

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.7.39 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.7.39 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.7.39 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.7.39 [a]

C

Pastoralis sancti Gregorii pape.

14

Tabula pastoralis

Incipit tabula capitulorum libri
pastoralis sancti Gregorii pape.

Ne venire impia ad magisteri-
um audeant. Cap. i.

Ne locum regiminis subeat qui viuendo
non proficiunt qui meditatione didicerunt. ii.
De potestate regiminis et quod aduersa quicquid
dispicienda sunt. propria formidanda. iii.
Quod plerumque occupatio regiminis
soliditate dissipet mentis. Cap. iiii.
De his qui in regimine potestate exemplo
possunt virtutum: sed quiete propria
sectando refugunt. Cap. v.

Quod hi qui pondus regiminis per hu-
militatem fugiunt tunc vere sunt humi-
lis conditoris si non reluctatur. Cap. vi.
Quod nonnunquam predicatoris officium nonnul-
li laudabiliter appetunt: et ad hoc nonnulli
laudabiliter coacti pertrahunt. vii.
De his qui potestate cupiunt et ad usus sue
libidinis instrumentum apostolici sermonis
arripiunt. Cap. viii.

Quod mens preesse volentium plerumque
sibi ficta bonorum operum promissione
blanditur. Cap. ix.

Qualiter quisque ad regimen venire
debeat. x.

Qualiter quisque ad regimen veni-
re non debeat. Cap. xi.

Is qui ad regimen ordiatur puenit quilibet
se in ipso regie debeat exhibere. xii.
Ut rector semper cogitatione sit mun-
dus. Cap. xiii.

Ut rector semper sit ordinatione pre-
cipuus. Cap. xiiii.

Ut rector sit discretus in silentio: viri-
lis in verbo. Cap. xv.

Ut rector sit singulis compassione per-

xim per cuncti precepta de suspensus. xvi.
Ut sit rector boni agentibus per humilita-
tem socius: sed delinquentium vitia per celum
iusticie erectus. Cap. xvii.

Ut sit rector interiorum cura: in exte-
riorum occupacione non minues: et exte-
riorum prudentia: interiorum sollicitu-
dine non derelinquens. Cap. xviii.
Ut rector solerter inuigilet ne cum cu-
pido placendi homini pulset. Cap. xix.

Quod scire rector debet quod plerumque vitia
virtutes esse mentiuntur. Cap. xx.
Que esse debet rectoris discretio corre-
ctionis dissimulationis et mansue-
tutinis. Cap. xxi.

Quod rector sacre legis meditati-
onibus debeat esse intentus. Cap. xxii.
Quod debet esse diuersitas in arte
predicationis. Cap. xxiii.

Quod aliter admonendi sunt viri ali-
ter femine. Cap. xxiiii.

Quod aliter admonendi sunt iuuenes
aliter senes. Cap. xxv.

Quod aliter admonendi sunt inopes:
aliter locupletes. Cap. xxvi.

Quod aliter ad monendum sunt leti aliter tristes. Cap. xxvii.

Quod aliter ad monendum sunt liberi aliter serui. Cap. xxviii.

Quod aliter ad monendum sunt sapien-
tes aliter hebetes. Cap. xxix.

Quod aliter admonendi sunt impudē-
tes aliter verecundi. Cap. xxx.

Quod aliter admonendi sunt impudē-
tes aliter verecundi. Cap. xxxi.

Quod aliter admonendi sunt pusillanimes:
aliter pusillanimes. Cap. xxxii.

Quod aliter admonendi sunt impatientes:
aliter patientes. Cap. xxxiii.

Quod aliter admonendi sunt benigni aliter
inuidi. Cap. xxxiiii.

Sancti gregori pape.

De aliter admonendi sunt simplices
aliter impuri. Cap. xxxv.
De aliter admonendi sunt incolu-
mes: aliter egri. Cap. xxxvi.
De aliter admo. sunt q flagella me-
tuunt z ppter ea inoeter viuunt: alie
qui sic duruerunt: vt neq p flagella
torrigantur. Cap. xxxvii.
De aliter admo. sunt nimis taciti:
aliter nimis loqces. Cap. xxxviii
De aliter admon. sunt pigri: aliter
precipites. Cap. xxxix.
De aliter admo. sunt mansueti: ali-
ter iracundi. Cap. xl.
De aliter admo. sunt humiles: ali-
ter elati. Cap. xli.
De aliter admo. sunt ptnaces: ali-
ter constantes. Cap. xlii.
De aliter admo. sunt gule dediti: a-
liter abstinentes. Cap. xliii.
De alz admo. sunt q sua tribunt: ali-
ter q aliea rape ptendunt. Ca. xliiiij.
De alz ad. sunt qui nec aliena appe-
tunt: nec sua largiuntur: aliter qui sua
tribunt: z aliea rape n desistunt. xlv.
De aliter admonendi sunt discor-
des: aliter pacati. xlii
De aliter admo. sunt seiantes iurgia
aliter pacifici. L. xlvii.
De alz ad sunt q sacre legis rba no
recte intelligunt: aliter q recte quide
intelligunt sz humilz n loquunt. xlviii
De alz ad. sunt q cu pdicare valeat
pre humilitate timet: aliter quos imp-
fectio vel etas prohibet z precipita-
tio impellit. Cap. xlix.
De aliter admo. sunt q nec qd tpa-
li ter pspertur appetunt: aliter q tpa-

lia concupiscunt: sed tamen laboribus
fatigantur. Cap. l.
De aliter admo. sunt coniugis obli-
gati: aliter liberi. Cap. li.
De aliter admo. sunt pctozu carnis
coscij: aliter ignari. Cap. lii.
De alz admo. sunt qui pctā deplorat
operu: aliter q cogitationu. Ca. liii.
De aliter admo. sunt q comissa pla-
gunt: nec tñ deserunt: alz qui deserunt
nec tamen plangunt. Cap. liiiij.
De alz admo. sunt q illicita q faciunt
etiā laudat: aliter q accusant praua
nec tamen deuitant. Cap. lv.
De alz admo. sunt q repentina concupi-
scētia superatur: aliter qui culpa ex
consilio ligantur. Cap. lvi.
De alz admo. sunt: q sz minima: crebro
in illicita faciunt: alz q se a pnis custo-
diunt: sz aliqui i gub^o dmergunt. lvij.
De alz admo sunt q nec bona ichoat
aliter q inchoata no psumat. lviii.
De alz q mala occulte agunt z bona
publice: alz q bona abscondunt: z tñ q
busda factis publice: de se male opi-
nari permittunt. Cap. lix.
De excitatōe multis adhibenda ptra-
rijs passionib⁹ laborantib⁹. Ca. lx.
De excitatione vni adhibenda. lxi.
De aliqua leuioza vitia relinquenda
sunt vt grauioza subtrahantur. lxij.
De infirmis mentibus oīno no de-
bent alta predicari. Cap. lxiiij.
De ope pdicationis z voce. lxiiij.
Peractis oibus qliter pdicator ad
semetipm redeat: ne hunc vel vitaz
vel pdicatio extollat. Cap. lxx.
Explicit tabula.

Prologus.

Incipit prologus pastoralis
sancti Gregorij pape.

Pastoralis cure me ponde-
ra fugere delitescendo vo-
luisse: benigna frater cha-
rissime atq; humillima in-
tentione reprehēdis: q̄ ne quibuscū-
leuia esse videātur: p̄ntis libri stillo
exprimo de eorū grauedie oē quod
penso: vt ⁊ hec q̄ vacat incaute non
expetat: ⁊ qui incaute expetit: ade-
ptus se esse pertimescat. Quadrip-
tita ꝑo disputatiōe liber iste dūtin-
guitur: vt ad lectoris sui animū or-
dinatis allegationibus quasi qui-
busdam passibus gradiatur. Nam
cum reꝑ necessitas exposcit: p̄san-
dum valde est: ad culmē regiminis
q̄ q̄ qualiter veniat: atq; ad hoc ri-
te pueniēs qualiter viuat: ⁊ bene vi-
uens q̄liter doceat: ⁊ recte docens
infirmitatē suā quotidie quāta ꝑsi-
deratione cognoscat: ne aut humili-
tas accessum fugiat: aut puentioni
vita ꝑtradicat: aut vitam doctrina
destituat: aut doctrine presumptio
extollat. Prius ergo appetitum ti-
mor temper: post aut magisterium
q̄d a nō querente suscipit vita cō-
mēdet. Ac deinde necesse est vt pa-
storis bonū quod viuēdo ostendit
⁊ loquēdo ꝑpagetur. Ad extremū
vero sup̄est: vt ꝑfecta queq; opera
ꝑsideratio ꝑprie infirmitatis de-
primat: ne hec ante occulti arbitri
oculos tumor elationis extinguat.
Sed q̄ sunt pleriq; mibi in ꝑitia

similes: qui dūq; metiri se nesciūt: q̄
non didicerūt docere cōcupiscunt.
Qui ꝑdus magisterij tāto leuius
estimāt: quāto viū magnitudinis
illius ignorant. Ab ipso libri huius
reprehēdantur exordio: vt q̄ indo-
cti ac precipites doctrine arcē tene-
re appetūt: precipitationis sue ausi-
bus in ipsa locutiōis nostre ianua
repellantur.

Explicit prologus.

Incipit liber beati Gregorii pa-
pe: qui dicitur pastoralis.
Et primo ne i periti ad magisteriū
audeāt venire. Cap. i.

Nulla ars doce-
ri presumitur:
nisi intēta pri-
meditatiōe di-
scatur. Ab im-
pitis ergo pa-
stozale magi-
steriū qua te-
meritate suscipitur: quando ars est
artium regimen animarum. Quis
autem cogitationū vulnera occul-
tiora esse nesciat: vulneribus visce-
rum? Et tamen sepe qui nequaquā
spiritualia p̄cepta cognouerunt: cor-
dis se medicos profiteri non me-
tuūt. Dumq; pigmētorum vim ne-
sciunt: videri medici carnis nō eru-
bescunt. Sed quia auctore deo ad
religionis reuerentiam: omne iam
presentis seculi culmen inclinatur:
sunt nōnulli qui intra sanctaz ecde-
siam per speciem regiminis: gloriā
affectant honoris: videri doctores
appetunt: transcendere ceteros cō-
cupiscunt: atq; attestante veritate:
primas salutatiōes in foro: p̄mos
in cenis recubitus: primas in con-
uentibus cathedras querunt. Qui
susceptum cure pastoralis officium
ministrare digne tanto magis ne-
queunt: quāto ad humilitatis ma-
gisterium ex sola elatione peruene-

runt. Ipsa quippe in magisterio
lingua cōfunditur: quādo aliud di-
citur et aliud docetur. Quos cōtra
dominus per prophetam queritur
dicens. Ipsi regnauerunt et non ex
me: principes extiterunt et non co-
gnoui. Ex se nāq; et nō ex arbitrio
summi rectoris regnant: qui nullis
fulti virtutibus nequaquā diuinitus
vocati: sed sua cupidine accensi: cul-
men regiminis rapiūt: potius q̄ as-
sequantur. Quos tamen iternus iu-
dex et p̄chbit et nō cognoscit: quia
quos permittēdo tolerat: profecto
per iudiciū reprobationis igno-
rat. Unde ad se quibusdam et post
miracula venientibus dicit. Recede-
te a me oparii iniquitatis: nescio
qui estis. Pastorum imperitia voce
veritatis increpatur: cum per pro-
phetaz dicitur. Ipsi pastores igno-
rauerunt intelligentiam. Quos rur-
sum dominus detestat dicens. Te-
nentes legem nescierunt me. Et ne-
sciri ergo se ab eis veritas queritur
et nescire se principatum nescientiū
protestatur: quia profecto hi qui
ea que sunt domini nesciunt: a deo
nesciuntur: paulo attestāte qui ait.
Si quis autē ignorat: ignorabitur.
Que nimirum pastorum sepe iperiti-
tia: meritis congruit subditorum:
qui quāuis lumen scientie sua cul-
pa exigente non habeant: districto
tamen iudicio agitur: vt per eorum
ignorantiā hi et q̄ sequunt̄ offendāt.
Ibi nāq; in euāgelio p̄ semetipsum

Prima pars pastoralis.

veritas dicit. Si cecus ceco ducatur prebeat: ambo in foueam cadunt. Hinc psalmista non optantis ait: sed prophetatis ministerio denunciat dicens. Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurua. Oculi quippe sunt qui in ipsa honoris summi facie positi: providendi officium itineris susceperunt. Quibus hi nimirum qui subsequenter inherant dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur: quia cum lumen scientie perdunt qui presunt: profecto ad portanda peccatorum onera curuantur qui sequuntur.

Nelocum regimini subeant qui viuendo non perficiunt quod meditando didicerunt. L. ij.

E sunt nonnulli qui solerti cura precepta perscrutant: sed quod intelligendo penetrant: viuendo contumeliant. Repente docent que non opere sed meditatione didicerunt: et quod verbis predicant moribus impugnant. Unde fit ut cum pastor per abrupta graditur: ad precipitium grex sequatur. Hinc namque dominus per prophetam contra contumeliam pastorum scientiam querit dicens. Cum ipsi lipidissimam aquam biberetis: reliquam pedibus vestris turbabatis: et oues mee que calcata pedibus vestris fuerant pascebantur: et que pedes vestri turbauerant hec bibebant. Aquam quippe lipidissimam pastores bibunt: cum flucta veritatis recte intelligentes hauri

unt: sed eandem aquam pedibus perturbant: et sancte meditationis studia male viuendo corrumpere: quam. scilicet eorum turbatam pedibus oues bibunt: cum subiecti quique non sectantur verba que audiunt: sed sola que conspiciunt exempla prauitatis imitantur. Qui cum dicta sentiunt que per opera peruertuntur: quasi corruptis fontibus in potu lutum sumunt. Hinc quoque per prophetam scriptum est. Causa ruine sacerdotes mali. Hinc rursum dominus per prophetam dicit. Facti sunt domui israel in offendiculum iniquitatis. Nemo quippe amplius in ecclesia nocet: quam qui peruersum agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus presumit: et in exemplum culpa vehementer extenditur: quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Indignus autem quique tanti reatus potera fugeret: si veritatis sententiam sollicita cordis aure pensarent: qua ait. Qui scandalizauerit unum de pusillis istis qui in me credunt: expedit ei ut suspendatur molla asinaria in collo eius: et demergatur in profundum maris. Per mollam quippe asinariam secularis vite circuitus ac labor exprimitur: et per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis spem deductus vel ab eo ceteros destruit: vel exemplo: melius profecto fuerat ut hunc ad mortes sub exterioribus

bitu terrena acta constringerent: q̄
sacra officia in culpa ceteris imita-
bilem demonstrarent: quia nimi-
rum si solus caderet: hunc utcumq;
tollerabilior inferni pena cruciaret.

Quantum sit pondus
regiminis. Cap. iij.

Hec itaq; breuiter diximus:
ut quantum sit pondus regi-
minis monstraremus: ne temerare
sacra regimina quisquis ijs impar
est audeat: et per concupiscentiam
culminis ducatum suscipiat perdi-
tionis. Ih̄nc etiam pie iacobus p-
hibet dicens. Nolite plures magi-
stri effici fr̄es mei. Ih̄c ipse dei ho-
minūq; mediator regnū percipere vi-
tauit in terris: qui sup̄nozum q̄ spi-
rituū scientiam sensumq; transcen-
dēs: ante secula regnat in celis. scri-
ptum q̄ppe est. Iesus dum cogno-
uisset quia venturi essent ut raperēt
eum et facerent eum regem: fugit in
montem sol⁹. Quis enī principari
hominib⁹ tam sine culpa potuisset:
q̄ is qui hos nimirum regeret q̄s
ipse creauit? Sed quia nimirum
idcirco in carne appuit: ut non solū
nec per passionem reddimeret: ve-
rum etiam per conuersationem do-
ceret: exemplum sequentibus pre-
bens rex fieri noluit: ad crucis ve-
ro patibulū sponte conuenit. Ob-
latam gloriā culminis fugit: et pe-
nam probrose mortis apetit: ut mē-
bra eius videlicet discerent fauores
mundi fugere: et terrores minime

timere: pro veritate aduersa dilige-
re: prospera formidādo dedinare:
quia et ista sepe per timorem inquit-
nant: et illa per dolorem purgant.
In istis se animus extollit: in illis
autem etiam si quādo se erexerit ster-
nitur. In istis sese hō obliuiscitur:
in illis vero ad sui memoriā nolēs
etiam coactusq; reuocatur. In istis
sepe et acta bona deprecunt: in illis
autem longi quoq; temporis admis-
sa terguntur. Nam plerūq; aduer-
sitatis magisterio sub disciplina cor-
premitur: qd̄ si ad regiminis culinē
eruperit: in elationem protinus vsu
glorie permutatur. Sic saul qui in-
dignum se prius considerans fuge-
rat: mox ut regni gubernacula su-
scipit intumuit. Namq; honorari
coram populo cupiens: dum repre-
hēdi publice noluit: ipsū qui in re-
gno se vixerat scidit. Sic dauid au-
toris iudicio pene in cūctis actioni-
bus placēs: mox ut pressire ponde-
re caruit: in tumorem vulneris eru-
pit. Factusq; est i morte vir crudeli-
ter rigidus: q̄ in appetitu femine ē
eneruiter flux⁹. Et qui malis aī no-
uerat pie p̄cere: in bonorū necē post
didicit sine obstaculo retractatiōis
anbelare. Pri⁹ quippe ferire et pre-
bensum p̄secutorē noluit: et post cū
dāno dissuadētis exercitus et deuo-
tū milite extirxit. Quē p̄fecto ab ele-
ctorū numero culpa longi⁹ raperit: nil
si hūc adveniā flagella reuocassent.

De cura regiminis cor p̄ diuersa
quij

diuerberat. Cap. quartum.

Sepe suscepti cura regiminis
cor per diuersa diuerberat: et
ipar quisque iuenit ad singula dum co-
fusa mente diuidit ad multa. Un-
quidam sapiens prouide prohibet di-
uersi. Ne in multis sint actus tui: quia
videlicet nequaquam plene in uniuscuius-
que operis ratione colligitur: dum mens
per diuersa peritur. Cumque foras per in-
solentem curam trahitur: a timoris in-
timum soliditate vacuatur: et fit in ex-
teriorum dispositione sollicita: et sui
solimodo ignara: scit cogitare mul-
ta se nesciens. Nam cum plus quam ne-
cesse est: se exterioribus implicat quasi
occupata in itinere obliuiscitur quo
tendebat: ita ut a studio sine inquisi-
tionis aliena: ne ipsa que patitur da-
na consideret: et per quam deliquit
ignoret. Neque enim peccare se cecchi-
as credidit: cum venientibus ad se
alienigenis: cellas aromatum ostē-
dit: sed in damnatione secutur pro-
lis ex eo iram iudicis pertulit: quo
se facere licenter existimauit. Sepe
dum multa suppetunt: dumque agi
possunt que subiecti: quia acta sunt
admirantur in cogitatione animus
se eleuat: et plene in se iram iudicis
prouocat: quous foras per iniqua
opera non erumpat. Intus quippe
est qui iudicat: intus quod iudicatur.
Quod ergo in corde delinquimus: la-
tet homines quod apud nos agimus: sed
tamen ipso iudice teste peccamus. Ne-
que enim rex babilonie tunc reus de

elatione extitit: cum ad elationis ver-
ba peruenit: quippe qui ore prophete-
tico: et ante cum ab elatione tacuit
sententiam reprobationis audiuit.
Culpam namque perpetrare superbie
iam ante deterierat qui omnipoten-
tem deum quem se offendisse repperit: cum
etis sub se gentibus predicauit. Sed
post hec successit sue potestatis ele-
uatus dum magister fecisse se gau-
det: cunctis prius in cogitatione se pre-
tulit: et post ad hec tumidus dixit.
Nōne hec est babilō magna: quam
ego edificavi in domum regni et in
robur fortitudinis mee et in gloria
decoris mei? Que videlicet vox illi
us ire vindictam aperte pertulit: quam
occulta elatio accendit. Nam distri-
ctus iudex prius inuisibiliter vidit
quod post publice feriendo reprehēdit
Unde et in irrationabile hunc animal
vertit: ab humana societate separa-
uit: agri bestiis mutata mente iun-
xit: ut districto iustoque iudicio ho-
mo quoque esse perderet: quod magnus
se ultra homines existimasset. Hec
itaque proferentes non potestatem
reprehendimus: sed ab appetitu il-
lius cordis infirmitate munimus:
ne imperfecti quique culmen arripe-
re regiminis audeant: et qui in pla-
nis stantes titubant: in precipitio
pedem ponant.

De his qui in regimine prodesse
exemplo possunt: sed quietem pro-
pria sectando refugiunt. Ca. v.
Nam sunt nonnulli qui eximia

Sancti gregorii pape.

virtutum dona percipiunt: et per ex-
citatione ceterorum in magnis mu-
neribus exaltantur: qui studio ca-
stigationis mundi: abstinentie robore
validi: doctrine dapibus referti: pa-
tientie longanimitate humiles: au-
ctoritatis fortitudine erecti: pietatis
gratia benigni: iustitie seueritate
diligenti sunt. Qui nimirum cul-
men regiminis si vocati suscipe re-
nuunt: ipsa sibi plerumque dona adi-
munt: que non pro se tantummodo:
sed et pro alijs acceperunt. Cumque sua
et non aliorum lucra cogitant: ipsis
se que priuatim habere appetunt:
bonis priuant. Hinc namque ad disci-
pulos veritas dicit. Non potest ci-
uitas abscondi super montem posi-
ta: neque accendunt lucernam et po-
nunt eam sub modio sed super can-
delabrum: ut luceat omnibus qui in
domo sunt. Hinc petro ait. Symon
ioannis amas me? Qui cum pro-
tinus se amare respondisset audiuit.
Si diligis me pascere oues meas.
Si ergo dilectionis est testimoni-
um cura pastoris: quisquis virtutibus
pollens: greges dei renuit pascere:
pastorem suum conuincitur non
amare. Hinc paulus dicit. Si chris-
tus pro omnibus mortuus est: er-
go omnes mortui sunt: et si christus
pro omnibus mortuus est: superest
ut qui viuunt iam non sibi uiuant:
sed ei qui pro ipsis mortuus est: et re-
surrexit. Hinc per moysen precipi-
tur: ut uxorem fratris sine filiis de-

functi: superstes frater accipiat: atque
a se nomen fratris filium gignat.

Quam si accipe forte renuerit huic
in faciem mulier spuat: unusque ei pe-
de discalciet: eiusque hitaculum domum
discalciamini vocet. Frater quippe de-
functus ille est: qui post resurrectio-
nis gloriam apparens dixit. Ite nun-
ciate fratribus meis. Qui quasi si-
ne filiis obiit quia adhuc electorum
suorum numerum non impleuit. Hu-
ius. scilicet uxorem superstes frater sorti-
ri precipitur: quia dignum profecto est
ut cura sancte ecclesie ei qui hanc be-
ne regere preualet imponatur. Cui
nolenti in faciem mulier expuit: quia
quisquis ex muneribus que acce-
pit prodesse alijs non curat: bonis
quoque ei? sancta ecclesia exprobrans:
ei quasi in faciem saluam iactat. Cui
ex uno pede calciaminum tolli-
tur: ut discalciamini domus vocetur.
Scriptum quippe est: calciamini pedes in
preparationem euangelij pacis. Si
ergo ut nostram: sic curam proximorum
gerimus: utrumque pedem per calcia-
mentum munimus. Qui vero suam
cogitans utilitatem proximorum ne-
gligit: quasi unius pedis calciamen-
tum cum de decore amittit. Sunt ita-
que nonnulli qui magis ut diximus
muneribus ditati: dum solius con-
templationis studiis inardescunt pa-
rere utilitati proximorum in predi-
catione refugiant: secretum quicquid
diligunt: secessum speculationis pe-
tunt. De quibus si dillicte iudicetur

Prima pars pastoralis

ex tantis proculdubio rei sunt: quā
tis prodesse venientes ad publicū
potuerunt. Quia enim mente is qui
proximis pfuturus emiseret uti-
litati ceterorum secretum preponit
suū: quādo ipse summi patris vni-
genitus ut multis prodesset de sinu
patris egressus est ad publicū nīm?

Et hi qui per humilitatem pō-
dus regiminis fugiunt: tunc vere
humiles sunt: cum diuinis iudicijs
non reluctant.

Cap. vi.

Et sunt nonnulli qui ex sola
humilitate refugiunt: ne eis
quibus se impares existimant pre-
feratur. Quorum profecto humili-
tas si ceteris quoque virtutibus cin-
gatur: tūc ante dei oculos verax ē:
cum ad respuendum hoc quod subire
precipitur pertinax non est. Neque
enim vere est humilis qui supni nu-
tus arbitrium ut debeat preesse in-
telligit: et tamē preesse contempnit.
Sed diuinis dispositionibus sub-
ditus atque a vitio obstinationis ali-
enus: cum sibi regiminis culmē im-
peratur: si iam donis preuentus est
quibus et alijs profit: et ex corde de-
bet fugere et iustus obedire.

Et
nōnulli quoque predicationis offi-
cium et nōnulli laudabiliter appetūt.

Cap. vii.

Quamuis nonnulli quoque predica-
tionis officium et nonnulli lau-
dabiliter appetūt: et ad hoc nōmul-
li laudabiliter coacti pertrahuntur.
Quod liq̄de agnoscimus si duorū

pphetarum facta p̄samus: quorū
vnius ad p̄dicādū ut mitti debuisset
sp̄te se p̄buit: quo tamē aliter p̄ge-
re cū pauore recusauit. Esaias quippe
domino querēti quē mitteret: vl-
tro se obtulit dicēs. Ecce ego: mitte
me. Jeremias autē mit. it: et tamen
ne mitti debeat humiliter reluctat
dicens. A A A. domine deus: ecce
nescio loqui quia puer ego sum. Ne-
pe ab vtriusque exterius diuersa vox
p̄dij: sed a diuerso fonte dilectiōis
non emanauit. Duo quippe sunt pre-
cepta charitatis dei videlicet amor
et p̄xi. Per actiua igitur vitā p̄-
desse proximis cupiens esaias offi-
cium predicationis appetijt: p̄ cō-
tēplatiua vero ieremias amorē con-
ditoris sedule inherere desiderās:
ne mitti ad predīcandū debeat cō-
tradicit. Quod ergo laudabiliter al-
ter appetit: hoc laudabiliter alter
expauit. Ille ne tacite cōtemplatio-
nis lucra loquendo p̄deret: ille autē
ne damna studiosi op̄is tacēdo sen-
tīret. Sed hoc in vtriusque est subti-
lius intueđū: quia et is qui recusauit
plene nō restitit: et is qui mitti volu-
it: ante se per altaris calculum pur-
gatum vidit: ne aut non purgatus
adire quisque sacra mysteria: audeat
aut quē supna gratia elegit sub hu-
militatis specie superbe cōtradicat.
Quia igitur valde difficile est pur-
gatum se quilibet posse cognoscere:
predicationis officium tutius dedi-

natur. Nectamen declinari vt dici-
mus pertinaciter debet: cum ad su-
scipiendum hoc superna voluntas
agnoscitur. Quod moyses vtrūq;
miro opere expleuit: qui preeffet tā-
te multitudini ⁊ noluit ⁊ obediuir.
Superbus enim fortasse esset si du-
catum plebis innumere sine trepi-
datione susciperet: ⁊ rursus super-
bus existeret si auctoris impio obe-
dire recusaret. Vtrobique ergo hu-
milis: vtroubique subiectus: ⁊ preeffe
populis semetipsum metiendo no-
luit: ⁊ tamen de imperātis viribus
presumendo cōsensit. Ihinc ergo q-
q; percipientes colligant: cuius quā-
ta culpa ex appetitu proprio ceteris
preferri non metuunt: si sancti viri
plebium ducatum suscipe deo etia;
iubente timuerunt. Moyses suadē-
te domino trepidat ⁊ infirmus quis-
q; vt honoris onus percipiat anhe-
lat. Et qui ad casum valde purget
ex proprijs: humerum libenter op-
primendus ponderibus submittit
alienis. Que egit ferre non valet: ⁊
auget quod porret.

De his qui preeffe concupi-
sunt. Cap. viij.

Perunq; vero qui preeffe cō-
cupiscunt ad vsum sue libidis
instrumentum apostolici sermonis
arripiunt quo ait. Si quis episco-
patum desiderat: bonū opus desi-
derat. Qui tamen laudans deside-
rium: in pauore vertit protinus qd

laudauit: cum repente subiungit.
Oportet episcopum irreprehensi-
bilem esse. Eunq; virtutum necessa-
ria sequenter enumerat: que sit irre-
prehensibilitas ipsa manifestat. Et
fauet ergo desiderio: ⁊ terret ex pre-
cepto. Sic si apie dicat: Laudo qd
queritis: sed pius discite qd q̄ratis:
ne dum vosmetipsos metiri negli-
gitis: tāto sedior vestra reprehensi-
bilitas appareat: q̄to ⁊ a cūctis cō-
spici in honoris arce festinat. Ma-
gnus enim regendi artifex fauori-
bus ipellit: terroribus retrahit: vt
auditores suos ⁊ descripto irrepre-
hensibilitatis culmine refrigat
a superbia: ⁊ officium laudando qd
queritur componat ad vitā. Quis
notandum q̄ illo in tempore dicit:
quo quisquis plebibus preeerat: pri-
mus ad martyrij tormenta duceba-
tur. Tūc ergo fuit laudabile episco-
patum querere: quando per eum:
vnumquemq; dubium non erat:
ad supplicia grauiora peruenire.
Unde ipsum quoque episcopatus
officium boni operis expressione
diffinitur: cum dicitur. Bonum o-
pus desiderat. Ipse ergo sibi testis
est quia episcopatum non deside-
rat: qui non per hoc quod appetit:
boni operis ministerium sed hono-
ris gloriam querit. Sacrum quip-
pe officium non solum non diligit
omnino: sed nescit: qui ad culmen
regiminis anhelans: in occulta

meditatione cogitationis ceterorum
subiectioe pascit laude propria leta-
tur: ad honores cor eleuat: rex af-
fluentiū abūdātia exaltat. Nūdi er-
go lucrū queritur sub eius honoris
specie: quo mūdi destrui lucra de-
buerant. Cum mens humilitatis
culmen arripere ad elationem co-
gitat: quod foris appetit itus im-
mutat.

Quia mens preesse volentiū plerūq;
sibi ficta bonorum operum promissio-
ne blāditur. Cap. ix.

Sed plerūq; hi qui subire ma-
gisterium pastorale cupiunt:
nōnulla quoq; bona opa animo p-
ponunt. Et quia hoc elationis in-
tentione appetāt: opaturos tamen
se magna tractant. Fitq; vt aliud
intus intentio supprimat: aliud tra-
ctantis animo supficiēs cogitatio-
nis ostendat. Nam sepe mēs de se
ipsa mētē: et fingit se de bono ope
amare quod nō amat: de mūdi autē
gloria nō amare qd amat. Que p-
cipari appetens: fit ad hoc pauida
anteq; perueniat: audax cū puene-
rit. Tendens enim ne nō perueni-
at trepidat: sed repente perueniens
iure sibi hoc debitum ad qd puenit
putat. Cumq; pcepti principatus
officio pfrui seculariter cepit: liben-
ter obliuiscitur qd religiose cogi-
tauit. Vñ necesse est vt cū cogitatio
extra vsum ducitur: prius mētē
oculus ad opera trāfacta reuocet.

Ac pēset quisq; qd subiectus egit:
et repente cognoscit si prelatus bo-
na agere q̄ proposuerat facit. Quia
nequaq; valet i culmine positus hu-
militatem discere: qui in imis posi-
tus supbire non desijt: nescit laudē
cum suppetit fugere: qui ad hāc di-
dicit cum deesset anbelare. Nequa-
q; vincere auaritiā potest: quādo
ad multorum sustentationes tēdit:
is cui sufficere propria nec soli potu-
erunt. Ex ante ergo acta vita se q̄s-
q; inueniat: ne i appetitu culminis
se imago cogitationis illudat. Quā-
uis plerūq; in occupatione regi-
minis: ipse quoq; boni opis vsus p-
ditur: q̄ in trāquillitate tenebat: qz
quieto mari recte nauē etiam iperī-
tus nauta dirigit: turbato autē tem-
pestatis fluctibus: etiā peritus nau-
ta se confundit. Quid nāq; est pote-
stas culminis nisi tempestas men-
tis? In q̄ semp cogitationū pcellis
nauis cordis quatitur: huc illucq;
incessanter impellitur: vt p repenti-
nos excessus oris et opis: quasi per
obuiantia saxa fragātur. Inter hec
itaq; qd sequēdū ē? Quid tenēdū
nisi vt virtutibus pollens coactus
ad regimē veniat: virtutibus vacu-
us nec coact⁹ accedat? Ille si omni-
no renitit: caueat ne acceptā pecu-
niam in sudario ligans: de eius oc-
cultatioe iudicetur. Pecuniam q̄p-
pe i sudario ligare est: pcepta dona
sub ocio lēti torporis abscondere. At

cōtra iste cum regniē suscipit: attē
dat ne p' exemplū prauī operis pha
riseorū more ad ingressum regni tē
denibus obstaculū fiat: quia iuxta
magistri vocem: nec ipsi intrāt nec
alios intrare permittūt. Cui cōside
randū quoq; est: q; cū causam po
puli elect' p'sul suscipit: q'si ad egruū
medicus accedit. Si ergo adhuc i
eius corpore passionēs viuūt: qua
p'sumptione p'culso mederi p'perat
qui in facie vulnus portat?

Qualis quisq; ad regimen veni
re debeat.

Cap. x.

Ille igit' ille modis omnibus
debet ad exemplū viuēdi pro
trahi: qui cūctis carnis passionib'
moriēs: iāz spūaliter viuūt: qui pro
spera mūdi postposuit: q; nulla ad
uersa p'timescit: q; sola interna desi
derat: cuius intētionī bene cōgru
ens nō oīno p' imbecillitatē corpus
nec valde p' cōtameliam repugnat
spūs: qui ad aliena cōcupiscēda nō
ducit: sed p'pria largit': qui p' pie
tatis viscera citius ad ignoscendū
ducit: sed nunq; plusq; deceat igno
scens ab arcere rectitudinis inclināt:
qui nulla illicita p'petrat: sed perpe
trata ab alijs vt p'pria deplorat: q;
ex affectu cordis aliene infirmitati
comparitur: sicq; in bonis proximi
sicut in suis p'fectibus letatur: qui
ita se imitabilē ceteris in cūctis que
agit insinuat: vt iter eos nō habeat
saltez qd de transactis erubescat: q;
sic studet viuere: vt p'rimiorū quo

q; corda arētia doctrine valeat fluē
tis irrigare: qui z experimēto iam
didicit qd obtinere a domino q; po
poscerit possit. Cui p' affectus vocē
iam quasi spūaliter dicitur. Adhuc
loquēte te dicā Ecce adsum. Si enī
fortasse quis veniat: vt p' se ad iter
cedendū nos apud potentē quēpiā
virūz qui sibi iratus: nobis vero est
est incognit' ducat: p'rimus respon
demus. Ad intercedēdū venire nō
possum: quia familiaritatis eius no
ticiam non habeo. Si ergo homo
apud hominē de quo minime p'su
mit: fieri intercessor erubescit: qua
mēte apud deū intercessoris locū
p' populo arripit: qui familiares se
eius grē esse p' vite meritū nesciūt.
Aut quō ab eo alijs venias postu
lat: qui vtrum sibi sit placatus igno
rat. Qua in re est adhuc aliud soli
citi' formidandū: ne q; placare iras
posse credat: hanc ipse ex proprio
reatu increat. Euncti enī liq; do no
uimus: quia cuius qui displicet ad
interpellandū mittit: irati animus
ad dteriora prouocatur. Qui ergo
adhuc desiderijs terrenis astringi
tur: caueat ne districti iram iudicis
grauius accendens ouz loco glorie
delectat: fiat subditis auctor ruine.
Solertter ergo se vnusq; metia
tur: ne locū regiminis assumere au
deat: si adhuc in se vitium dānabi
liter regnat. Ne is quē crimen de
prauat propriū: intercessor fieri ap
petat pro culpis aliorum.

Prima pars pastoralis.

Qualis quisque ad regimen venire non debeat. *Cap. xi.*

Hinc etenim superna voce ad moysen dicitur. Loquere ad aaron. Homo de semine tuo per familias: qui habuerit maculam: non offerat panem deo suo: nec accedat ad ministerium eius. Ubi et repente subiungitur. Si cecus fuerit: si claudus: si vel paruo vel grandi vel torto naso: si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus: si albuginem habens in oculo: si iugem scabiem: si impetiginem in corpore: vel poderosus. Ecce quippe est qui superne lumen intelligentie vel contemplationis ignorat: qui presentis vite tenebris pressus: dum venturam lucem: nequaquam diligendo conspiciat: quo gressus operis porrigat nesciat. Huic etenim prophetante anna dicitur. Pedes sanctorum suorum servabit: et impij in tenebris conrescent. Claudus vero est qui quidem quo pergere debet aspiciat: sed per infirmitatem mentis vite viam perfecte non valet tenere quam videt: quia ad virtutis statum dum fluxa consuetudo non erigitur quo desiderio innititur: illuc gressus operis efficaciter consequuntur. Huic etenim paulus dicit. Remissas manus et dissoluta genua erigite: et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret: magis autem sanetur. Paruo autem na-

so est: qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores fetoresque discernimus. Recte ergo per nasum discretio exprimitur per quam virtutes eligimus: delicta reprobamus. Unde et in laude sponse dicitur. Nasus tuus sicut turris que est in libano. Quia nimirum sancta ecclesia que ex causis singulis temptamenta prodeant: per discretionem conspiciat: et ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli qui dum se estimari hebetes non lunt: sepe se in quibusdam inquisitionibus plusquam necesse est exercentes: ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur: vel grandi et torto naso. Nasus etenim grandis et tortus est: discretionis subtilitas immoderata: que dum plusquam decet excreverit: actionis sue rectitudinem ipsa confundit. Fracto autem pede vel manu est: qui vias dei pergere omnino non valet: atque a bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hec non ut claudus saltem cum infirmitate teneat: sed ab his omnimodo alienus existat.

Gibbus vero est: quem terrene sollicitudinis pondus deprimit: ne unquam ad superna respiciat: sed solis his que in infimis calcant intendat. Qui et si quando aliquid ex bono patrie celestis audierit: ad hoc nimirum per se consuetudinis pon-

*Qui spiritualis
oculus*

claudus

*paruo grandi
vel torto
naso quis dicitur*

Sancti gregori pape.

dere pregrauatus: cordis facie nō
attollit: quia cogitationis statū eri
gere nō valet: quē terrene vsus sol
licitudinis curru tenet. Ex eorum
q̄ppe specie psalmista dicit. Incur
natus sum ⁊ humiliatus sum vsq;
quaq; Quorū culpā p̄ semetipsam
veritas reprobās ait. Semen autē
qđ cecidit in spinis: hi sunt qui au
dierunt verbū: ⁊ a sollicitudinibus
⁊ diuitijs ⁊ voluptatibus vite eun
tes suffocantur: ⁊ nō referūt fructū.
Lippus vero est cuius quidē inge
nium ad cogitationē veritatis cū
cat: sed tñ hoc carnalia opa obscur
rant. In lippis quippe oculis pupil
le sane sunt: s; humore defluēt iſir
mitate palpebre grossescūt. Quorū
quia infusione crebra atterit: etiā
acies sane pupille vitiat. Et sunt
nōnulli quorū sensum carnalis vite
operatio sauriat: qui videre recta p̄
ingeniū poterant subtiliter: sed viu
p̄auorū actuum calligāt. Lippus
itaq; est cui⁹ sensus natura exacuit:
sed conuersationis prauitas pfundit.
Ei bene p̄ angelū dicitur. Colirio
inunge oculos tuos vt videas. Co
lirio quippe inungimus oculos vt
videamus: cum ad cognoscendam
verī luminis claritatē: intellect⁹ no
stri aciem medicamine bone opera
tionis adiuvamus. Albuginē ve
ro habet in oculo qui veritatis lucē
videre nō sinitur: quia arrogātia sa
pientie sue seu iusticie cecat. Pupi

la nāq; oculi nigra videt: albuginē
vero tolerans nihil videt. Quia vi
delicet sensus humane cogitatiois
si stultū peccatorēq; se intelligit: co
gitationem intīme claritatis appre
hendit. Si autem candorem iusti
cie seu sapientie sibi tribuit: se a luce
superne cogitationis excludit. Et
eo claritatem verī luminis non per
netrat: quo se apud se per arrogan
tiam exaltat. Sicut de quibusdam
dicitur. Dicentes enim se esse sapiē
tes stulti facti sunt. Jugem vero
scabiem habet: cui carnalis petu
lantia sine cessatione dominat. In
scabie etenim feruor viscerū ad cu
tem trahitur: per quā luxuria recte
designatur: quia si cordis tempta
tio vsq; ad operationes prosilit ni
mirum feruor intīmus vsq; ad cu
tis scabiem prozumpit: ⁊ foris cor
pus sauriat. Quia dum in cogita
tione: voluptas nō reprimitur: etiā
in actione dominatur. Quāz enim
cutis pauruginem paulus curabat
abstergere: cum dicebat. Tempta
tio nos non apprehendat nisi hu
mana. Ac si aperte diceret. Humā
num quidē est in corde temptatio
nem perpeti: demoniacus vero est:
temptationis certamine ⁊ in opera
tione superari. Impetiginē quo
q; habet in corpe quisquis auari
tia vastatur in mēte: que si in par
uis nō cōpescitur nimirū sine mēsu
ra dilatat. Impetigo q̄ppe corpus

Secūda pars pastoralis

sine dolore occupat: et absque occu-
pati tedio excreſcēs: membrorum de-
corem ſedat. Quia et auaritia capti-
uū dū quaſi delectat exulcerat:
et dum adipiſcēda queq; cogitatiōi
obiicit: ad inimicitia accēdit: et do-
lore in vulnere nō facit: q; eſt uanti
animo ex culpa: abundantia pmit-
tit. Sed decor membrorum pditur: q;
alia quoq; virtutū p hāc pulchri-
tudo deprauat: et q; totū corpus
exupat: q; p vniuerſa vitia animū
ſupplantat. Paulo atteſtāte qui ait.
Radix omnium malorum eſt cupiditas.
Ponderoſus vero eſt q; turpi-
tudinē nō exerceat ope: ſed tamē ab
hac cogitatione cōtinua: ſine mo-
deramine grauatur in mēte. Qui ne-
quaq; quide; uſq; ad opus neqbā-
dum rapitur: ſed eius animus vo-
luptate luxurie: ſine vilo repugna-
tionis ſtimulo delectatur. Vitiū
quippe eſt pōderis: cuius humor vi-
ſcerum ad vitia labitur: q; pfecto
cui moleſtia de decoris intumescit.
Ponderoſus igitur eſt: qui totis co-
gitationibus ad laſciuiam deſluēs:
pondus turpitudinis geſtat in cor-
de: et quāuis praua nō exerceat ope:
tamē ab his nō eleuatur mēte: nec
ad uſuſ boni opis in apto valet aſ-
ſurgere: q; grauatur hunc in abditis
pondus turpe. Quia q; ergo q;
libet horum vitio ſubigitur: panes
domino offerre prohibetur: ne pfe-
cto diluere aliena delicta nō valeat
is quē adhuc propria deuaſtant.

Quia igitur paucis ad paſtorale ma-
giſterium dignus qualiter veniat:
atq; hoc indignus qualiter ptime-
ſcat oſtēdimus. Nunc is qui ad il-
lud digne puenit: in eo viuere qua-
liter debeat demonſtreſmus.

Explicit prima pars libri. Inci-
pit ſecūda. Is qui ad regimē ordi-
nate puenit qualē ſe in ipſo regi-
mine debeat exhibere. Cap. xij.

Intus debet actionē po-
puli actio trāſcēdere pſu-
lis q; tū diſtare ſolet a gre-
ge vita paſtoris. Por-
tet nāq; ut metiri ſollicite ſtudeat:
quāta tenēde rectitudinis neceſſita-
te cōſtringitur: ſub cuius eſtimatiōe
populus grex vocat. Sit ergo ne-
ceſſe eſt cogitatione mūdus: actiōe
precipuus: diſcretus in ſilētio: vti-
lis in verbo: ſingulis cōpaſſione p-
ximus: p cunctis cōtēplatione ſu-
ſpenſus: bene agēbus p humilita-
tem ſocius: cōtra delinquentiū vi-
tia p celum iuſticie erectus: interno-
rum curam in exteriorum occupatio-
ne nō minuēs: exteriorum puidētia
in interiorum ſollicitudine nō relin-
quens. Sed hec que breuiter enu-
merando pſtrinxi: paulo latius
explicando diſſeramus.

Ut rector ſemper ſit cogitatiōe
mūdus. Cap. xij.

Rector ſemper cogitatione ſit
mūdus: quatenus nulla hūc
immūditia polluat: q; hoc ſuſcepit
officiū: ut in alienis quoq; cordib;

pollutionis maculas tergat. Quia
necesse est ut esse munda studeat ma-
nus: q̄ diluere sordes curat: ne ta-
cta queq; deterius inquinet: sifor-
dida in se lutū tenet. Hinc nāq; p. p.
phetā dicitur. Quidamini q̄ ferē
vasa dñi. Vasa etenī dñi ferūt: q̄ p.
rimorū aīas ad eterna sacraria per-
ducēdas in sue puerfatiōis fide su-
scipiūt. Apud semetipsos ergo quā-
tum debeāt mūdari cōspiciāt: q̄ ad
eternitatē tēplū vasa viuētia in sinu
pprie sponsiōis portāt. Hinc voce
diuina p̄cipit ut in aarō pectore ra-
tionale iudiciij vittis ligātib; ipri-
mat: q̄tenus sacerdotale cor neq;
q̄ cogitationes fluxe possideāt: s;
ratio sola cōstringat. Nec idiscretū
quid vel inutile cogitet: q̄ ad exēplū
alijs p̄stetur ex grauitate vite semp
debet ostēdere quātū in pectore ra-
tionē portet. In q̄ etiā rationali vi-
gilāter adiūgitur: ut duodeci noīa
patriarcharū describātur. Ascrip-
tos etenī p̄sē semp i pectore: ferre
est antiq̄rū vitā sine itermiſsiōe co-
gitare. Nā tūc sacerdos irreplēsi-
biliter gradit: cū exēpla p̄cedētū
patrū indefinēter intuet: cū sancto-
rū vestigia sine cessatiōe cōsiderat:
et cogitationes illicitas deprimit:
ne extra ordīs limitē opis pedētē
dat. Quod bene et rationale iudiciij
vocat: q̄ debet bona malaq; subtri-
li rector examine discernere: et q̄ vel
q̄bus: q̄n vel qualiter p̄gruāt studi-
ole cogitare: nihilq; ppriū q̄rere:

sed sua cōmoda. ppriūq; bona de-
putare. Unde illic scriptū ē. Pones
autē in rationali iudiciij doctrinā et
veritatem: q̄ erunt in pectore aaron:
quādo ingreditur corā domino: et
gestabit iudiciū filiorū israel in pe-
ctore suo in aspectu domini semp.
Sacerdoti quippe iudiciū filiorū
israel i pectore corā dño in aspectu
gestare: ē subiectoz causas p sola
interni iudicis intētiōe discutere.
Ut nil se ei humanitatis admisce-
at: in hoc quod diuina positus vice
dispēsat: nec correctiōis studia pri-
uatus dolo: exaspet. Cumq; cōtra
aliena vitia emulatoz ostēditur que
sua sunt ereq̄tur: ne tranq̄llitatē iu-
dicij: aut latēs inuidia maculet: aut
p̄ceps ira p̄turbet. Sed dū cōfide-
ratur terror eius qui super omnia
presidet: videlicet iudicis irūni: nō
sine magno timore regantur subie-
cti. Qui nimirū timor dū mentē re-
ctoris humiliat: purgat: ne hāc aut
presumptio spiritus cleuet: aut car-
nis delectatio inquinet: aut p terre-
narum rerum cupidinem importu-
nitas pollute cogitatōis obscuret.
Que tamen non pulsare animum
reitoris neq̄unt: sed festina necesse
ē ut repugnatiōe vincātur: ne viciū
quod p suggestionē tēptat molitie
dilectatiōis subigat. Lūq; h ab aīo
tarde repellit mūrōe cōsensus oc-
cidat. Ut rector sit semp opatio

neprecipuus. Cap. xiiij.
It rector opatione precipu-
B

Secunda pars pastoralis

vt vite viā subditis bene viuēdo de-
nunciet: et grex q̄ pastoris vocē mo-
resq; loquitur p̄ exēpla melius q̄ p̄
verba gradiatur. Qui enī neces-
sitate loci sui exigit summa dicere:
hac eadē necessitate cōpellit sūma
mōstrare. Illa nāq; vox libētī au-
ditōr cor penetrat: quā dicētis vi-
ta cōmēdat: qui qd loquēdo ipar:
ostēdēdo adiuvat vt fiat. Hic enī p̄
p̄phetā dicit. Sup mōrē excellūz
ascēde tu q̄ euāgelicas sūo: vt videli-
cet q̄ celesti p̄dicatiōe vtiur: ima iā
terrenorū opūz deserēs: in rex cul-
mie stare videat. Tātoq; facili sub-
ditos ad meliora bona p̄trahat: q̄n-
to p̄ vite meriti de supnis clamat.

Hic diuina lege armū sacerdos
i sacrificiū et dextrū accipit et sepa-
tū vt nō solū sit ei opatio utilis: s;
et singularis. Nec inter malos tū-
modo q̄ recta sunt faciat: sed bñ q̄s
opantes subditos sicut honore or-
dinis supat: ita et virtutū more trā-
scēdat. Qui in esu q̄q; pectusculū cū
armo tribuit: vt quod de sacrificio
p̄cipit summere: hoc de semetipso
disceat imolare: et nō solū pectore q̄
recta sunt cogitet: sed spectatores q̄
q; suos ad sublimia armo opis iul-
tet. Nulla p̄spa p̄nīs vite appetat
nulla aduersa p̄timeat. Blāditi-
ta et enī mūdi respectio iūmo terro-
despiciat: terrores aut p̄siderato in-
terne dulcedinis blāditiōe p̄tēnat.
Unde supne q̄q; vocis ipio i vtro-
q; humero sacerdos velamine super

humerali astringitur: vt p̄tra adū-
sa et p̄spa virtutū semp ornamento
muntat: q̄tenus iuxta vocē pauli:
p̄ arma iusticie a dextris et a sinistris
gradiēs: cū ad sola q̄ interiora sunt
nitit: i nullo delectatiōis iūme late-
re flectat: nō hūc p̄spa eleuēt: non
adūsa p̄turbēt: nō blāda vsq; ad vo-
luptatē dmulcēt: nec aspa vsq; ad
despationē p̄māt: vt dū nullū passi-
onib; mētis humiliat itētiōe: quā
ta i vtroq; humero sup̄humeralis
p̄mchritudie tegat oñdat. Quod
recte et sup̄humerali ex auro iacinto
purp̄a bis tincto cocco et torta bisso
fieri p̄cipit: vt q̄nta sacerdos clare
scere virtutū diuinitate debeat demō-
stretur. In sacerdoti q̄ppe bitu
ante omia aux fulget: vt in eo intel-
lectus sapie p̄ncipaliter emicet. Qui
iacinctus q̄ ereo colore resplēdet ad-
iūgit: vt p̄ omē quod itelligēdo pe-
netrat: nō ad fauorem iūimos: s; ad
amorē celestī surgat: ne dū suis i-
caut; laudib; capit: ipso et virtutis
intellectu vacuet. Auro q̄ppe atq;
iacincto purpura p̄misceat: vt vsq;
cerdotale cor cum summa q̄ p̄dicat
spectat i semetipso et suggestiōes vi-
tiorum rep̄mat eisq; velut ex regia
ptate p̄tradicat: q̄tenus nobilitatez
semp itime regeneratiōis aspiciat: et
celestis regni sibi bitū i oibus desē-
dat. De hac enī nobilitate sp̄s p̄ pe-
trū dicit. Vos estis genus electū:
regale sacerdotiū. De hac et potesta-
te q̄ vitia subigim; iohis voce robo

ramur cum dicit. Quotq̃t aut rece
perūt cū dedit eis prātē filios dei fi
eri. Hāc enī dignitatē fortitudinis
psalmista cōsiderās ait. Nihil aut
nūnis honorificati sūt amici tui de
us: nimis p̃fortat est principatus
eorū. Quia nūmū sctōrū mēs pri
cipaliter ī summis erigīt: cū exteri
us abiecta p̃peti cernūtur. Auro at
iacinto ac purpure bis tictus coc
adiūgit: vt ante iterni oculos iudi
cis: omīa virtutū bona ex charitate
decorētur. Et cūcta q̃ corā hōibus
rutilāt: hic ī p̃spectu intīmi arbitri
flāma intīmi amoris accēdat. Que
scilicet caritas q̃ dñm simul ⁊ pri
mū dīligīt: q̃si ex duplici tictura ful
gescit. Qui ig̃ sic ad auctoris spēm
anelat. primorū curas negligat: vel
sic primorū curā exēq̃tur vt tūino
amore torpescat q̃a vnum horū qd
libz negligīt: in sup̃humeralis orna
mētō h̃re coccz bis tinctum nescit.
S; cū mēs ad p̃cepta caritatis ten
dit: restat p̃culdubio vt p̃ abstinē
tiaz caro macere. Vñ bene bis tin
cto cocco torta bissus adiūgitur. De
terra etenī bissus nitenti sp̃e oritur.
Et qd per bissum nisi cādēs decore
munditiē corporalis castitas desi
gnat? Que videlicet torta pulcritu
dini sup̃humeralis inectit: q̃a tūc
castimonia ad p̃fectū mūditiē cādo
rē ducitur: cū p̃ abstinētiā caro sati
gat. Cūq; int̃ ceteras virtutes et
afflicte carnis meritū p̃ficat: q̃si in
diuisa sup̃humeralis sp̃e byssus torta

candelat. Ut si rector discretus
in silētio: vtilis ī vbo. Cap. xv.
Si rector discretus in silētio
vtilis in verbo: ne aut tacēda
proferat aut reticescat proferenda.
Nā sicut incauta locutio in errozē
ptrahit: ita indiscretū silentiū: hos
q̃ crudiri poterāt in errore delinqt.
Sepe nāq; rectores ip̃onidi hūa
nā amittere grām formidātes: loq̃
libere recta p̃tinescūt: ⁊ iuxta veri
tatis vocē: nequa q̃ iā gregis custo
die pastores studio s; mercenariorū
vice deseruiunt: q̃a veniēte lupo fu
giunt: dū se sub silētio abscondunt.
Hinc nāq; p̃ p̃phetā eos dñs iure
pat dicēs. Canes muti nō valentes
latrare. Hic rursū q̃rit dicēs. Nō
ascēdistis ex aduerso: neq; oppo
sistis vos murū. p̃ domo israel: vt
staretis in p̃elio in die dñi. Et ad
uerso quippe ascēdere ē. p̃ defēsiōe
gregis voce libera huius mūdi po
testatib; p̃trahere. Et in die dñi in p̃
lio stare: ē prauis decertatib; ex iu
sticie amore resistere. Pastori enī re
cta timuisse dicere: qd ē aliud q̃ tacē
do terga p̃buisse? Qui nūmū si p̃
grege se obicit: murū. p̃ domo isra
el hostibus opponit. Hic rursū de
linq̃nti populo dī. Prop̃he tui vid
runt tibi falsa ⁊ stulta nec apiebant
iniq̃tatē tuā: vt te ad penitentiā p̃
uocarēt. Prop̃hete nāq; in sacro
eloquio nōnūq̃ doctores vocant
q̃ dū fugitiua eē p̃ntia idicāt q̃ sunt
ventura manifestāt. Quos fino di

Secunda pars pastoralis

ninus falsa videre redarguit: quia
dū corripere culpas metuunt: incas-
sum delinquentib⁹ pmissa securita-
te blādūtur. Qui iniquitatē peccati-
um nequā q̄ aperiuunt: q̄a ab incre-
pationis voce cōticescūt. Clavis q̄p
pe ap̄tionis ē sermo cor̄reptionis:
q̄z increpādo culpā detegit: quā sepe
nescit ip̄e et q̄ p̄petrauit. Ih̄inc pau-
lus ait. Ut potens sit exhortari in
doctrina sana: et eos q̄ cōtradiciunt
redarguere. Ih̄inc p malachiā dī.
Labia sacerdotis custodiūt sciās et
legē req̄rūt ex ore eius: quia ange-
lus domini exercitū est. Ih̄inc per
esaiā domin⁹ admōet dicēs. Clama
ne cesses: q̄i tuba exalta vocē tuā.
Precomis q̄ppe officiū suscipit: q̄s
q̄s ad sacerdotiū accedit: vt an ad-
uētū iudicis q̄ terribiliter seq̄tur: ip-
se scilicet clamādo gradiat. Sacer-
dos ergo si p̄dicatiōis est nescius:
quā vocē datur⁹ est p̄co mut⁹. Ih̄inc
est enī quod sup pastores primos i-
liguarū specie spirit⁹ sanctus isedit
q̄z nimirū q̄s repleuerit de se. prin⁹
loq̄ntes facit. Ih̄ic moysi p̄cipit vt
sacerdos tabernaculū igrediēs tin-
tinabulū ābiatur vt videlicet vocē
p̄dicatiōis habeat: ne supni specta-
toris iudiciū: ex silentio offendat.
Scriptū q̄ppe est. Audiat sonit⁹
quādo ingredit⁹ et egredit⁹ sanctua-
riū i p̄spectu dñi et nō moriat⁹. Sa-
cerdos nāq̄ ingrediēs et egrediēs
moriet⁹ si d̄ eo sonit⁹ nō audiat: q̄z
irā cōtra se occulti iudicis exigit:

si sine p̄dicatiōis sonitu icedit. Ap-
te aut t̄tinabula vestimēto eius de-
scribūtur inserta. Vestimēta enī sacer-
dotis quid aliud q̄ recta opa debe-
mus accipere. Propheta attestātē q̄
ait. Sacerdotes tui i duātur iusticiā.
Vestimēto itaq̄ illius t̄tinabula i-
berēt: vt vite viā cū sonitu ligue: ip-
sa q̄q̄ sacerdot⁹ opa clamēt. Sed
cū rector se ad loq̄ndū preparat: sub
quāto cautele studio loq̄tur attēdat
ne si ad loq̄ndū inordinate rapit⁹:
erroris vulnere corda audiētū feri-
antur. Et cū fortasse videri sapiens
desiderat vnitas cōpagē insipiēter
abscidat. Ih̄ic nāq̄ v̄ritas dicit. Ma-
bete sal in vobis et pacē habete iter
vos. Per sal q̄ppe sapia v̄bi desig-
tur. Qui igit loq̄ sapiēter nitit⁹: ma-
gnop̄e metuat ne ei eloq̄o audien-
tiū vnitas p̄fundat. Ih̄ic paul⁹ inq̄t
Non plus sape q̄ opz sape sed sa-
pe ad sobrietatē. Plus vult sape q̄
opz sape: q̄ illa q̄ lex n̄ dicit seruat.
Ih̄ic i sacerdot⁹ veste iuxta v̄bū do-
mini t̄tinabulis mala punica cōiū-
gūtur. Quid. n. p malapunica nisi
fidei vnitas d̄signat⁹. Nā sic i ma-
lo punico vno exteri⁹ cor̄nice: multa
iteri⁹ grana muniūtur: sic inume-
ros sancte ecclesie populos v̄ritas fi-
dei p̄teggit: q̄s intus diūsitas meri-
torū tenet. Ille igitur rector icaut⁹
ad loq̄ndū p̄parat: hoc quod iā p̄-
missum p̄ semetipsam v̄ritas cla-
mat discipulis: habet sal i vobis: et
pacē iter vos hēte. Ac si figurate

p habitum sacerdotis dicat. Mala
punica tintinabulis iungite: vt poē
qd dicitis vnitatē fidei cauta obser-
uatione teneatis. Prouidendum
quoq; est sollicita intentōe rectori-
bus: vt ab eis non solum praua nul-
lo mō: s; nec recta qdē nimie z inor-
dinate pferātur. Quia sepe dictoz
virtus pditur: cū apud corda audiē-
tium loquacitas incauta iportuni-
tate leuigatur: z auctorē suū hec ea-
dem loquacitas inqnat que seruire
auditorib; ad vsum pfcs ignorat.
Unde bene per moysen d; Vir qui
fluxum semis patitur: imund' erit.
In mēte qppe audientius semen se-
cuture cogitationis est audite qlitas
locutionis: quia dum per aures ser-
mo cōcipitur: cogitatio i mēte gna-
tur. Unde ab huius mundi sapiēti-
bus: predicator egregius semiūbi'
est vocatus. Qui ergo fluxum se-
minis sustinet imūndus asseritur:
quia multiloquio subditus ex eo se
inqnat qd si ordinate pmeret: recte
plem cogitationis edere i audientiū
corde potuisset. Dūq; incautus per
loq; citatē defluit: nō ad vsum gnīs
s; ad imūditā semē fundit. Unde
paulus quoq; cū discipulum de in-
stantia predicatoris admoneret z i-
cēs: testificor coraz deo z xpo iesu:
q iudicaturus ē viuos z mōrtuos z
p aduētum ipius z regnuz ei': pre-
dica verbum in sta oportune impo-
tune: diciturus iportūe pmissit opor-
tune. Q. s. apud auditorz mēte ipa

se sua vilitate destruit si hōe iportu-
nitas opportunitatē nescit. Qd
rector sit singulis compassiōe. pri-
m' p cūct; pteplatōe suspēs'. L. xvi.
Sit rector singulis cōpassione
prius p cūct; pteplatōe suspē-
sus: vt p pietatis viscera i se infirmi-
tatē ceteroz trāstierat: z p speculati-
onis altitudinē semetipm qz inuisi-
bilia appetēdo trāscēdat: ne aut al-
ta petēs ifirma primoz despiciat:
aut ifirmis primoz pgruēs appe-
tere alta derelinquat. Hic ē nāq; q
paul' i padisū ducit: celiq; tertij se-
cretarimas: z tū illa inuisibiliū pte-
platōe suspēsus ad cubile carnaliū
mētis atie reuocat: atq; in occultis
suis qualiter debeāt cōuersari dis-
pēsat dicēs. Propter fornicationez
āt vnusq; suaz vxorem habeat: z
vnaqueq; suuz vix habeat. Uxori
vir debitū suum reddat: similiter z
vxo; viro. Et paulopost. Nolite
fraudare iuicem: nisi forte ex pēsu
ad sps: vt vacetis oōni: z iteruz re-
uertimini in idipm. Ecce iā celesti-
bus secretis isit' z tū p pdesccōis
viscera carnaliū cubile pscrutatur.
Et quē subleuat' ad inuisibilia erigit
hūc misatus ad secreta ifirmatiū
oculū cordis flectit. Celuz ptepla-
tōe trāscēdit: nec tū stratū carnaliū
sollicitudine deserit: q; ppage carita-
tis sūmis sunul z ifirmis iūct': z i se
metipō virtute sps: ad alta valēter
rapit: z pietate i alijs eqnimit' i-
firmatur. Hūc etenū dicit. Quis

Secunda pars pastoralis

infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizat et ego non vror? Hinc rursus ait. Factus sum iudeis tanquam iudeus. Quod uidelicet exibat non amittendo fidem: sed extendendo pietatem: ut in se personam infidelium transferens: ex semetipso disceret: quam liter alijs misereri debuisset quamvis hoc illis impederet: quod sibi ipse si ita esset impediri recte voluisset. Hinc iterum dicit. Siue mente excedimus deo siue sobrii sumus vobis. Quia et semetipsum nouerat contemplando transcendere: et eundem se auditoribus commode descendendo temperare. Hinc iacob domino desuper in iherusalem: et in iuncto deorsum lapide ascendentes et descendentes angelos videt. Quod scilicet recti predicatione non solum sursum sanctum caput ecclesie videlicet dominum contemplando appetunt: sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Hinc moyses crebro tabernaculum ingreditur et egreditur. et qui intus in contemplatione rapitur. foris firmitatem negotijs urget. Intus archana dei perscrutat foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubijs semper ad tabernaculum recurrit: coram testamenti archa dominum consulit: exemplum procul dubio rectoribus prebens: ut cum foris ambigunt quod disponant: ad mentem semper quasi ad tabernaculum redeant: et velut coram testamenti archa dominum consulant: et de hijs in quibus dubitant apud semetipsos inter sacri eloquij

paginas requirant. Hinc ipsa veritas per susceptionem nobis nostre humanitatis ostensam in monte osoni inheret: miracula in urbibus exercet: imitationis uidelicet via bonis rectoribus sternens: ut suam summa contemplando appetunt: necessitatibus tamen infirmationum compatiendo miscant. Quod tunc caritas ad alta mirabiliter surgit: cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit et eum benigne descendit ad infima: eo valenter recurrit ad summa. Tales enim sese qui presunt exhibent: quibus subiecti occulta quaeque sua perdere non erubescant: ut cum temptationum fluctibus paruuli tollerant ad pastorem mentem: quasi ad sinum matris recurrant. Et hoc quod se iniquari pullant culpe sordibus prouident: exhortationis eius solatio: a clachrymis orationis lauet. Unde et ante fores templi ad ablucendas ingredientium manus: mare encum id est luterum duodecim boues portant: qui quidem facie exterius eminent: sed posterius latent. Quid namque duodecim bobus: nisi si uniuersus ordo pastorum signatur. De quibus paulo discretum lex dicit. Non obturabis os boui trituranti. Quorum quidem nos apta opera cernimus sed apud districtum iudicem qui illis posterius maneant in occulta retributione nescimus. Quod tamen de descensionis sue patientiam diluendis proximorum confessionibus preparent velut ante fores templi luterum portant: ut quisque intrare eternitatis ianuam nititur: temptationes suas

mēti pastoris idicer: z q̄si in bonum
lutere cogitatiois vel opis manus
lauet. Et sit plerūq; vt dū rectoris
aius aliena tēptamēta cōdescēden/
do cognoscat auditis tēptationib;
etiā ipse pulsetur. Quia z hec eadē
p quē populi multitudo diluitur: a
qua pculdubio luteris inquinatur
Nam dum sordes diluentium su/
scipit: q̄si suemūditie serenitatez p/
dit. Sed hec neq; quā pastori timē/
da sunt: quia deo sūtiliter cūcta pē/
sante tanto facilius a sua eripit: q̄/
to misericordiā ex aliena tēptatione
fatigat. Ut sit rector bñ agētib;
p hūilitatē socius: p delinquētū vi/
tia p celum iustitie erectus. L. xvij.
Sit rector bñ agētib; p hūili/
tatē socius p delinquētū vitia
p celū iustitie erect: vt bōis i nullo
se pferat: z cū pranoz culpa erigit
ptatē p̄tin sui pōat agnoscat: q̄ti
nō honore suppresso: eq̄lē se sūditis
bñuētib; d̄putet: z erga puerfos
iura rectitudinis nō exercere formi/
det. Quia sicut i libris moralib; di/
xisse me memini: liq̄t q̄ om̄is homi/
nes natura eq̄les genuit: sed varie/
tate meritoz alijs alios ordine cul/
pa postponit. Ipsa aut diuersitas
q̄ accessit ex vitio diuino iudicio dis/
pensat: vt qz om̄is homo eq̄ stare
nō valet: alter regat ab altero. Un/
de cūcti q̄ p̄sunt nō i se ptatē debēt
ordis: s; eq̄litate pensare p̄ditōis:
nec p̄cē se hoib; gaudeāt: s; pdesse.
p̄des et ciz n̄l antiq̄ nō hoiz reges

s; pastores gregū fuisse mēozantur
Et cū noe dñs filiisq; ei⁹ dicēt: cre/
scite z multiplicamini z replete terrā.
p̄tin⁹ adiūxit. z terror v̄ ac tremor
sit sup cūcta aialia terre. Quoz v̄z
terror ac tremor: qz cē sup oia aiali/
a terre p̄cipit: p̄scō cē sup hoies p/
hibet. Idō q̄ppe bñuē aialibus: nō
āt hoib; ceteris nā p̄lat⁹ ē: z iccirco
d̄t ei: vt ab aialib; z nō ab hoib; ti/
meat: qz p̄ nāz suā sup̄bire ē: ab eq̄/
li velle timeri: z m̄ necē ē vt rectoris
a subdit; timeatur: q̄n ab eis dñm
mūne timeri dēphendat: vt hūana
saltē formidie peccare metuāt: q̄ di/
uina iudicia nō formidāt. Nequa q̄
nāq; q̄positi ex s; q̄sito timore sup/
biāt in q̄ nō suā gloriā: s; subditoz
iustitiā q̄runt. In eo. n. q̄ metū sibi
a p̄se viuētib; erigūt: q̄si nō hoib;
s; aialib; dñant. Qz v̄z ex qua pre/
bestiales sunt sūditi: ex ea debēt et
formidini iacere substrati. S; ple/
rūq; rector coipso q̄ ceteris p̄mict:
elatione cogitatiois intumescit. Et
dū ad iussū cūcta subiacer: dum ad
votū iussa fideliter cōplētur: dū om̄/
nes subditi si qua bñ gesta sunt lau/
dib; efferāt malegestis autē nulla
auctoritate p̄dicūt: dū plerūq; lan/
dāt: et quod reprobatē debuerāt: se/
ductus ab his q̄ infra suppetunt: su/
per se aius tollitur: z dum foris im/
mēso fauore circūdatur: intus a x̄i/
tate vacuat: atq; oblit⁹ sui in voces
se sp̄git alienas: talēq; se credit q̄tē
foris audit: nō q̄lē int⁹ discernē de/
B iij

Secunda pars pastoralis.

buit: subiectos despiciat eosque equales sibi nature ordine non agnoscit. Et quos forte praeiudicis excesserit: transcendisse se etiam meritis vite credit: cumque se estimat apostoli sapere: quibus se videt apostolius posse. In quodam quippe se culmine apud semetipsum constituit: et quod ceteris nature conditione prestrigitur ex equo respicere ceteros dedignatur. Sicque usque ad eius similitudinem ducit de quo scriptum est. Omne sublime videt: et ipse est rex super omnes filios superbie. Qui singulare culmine appetens: et sotali vitam angelorum despiciens ait. Non sedes mea ad aequilonem: et ero similis altissimo. Adhuc ergo iudicio intus foueam deiectionis inuenit: dum foris se in culmine praeiudicis extollit. Appotestante quippe angelo similis efficitur: dum homo hominibus se esse similis dedignatur. Sic saul post humilitatis meritum: in tumore superbie culmine praeiudicis excreuit. Per humilitatem quippe prelati sunt: per superbiam reprobatus: domino attestante qui ait. Nonne cuntes paruulus in oculis tuis: caput te constitui in tribus israel. Paruulus se in suis oculis prius viderat: sed sultis temporali potentia: iam se paruulum non videbat. Ceterorum namque operationi se preferens: quod plus cunctis poterat: magni se pre omnibus estimabat. Adhuc autem modo cum apud se paruulus: apud dominum magnus: cum vero apud se magnus apparuit: apud dominum paruulus fu-

it. Merumque ergo dum ex subiectorum affluetia animus inflat: influxum superbie ipso potentie fastigio lenocinate corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit: qui et tenere illam nouerit et impugnare bene hanc regit qui scit per illam super culpas erigi et scit cum illa ceteris equalitate componi. Humana etenim mens plerumque extollit: etiam cum nulla potestate fulcit. Quanto magis in altum se erigit: cum ei et potestas adiungitur. Quam tamen potestatem recte dispensat: qui sollicitate nouit et sumere ex illa quod adiuuat: et expugnare quod temptat: et equales cum illa se ceteris cernere: et tamen se peccantibus celo vltioris anteferre. Sed hanc discretionem plene agnoscimus: si pastoris primi exemplum ceruamus. Petrus namque auctore deo sancte ecclesie principatum tenens: a bene agente cornelio et sese humiliter ei prestermiente: immoderatus venerari recusauit: sequenti illi similem recognouit dicens. Surge ne feceris: et ego ipse homo sum. Sed cum ananie et saphyre culpam repperit: mox quanta potentia excreuisset super ceteros ostendit. Verbo namque eorum vitam percussit quod spiritu perscrutante deprehendit: et summi se intra ecclesiam precepta recoluit: quod honore sibi vehementer impreso coram bene agentibus fratribus non agnouit. Illic coionem equalitatis meruit sanctitas actionis. Illic celus vltioris: ius apuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus: prelatum

se esse nesciebat cum dicebat. Non
quod dominamur fidei vestre: sed ad
iutores sumus gaudij vestri. Atque
illico adiunxit. Fide enim statis. Ideo
non dominamur fidei vestre: quia
fide statis equales enim vobis su-
mus in quo vos stare cognoscim?
Quasi prelatum se fratribus esse ne-
sciebat cum diceret. Facti sumus par-
vuli in medio vestrum. Et rursum. Nos
autem servi vestri per christum. Sed cum
culpa que corrigi debuisset inuenit
illico magistrum se esse recoluit dicens
Quid vultis in virga veniam ad
vos? Sumus itaque locus bene re-
gressiis qui preest vitis potius quam fra-
tribus dominat. Sed cum delinquentes
subditos prepositi corrigunt: re-
stat necesse est: ut solliciti attendat
quantum per discipline debitum: culpas
quod iure potestatis feriat: sed per hu-
militatis custodiam: equales seip-
sis fratribus qui corriguntur agno-
scant. Quamvis plerumque etiam dignum
est: ut eosdem quos corrigimus: taci-
ta nobis cogitatione preferamus.
Illorum namque per nos vitia vigore
discipline feriuntur: in his vero qui ip-
si committimus: nec verbi quidem ab
aliquo iniectione laceramur. Tan-
to ergo apud dominum obligatio-
res sumus quanto apud homines inul-
te peccamus. Disciplina autem nostra
subditos domino iudicio tanto li-
beriores reddit quanto hic eorum
culpas: sine vindicta non deserit.

Servanda itaque est in corde

humilitas: et in opere disciplina.
Atque inter hec solerter intueendum
est ne dum immoderatus custodi-
tur virtus humilitatis solvantur in-
ra regiminis. Et dum prelatum quod
plus se quam decet deicit: subditorum
vitam restringere sub discipline vici-
lo non possit. Teneant ergo recto-
res exterius quod pro aliorum utilita-
te susceperunt: servent interiorius quod
de sua extimatione pertinescant: sed
tamen quibusdam signis decenter
crumpentibus eos apud se esse hu-
miles etiam subiecti deprehendant:
quatenus in auctoritate eorum quod for-
mident videant: et de humilitate quod
imitentur agnoscant. Studeant igitur
sine intermissione qui prestant: ut
eorum potentia quantum magna exteri-
us cernitur: tamen apud eos interiorius
deprimatur: ne cogitatione vincat:
ne in dilectionem sui animi rapiat:
ne iam subter se mens eam regere non
possit: cui se libidie dominante supponit.
Ne enim presidentis animus ad elati-
onem potestatis sue delectationi ra-
piatur: recte per quendam sapientem dici-
tur. Duce te constituerunt noli extolli.
sed esto in illis quasi unus ex illis.
Hinc et petrus ait. Non dominantes in-
dero: sed forma facti gregis dei. Hic
per semetipsam vitas ad altiora nos
virtutum merita provocans dicit. Sci-
tis quod principes gentium dominantur eo-
rum: et qui maiores sunt exercet po-
testatem in eos: non ita erit iter vos.
Sed quicumque voluerit iter vos per-

Secunda pars pastoralis

mus esse: erit vester seruus: et quod vo-
luerit iter vos maior fieri: sit vester
minister: sicut filius hominis non venit
ministrari: sed ministrare. Hic est quod
seruum ex suscepto regimine elatum
quod post supplitia maneant indicat di-
ces. Quod si dixerit malus ille suus in
corde suo: moram faciet dominus mihi veni-
re: et cepit percutere conseruos suos
māducaat et bibit cum ebrijs: veniet
dominus serui illius in die quod non sperat: et ho-
ra quod ignorat: et diuidet eum: partem quod
de eius ponet cum ypocritis. Inter
ypocritas enim iure deputat: quod ex si-
mulatione discipline ministerium re-
giminis vertit in usum dominationis. Et tunc
nonnunquam grauius delinquit: si in partem
usos plus equitatis quam disciplina custo-
dit. Quia enim falsa pietate superat
ferire et delinquentes filios noluit:
apud districtum iudicem cum filiis se-
metipsum crudeli dominatione percussit.
Hinc enim ei diuina voce dicit. Non
noxasti filios tuos magis quam me.
Hinc pastores increpat per prophetam
dicens. Quod fractum est non alligasti: et quod
abiectum non reduxisti. Abiectus ei
reducitur: cum quis in culpam lapsus
ad statum iusticie: ex pastoralis sol-
licitudinis vigore renouatur. Fractura
vero ligamen alitrigit: cum culpam
disciplina depmit: ne plaga versus ad i-
teritum defluat: si hanc discretiois se-
ueritas non coartat. Sed sepe deterius
frangit cum fractura incaute religa-
tur: ita ut grauius scissuram sentiat: si
hanc imoderatius ligamenta strin-

gant. Unde necesse est ut cum pecca-
ti vulnus in subditis corrigendo re-
stringit: magna se sollicitudine et
districtio ipsa moderetur: quatenus sic
iura discipline non delinquentes exerce-
at: ut pietatis viscera non admittat. En-
randus quippe est: ut rectorem sordis: et
infernici pietas et partem exhibeat di-
sciplina. Atque inter hec sollicita cir-
cumspectioe prouidendum: ne aut di-
strictio rigida: aut pietas sit remissa.
Nam sicut in libris iam moralibus dixi-
mus: disciplina vel nimis multum de-
stituitur: si una sine altera teneatur.
Sed erga subditos suos inesse rec-
toribus debet: et iuste consulens misericordia: et
pie sciens disciplina. Hinc namque est
quod docente veritate per samaritani stu-
dium seminiuum in stabulum ducit
et vinum atque oleum vulneribus ei
adhibetur: ut per vinum scilicet mor-
deantur vulnera: per oleum fovea-
tur. Necesse quippe est ut quisquis
sanandis vulneribus: preest in vi-
no morsum doloris adhibeat: in o-
leo molitie pietatis: quatinus per
vinum mundentur putrida per oleum
vero sananda foveantur. Difficilis est
ergo leuitas cum seueritate: faciendum est
quoddam ex utroque temperamentum: ut neque
multa austeritate exulcerent subditi
neque nimia benignitate soluantur.
Quod iunxit pauli vocem: bene illa
tabernaculi archa significat: in qua cum
tabulis virga simul et manna est.
Quod cum scripture sacre scia in boni rec-
toris pectore sit est virga districtiois

sit et mēna dulcedis. Ibi dauid ait. Virga tua et baculus tuus ipsa me cōsolata sunt. Virga quippe pascimur baculo aut sustentamur. Si ergo est districtio virge quae feriat: sit et solatio baculi quae sustentet. Sit itaque amor sed non emolliēs: sit vigor sed non exasperans: sit celus: sed non immoderate leniens: sit pietas sed non plusquam excediat pccens. Ut dum se in arte regiminis iustitia desinitaque permiscet: is qui pccat corda subditorum et terendo demulceat: et tamen ad interioris reuerentiam demulcēdo pstringat. Ut sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens: et exteriorum providentia internorum sollicitudine non relinquens. Cap. xviii.

Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens: exteriorum providentia in internorum sollicitudine non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat aut solis interioribus occupatus: que foris debet proximis non impedat. Sepe namque nonnulli velut oblitique fratribus animarum causa prelati sunt: toto cordis admissu: secularibus curis inserviunt. Ihas cum adfuit se agere exultat ad has et cum desunt: diebus ac noctibus cogitatione turbide estibus anhelant. Cumque cessante forsitan oportunitate quiescere sunt: ipsa deterius sua de te fatigantur. Voluptatem namque censentes actionibus deprimuntur labores deputant: si in terrenis ne-

gociis non laborant. Sicque sit ut dum se virgeri mundamus tumultibus gaudet eterna que docere alios debuerat ignorat. Unde subditorum quique perculdubio vita torpescit: quod cum perficere spiritualiter appetit: in exemplo eius quod sibi platus est: quasi obstaculo itineris offedit. Laquēte enim capite membra in cassum viget: et in exploratioe hostium frustra velociter exercit: sequitur: si ab ipso duce itineris erratur. Nulla mentes subditorum exortatio sollevat: eorumque culpas increpatio nulla castigat: quia dum per animarum periculum terreni exercet officium iudicis: a gregis custodia vacat cura pastoris. Et subditi veritatem suam apprehendere nequeunt quia dum pastorum sensus terreno studio occupat: veteris temptationis impulsus ecclesie oculos pulvis cecat. Quod propterea recte redeptorum humani generis cum nos avētris voracitate pccesceret dicens. Attendite vobis ut non graventur corda vestra in crapula et ebrietate: illico adiungit: aut ieiunio huius vite ubi pavore quod pertinet subdidit intente adiciēs ne forte superveniat repentina dies illa. Cuius advenit etiam qualitates denūtiat dicens: Tanquam laqueus enim veniet super faciem orbis terre. Ibi iterum dicit. Nemo potest duobus dominis servire. Ibi paulus religiosorum mentes a mundi pccorcio cōtestando ac potius pueniēdo suspendit dicens. Nemo militans deo implicat se negociis secularibus: ut ei placeat cui se pbavit. Ibi ecclesie

Secunda pars pastoralis

rektoribus et vacandi studia precepit
et consulendi remedia ostendit dicens. Se-
cularia igitur iudicia si habueritis
contempnibiles qui sunt in ecclesia:
illos constituite ad iudicandum: ut
ipsi videlicet dispensationibus inser-
uiant terreis quos dona spiritualia
non exornant. Ac si aptius dicat. Qui
penetrare intima nequeunt saltē ne-
cessaria foris operentur. Hinc moy-
ses qui cum deo loquitur: ietro alienige-
ne reprehensione iudicatur: quod ter-
renis populorum negotiis stulto la-
bore defuiat. Cui et filium mox prebe-
tur: ut per se alios ad iurgia dirimen-
da constituat: et ipse liberius ad eruden-
dos populos spiritualium archana co-
gnoscat. A subiectis ergo inferiora ge-
rēda sunt: a rectoribus summa cogitanda
ut scilicet oculum qui prouidentis gressibus pre-
uenit: cura pulueris non obscuret. La-
put namque subditorum sunt omnes qui preesunt.
Et ut recta pedes valeant itinera car-
pere: hoc proculdubio deus caput ex alto
prouidere: ne a praeuictis sui itinere pe-
des torpeat: cum curuata rectitudine
corporis: caput sese ad terram declinat.
Quod autem mente animarum prefulgent honore pa-
storali inter ceteros vitatur: si inter
terrena negocia quae in alijs reprehē-
dere debuit: et ipse versatur. Quod uero
ex ira iuste retributio per prophetam
dominus minatur dicens. Et erit si-
cut populus sic sacerdos. Sacer-
dos quippe est ut populus: quoniam ca-
agit his qui spirituali offitio: fugitur: qui
illi nimis faciunt qui adhuc de stu-

dijs carnalibus iudicantur. Quod cum
magno scilicet dolore charitatis ieremias
propheta aspiciens: quasi sub destru-
ctione templi deplorat dicens. Quomodo
obscuratum est aurum: mutatus est co-
lor optimus: dum ipsi sunt lapides sanctuarij
in capite omnium platearum. Quid nam-
que auro quod metallis ceteris preeminet
nisi excellentia scientiarum. Quid colore
optimo: nisi cunctis amabilis reue-
rentia religionis exprimitur. Quid sanctuarij
lapidibus: nisi sacrorum personarum ordi-
num signat. Quid platearum nomi-
ne: nisi presentis vite latitudo figu-
ratur. Quia enim greco eloquio prela-
tus latitudo dicitur: perfecto a latitu-
dine platee sunt vocatae. Per semet
ipsas uero ueritas dicit. Lata et spa-
tiosa uia est: que ducit ad perditionem.

Aurum ergo obscuratur: cum ter-
renis actibus sanctitatis uita polluitur.
Color optimus immutatur: cum quo-
runda quod degere religiose credebatur:
estimatio animae acta minuitur. Nam cum qui
libet propter sanctitatis habitum terrenis
actibus inseruit: quasi colore permutato
animae humanos oculos: eius reuerentia
palescit. Sanctuarij quoque lapides in plate-
is dissipantur: cum carum secularium lata
itinera foris expetunt: hi qui ad ornamē-
tum ecclesie eternis mysterijs: quasi in secre-
tis sanctuarij obuerunt vacare. Ad hoc
quod sanctuarij lapides fiebant: ut intra
sancta sanctorum in vestimento summi sa-
cerdotis apparerent. Cum ministri ve-
ro sanctuarij a subditis honorem sui redē-
ptionis ex merito uite non exigunt.

des in ornamēto summi pontificis non sunt. Qui nimirū scūarij lapides: dispersi p plateas iacēt: cū psoe sacroz ordinū voluptatū suaz latitudi dedit: terrenis negocijs inherēt. Et notādū q non hos dispersos i plateis: s; i capite plateaz dicit quia z cū terrena agunt: summi videri appetūt: vt lata itinera teneant voluptate delectationis: z tñ i plateaz sunt capite ex honore scitat. Nihil quoq obstat si scūarij lapides eosdem ipsos quib' pstructz scūarium exstebat accipim'. Qui dispersi i capite plateaz iacēt: qñ sacroz ordinū viri terrenis actib' ex desiderio insuunt: ex quoz pñs offō scitatis gloria stare videbat. Secularia itaqz negocia aliena ex compassione toleranda sunt: nūq vero ex amore requirēda: ne cū mētem diligētis aggrauant: hanc suo iūctam pōdere: ad ima de celestib' nergant. At pñonnulli gregis qdē curaz suscipiūt: s; sic sibi met vacare ad spūalia appetūt: vt rebus exteri orib' nullatenus occupentur. Qui cum curare corpalia fundit' negligunt: s; ditorz necessitatib' minime cōcurrunt. Quoz nimirū pñdicatio despiciē plerūqz: quia dum deliqñtiū facta corripit: si tñ eis necessaria pñtis vite n tribuit: neqz libēter audiūt. Egentis etenim mentem doctrine fino non penetrat: si hunc apud eius aīuz man' mē nō cōmēdat. Tūc at xbi sem facile ger

minat: qñ hoc in audientis pectore pietas pñdicantis rigat. Unde rectorē necesse ē vt interiora possit in fundere cogitatōe innoxia et exteriora puidere. Sic itaqz pastores erga interiora studia s; ditorz suorum ferueant: qñ in eis exterioris vite quoqz puidētiam nō relinqnt. Nā qñ iure vt diximus a pñcipienda pñdicatōe gregis aīus frangitur: si cura exterioris s; ditiū a pastore negligat. Un' z pñmus pastor sollicitē admonet dicens. Seniores q in vobis sunt obsecro pñsenior z testis xpi passionū: z eius q i futuro reuelanda est gloria communicator pascite qui in vobis est gregem dei. Qui in hoc loco vtrum passionem cordis: an corporis suaderet apuit: cum protinus adiunxit. Prouidentēs non coacte sed spontaneē: scūdum dominum: neqz turpis gratia lucri: sed voluntarie. Quibus profecto verbis pastoribus pie precatur ne dum subiectorum inopiam satiant: se mucrone ambitionis occidant. Ne cum per eos carnis subsidij proficiunt proximi: ipsi maneant a iustitie pane ieiuni. Hāc pastorum sollicitudinem paulus excitat dicens. Qui suorum z maxime domesticorum curam nō habet fidē negauit: z ē infideli deterior. Inter hoc itaqz metuēdū ē sp: z vigilāter itūēdū: ne dū cura ab eis exterior agit: ab interna intentiōe mergat. Plerūqz enī vt pñdicamus

Secunda pars pastoralis.

cōda rectorū dū tpali sollicitudinē i
caute deseruūt: ab itino amore fri
gescūt: 7 foras fusi obliuisci nō me
tuūt: qā aīaz regimīna suscepunt.
Sollicitudo ergo q̄ subditū exteri
7 iterius ipēdit: sub certa necēe est
mēlura teneat. Unī bñ ad egecū. dō
Sacerdotes caput suū non radāt:
neq; comā nutriāt: s; tōdētes atton
dēt capita sua. Sacerdotes nāq; iu
re vocati sūt: q̄ vt sacz ducatū pbe
ant: fidelib; p̄sunt. Capilli nō i ca
pite: sūt cogitatōes i mēte. Qui dūz
sup cerebz isensibil; oriūtur: curas
pntis vite designāt: q̄ ex sensu negli
gētī qz ipōrtune alī pdeūt: q̄si nob
nō sentiētib; pcedūt. Q̄z i cū
cti qui p̄sunt h̄e quidē sollicitudīes
exteriorēs debēt: nec tñ eis vehemē
ter i cumbē: sacerdotes recte. p̄biōē
tur 7 caput radē 7 comā nutrire: vt
cogitatōes carnis de vita subditōz
nec a se fundit; aputēt: nec rursus
ad crescēdum nimis relaxēt. Unī 7
bñ dō. Tōdētes tōdēat capita sua:
vt v; cure tpalis sollicitudis: 7 q̄tū
necē ē pdeāt: 7 tñ recidētur citi; ne
imoderat; excrecāt. Dñ i qz 7 p ad
mistratā exteriōz. puidētiā: cor p̄z
vita. p̄regit: 7 rursus p imoderatā
sollicitudinē cōdis itētiō nō ipēdit
capilli i capite sacerdotū: 7 suanē vt
cutē coopīāt: 7 secantur ne oculos
claudāt. Ne s; studio rectorū hōi
bus placē appetat: s; tñ ad qd pla
cere debeat intēdat. La. xix.
Iter h̄ necē ē vt rector soler

ter vigilet ne hunc cupido placendi
hoib; pulset: ne cū studiose itētiōz
penetrat: cū p̄uide exteriōz s; bñ
strat: se magis a subditū dīligi q̄ xi
tatē q̄rat. Ne cū bōis actib; fult; a
mūdo v; alien;: hūc auctori reddat
extraneū amor su; hōsē nāq; redē
ptoris ē: q̄ p recta opa q̄ facit: ei; vi
ce ab ecclā amari 7 cupiscit. Q̄z adul
terie cogitatōis ē re;: si placē puer
sponse oculis appetit: p quē spūs
dona trāsmittit. Qui nimis amor
p̄pus cū rectori mēte cepit: h̄c alī
iordiate ad mollitiē: alī nō ab aspi
tatē rapit. Ex amore. n. suo mēs re
ctoris i mollitiē x̄tis: qz cūz peccan
tes subditos respicit: ne erga hunc
eoz dilectio torpeat corripe nō p̄su
mit. Nōnunq; nō errata subditōz
q̄ i crepe obuerat adulatōib; demul
cet. Unī bñ p. ppham dō. Ne illis q̄
psuūt puluillos sub oī cubito man;
7 faciūt cernicalia sub capite vniūse
etāt ad capiēdas aīas. Puluillos
q̄ppe sub oī cubito man; ē ponē: ca
dētes a sua rectitudīe aīas: atq; i h̄
mūdi se delectatōe redinātes blāde
refouere. Quasi i eīz puluillo cubit;
vel cernicalib; cap iacētis excipit:
cū correptiōis duritia peccati s; b
trabit: eīq; mollities fauoris adhi
bet vt i errore mollitiū iaceat: quē
nulla aspitās p̄ditōis pulsat. S; h̄
rectores q̄ semetipsos dīligūt: his
p̄culdubio exhibēt: a q̄b; se noceri
posse i studio glorie tēporalis timēt
Nam quos contra se valere non

aspiciunt: hos nimirum aspirate semp
rigide iniectionis premunt. Nunquam de
minter admonent: sed pastoralis mansue
tudinis obliuio: iure orationis premunt.
Unde bene per prophetam diuina vox in
crepat dicens. Vos autem cum austeritate
impabatis eis et cum potentia. Plus
enim se suo autore diligentes iactant
erga subditos erigunt: nec quid agere
debeant: sed quid valeant attendunt. Nil
sequenti iudicio metuunt: improbe de ipso
libertate gloriatur. Libet ut licet illi
citra faciat: cum subditorum nemo predicat
Qui ergo et praua studet agere: et
tamen vult adhuc ceteros tacere: ipse est
sibi testis est: quia plus veritatem appetit
diligere: quam se non vult offendere. Nemo
quippe est qui ita viuatur: ut aliquatenus non
delinquit. Ille ergo plus veritatem appe
tit amari: qui sibi a nullo vult se veri
tatem perire. Hinc etenim petrus incre
patos pauli libenter accepit. Hinc
corruptos subditi humiliter audiuit
dauid. Quia rectores boni dum pri
uato diligere amore se nesciunt: libe
re puritatis verbum a subditis: ob
sequium humanitatis credunt.

Sed inter hec necesse est ut cu
ra regiminis tanta moderaminis te
per arte: quatinus subditorum mens
cum quod de recte sentire potuerit sic in vo
cis libertate pdeat: ut in libertas in
supbia non erumpat. Ne dum fortasse
inmoderati lingue eis libertas pcedi
tur: vite ab his humilitas amitta
tur. Sciendum quoque quod oporteat
rectores boni ut placere hominibus

appetant: sed ita ut sue estimatiois dul
cedine primos in affectum veritatis
trahant: non ut se amari desideret: sed
ut dilectiois suae quasi quidam via faciat:
per quam corda audientius ad amorem
veritatis introeant. Difficile quippe est
ut quilibet recta denunciatis predica
tor: qui non diligit: audiat. Debet
ergo qui preest et studere se diligi: qua
tinus possit audiri: et tamen amorem suum
per seipso non querere: ne inueniatur ei
cui suire per officium cernitur: occulta
cogitatiois tyrannide resultare. Quod
bene paulus insinuat cum sui nobis
studium manifestat dicens. Sicut et
ego per omnia omnibus placeo. Qui tamen
rursus dicit. Ego si adhuc hominibus
placere: christi suus non esse. Placet
ergo paulus et non placet: quia in eo quod
placere appetit: non se: sed per se homi
nibus placere veritatem querit. Quod
scire sollicite rector debet quod plerumque
vitia se esse veritates mittuntur. Cap. xx.

Quia vitia se esse veritates mittuntur.
Nam sepe sub psimonie nomine se
tenacia palliat: contraque se effusio
sub appellatioe largitatis occultat.
Sepe inordinata remissio pietas
creditur: et effrenata ira spiritualis
celi virtus extinguitur. Sepe preci
pitata actio velocitatis efficacia: atque
agendi tarditas: grauitatis consili
um putatur. Unde necesse est ut re
ctor animarum virtutes ac vitia vi
gilanti cura discernat: ne autem cor te
nacia occupet: et parum se videri

Secunda pars pastoralis

dispensatōibus exulter: aut cū effu-
se qđ pđinur largum se qđsi miseran-
do gloriē. Aut remittēdo qđ feri-
re debuit: ad eterna suplicia subdi-
tos p̄trahat aut imanis feriēdo qđ
deliquit: ipse grauius delinqt. Aut
hec qđ agere recte ac grauius potu-
it: imminature p̄ueniēs leuiget: aut
bone actionis meritū differēdo ad
deteriora p̄mutet. Que rectoris
debet esse discretio correctōis: dis-
simulationis: erroris: et mansuetu-
dinis.

Capitulum. xxi.

Sciēdū quoq; ē qđ aliqui sub-
iectozum vitia: prudēter dissi-
mulāda sunt: sed quia dissimulātur
indicanda. Aliqñ et aperte cogni-
ta: maturē tolerāda. Aliqñ nō sub-
tiliter et occulte p̄scrutanda. Aliqñ
āt leuiter arguēda. Aliqñ vero et ve-
hementer increpanda. Nonnul-
la qđppe vt dixim⁹ dissimulāda sunt
prudēter: sed quia dissimulātur in-
dicāda: vt cū delinqns et dephēdi
se cognoscit et p̄peti: has qđs i se ta-
cite tolerari cōsiderat: augere cul-
pas erubescat: seq; se iudice puiat:
qđ sibi apud se rectoris patiētia de-
mēt̄ excusat. Qua scilicet dissimu-
latione bene iudeam dñs corripit:
cū p. p̄phetam dicit. Mentita es: et
me inon es recordata: neq; cogita-
sti in corde tuo: quia ego tacēs et qđ
nō vidēs. Et dissimulauit ergo cul-
pas et innotuit: qđ et de peccatē tacu-
it: et hoc ipm qđ tacuerat dixit.
Nonnulla at vel apte cognita: ma-

ture tolerāda sunt: cū videlicet rex
minime opportunitas congruit: vt
apte corrigatur. Nam secta imma-
ture vulnera deterius inferuescūt:
et nisi cū tempore medicamēta con-
ueniāt: p̄stat p̄culdubio qđ medē-
di offm̄ amittāt. S; cū tps s̄bditis
ad correptōem q̄ritur: s̄b ipso cul-
paz pondere: patientia p̄sulis exer-
cetur. Unde p. psalmistā bene dici-
tur. Supra dorsuz meum fabrica-
uerunt peccatores. In dorso qđppe
onera sustinemus. Supra dorsum
igitur suum fabricasse peccatores q̄-
ritur. Ac si aperte dicat. Quos cor-
rigere neqō: qđ sup̄positū onus
porto. Nonnulla vero sunt s̄bri-
liter p̄scrutanda et occulte: vt qui-
busdā signis erūpētib⁹: rector: i s̄b-
ditoz mētē: omne qđ clausus latet
inueniat: et iterueniēte correptōis
articulo ex minimis maiora cogno-
scat. Unde bñ ad ezechieles dñ. Fili
homiis fode parietē tibi. Ubi mor-
idē p̄pheta s̄biungit. Et cū p̄fodis-
sem parietē: apparuit hostiū vnuz:
et dixit ad me. Ingredere et vide ab-
ominationes pessimas. qđ isti faci-
unt hic. Et igressus vidi: et ecce ois
similitudo reptiliuz et aialium abo-
minatio: et vninēsa idola domus
israel depicta erant in pariete. Per
ezechieles quippe p̄positoꝝ p̄sona
designatur: p. parietes vero duritiā
s̄bditoꝝ. Et qđ est parietem fode-
re nisi acutis inq̄ isitionibus duritis
cordis aperire? Quem cum perfo-

disset apparuit hostiū vñ qz cum
cordis duritia vel studiosis pñcta
tionibus vel maturis correctionib?
ex q omnia i eū q corripitur cogita
scādit: quasi qdā ianua ostēdit:
nonū iteriora videātur. Unde bñ
sequit. Ingredere z vide abomina
tiones pessimas quas isti faciūt hic.
Quasi ingredis vt abominationes
inspiciat q discussis qbusdā signis
exterioribus apparētibz: ita sbditoz
corda penetrat: vt cūcta ei q illicite
cogitātur innotescāt: vñ z sbdidit.
Et ecce omnis similitudo reptiliū z
animalium abominatio. In repti
libus omniō cogitationes terrene si
gnātur. In aialibus vero iāquidēz
aliquātulū a terra suspēse: sed adh
terrene mercedis pñia requirētes.
Nā reptilia toto corpe terre inbe
rent: animalia aut mole corporis
a terra suspēsa sunt: appetitu tamē
gule ad terrā semp idināt. Repti
lia itaqz sunt intra parietē: qñ cogi
tationes voluūtur in mēte q a terrenis
desiderijs nunq̄ tenātur. Aialia qz
sunt intra parietē qñ z si qua iaz iu
sta: si qua honesta cogitātur appe
tēdis tamē lucris tēporalibus ho
noribusqz deserviūt. Et p semetip
sam iam quidē a terra suspēsa sunt:
sed adhoc p ambitū qñ p gule desi
deriū sese ad ima submitit. Unde
z bene subdit. Et vniūsa idola do
mus israel depicta erāt in pariete.
Scriptū qppe est: z auaritia q est
idolorū seruitus. Recte igit post

animalia idola describūtur: quia z
si honesta actione nōnulli qñ a terra
se erigūt: ambitione tamē inhone
sta semetipsos ad terrā deponunt.
Bene aut dicit. Depicta erāt in pa
riete: qz dū rerū exteriorū intrinse
cus spēs attrahunt: quasi in corde
pingit qdqd fictis imaginibus de
liberādo cogitat. Notādū itaqz
est qz prius foramē in pariete: ac de
inde hostiū cernit: z tūc demum
occulta abominatio demonstratur.
Quia nimirū vniūscuiusqz peccati:
prius signa forisecus deinde ianua
apte iniquitatis ostēdit: z tūc demū
omne maluz qd iutis latet apitur.
Nonnulla aut sunt leuiter argu
enda. Nā cū nulla malitia sed sola
ignorātia vel infirmitate delinquit
tur: pfecto necesse ē vt magno mo
deramine ipsa delicti correctio tenpe
tur. Lūcti qppe qñ qz in hac mor
tali carne subsistimus: correctionis
nostre infirmitatibus sbiacem. Ex
se ergo debet quisqz colligere quali
ter aliene hūc oporteat imbecillita
ti misereri: ne contra infirmitatē p
ximi: si ad increpationis vocem fer
uentius rapitur oblitus fuisse vi
deatur. Unde paulus apostolus
admonet dicēs. Si preoccupatus
fuerit homo in aliquo delicto: vos
qui spirituales estis huiusmodi in
struite i spiritu mansuetudinis: cō
siderans teipsum ne z tu tēpteris.
Ac si aperte dicat. Cum displicet ex
aliena infirmitate qd cōspicis: pēsa

L

Secunda pars pastoralis

quod es: ut increpationis celo se spiritus
temperet: dum sibi quoque quod increpat
timet. Nonnulla autem sunt increpanda
vehementer: ut cum culpa ab auto-
re non cognoscitur quanti sit ponderis:
ab increpantis ore sentiat: et cum quis
sibi malum quod perpetravit leuiget: hoc
contra se ex corripientis asperitate per-
timeat. Debitum quippe rectoris est:
superne patrie gloriam per voces predica-
tionis ostendere: quanta in huius vite
itinere temptamenta antiqui hostis la-
teant aperire: et subditorum mala que
tollerari leuiter non debent: cum ma-
gna celsitudine corrigere: ne si mi-
nus contra culpas acceditur: culparum
omnium reus ipse teneatur. Vnde be-
ne ad ezechielum dicitur. Summe tibi
laterem et pones cum coram te: et descri-
bes ciuitatem iherusalem. Statioque subiun-
gitur. Et ordinabis aduersus eam ob-
sitionem: et edificabis munitiones et con-
portabis agerem: et dabis contra eam ca-
stra: et pones arietes in gyro: eisque
admunitionem suam peritus subferet.
Et tu summe tibi sartagine ferream
et pones eam murum ferreum iter te et in-
ter ciuitatem. Cuius enim ezechiel propheta:
nisi magistro spiritum tenet? Cui dicitur.
Summe tibi laterem et pones eum coram te:
et scribe in eo ciuitatem iherusalem. Sancti
quippe doctores sibi laterem summunt: quoniam terrenus
auditorum cor ut doceat apprehendit.
Quem scilicet laterem coram se ponit: quia
tota id mentis intentione custodi-
unt. In quo et ciuitatem iherusalem

iubentur describere: quia summo-
pere terrenis cordibus curat: qui sit
supreme pacis visio demonstrare. Sed
quod incassum gloria patrie celestis a-
gnoscat: nisi et quanta huic irruant ho-
stis callidi temptamenta noscantur: ap-
te subiungitur. Et ordinabis aduer-
sus eam obsidionem: et edificabis mu-
nitiones. Sancti quippe predica-
tores obsidionem circa latebras in qua
ciuitas iherusalem descripta est ordinant
quoniam terrene mentis sed suprema iam patri-
am requirit: quanta eam in huiusmodi
vite tempore vitiorum impugnet aduersitas
demonstrat. Nam cum unusquisque pecca-
tum quomodo perficientibus insidietur
ostenditur: quasi obsidio circa ciui-
tatem iherusalem voce predicatoris
ordinatur. Sed quod non solum debet ino-
tescere quodlibet vitia impugnet: verum et
quomodo custodite nos virtutes ro-
borer: recte subiungit. Et edificabis
munitiones. Munitiones quippe
sanctus predicator edificat: quoniam vir-
tutes quodlibet resistat vitis demonstrat.
Et quia crescente virtute plerumque
bella temptationis augentur: recte ad-
huc additur. Et comportabis age-
rem et dabis contra eam castra: et in
gyro pones arietes. Aggeres namque
comportant quando quisque molem cre-
tis temptationis enuntiat: et contra ie-
rusalem castra erigit: quando recte
intentioni audientium: hostis calli-
di incircumspectas esse et quasi inem-
prehensibiles insidias predicat. Et
quod in gyro arietes ponit: cum tempta-

Sancti gregōrij pape

tlōis aculeos in hac vita nos undi-
q; circūdantes: z virtutum muruz
pīorantes innotescit. Sed cuncta
hec licet rector subtiliter insinuet: nī
si contra delicta singulorū emulati-
onis spiritu ferueat: nulla nisi ippe-
tuum absolutionem parat. Unī ad
huc illi recte subiungitur. Et tu sum
me tibi sartaginē ferream: z eā po-
nes murum iter te z iter ciuitatem.
Per sartaginē q̄ppe mentis fricu-
ra: p ferrum vero increpationis for-
titudo designatur. Quid vero acri-
us doctoris mentem: q̄ cel⁹ dei fri-
git z excruciat. Unī paulus hui⁹ sar-
taginis vrebatur fricura cum dice-
ret. Quis ifirmatur z ego non ifir-
mor? Quis scandalizatur z ego nō
vror? Et quia q̄q; celo dei accen-
ditur: ne damnari ex negligentia
debeat: forti i perpetuum custodia
munitur: recte ergo dicitur. Pones
eā murū ferreū inter te z iter ciuita-
tē. Sartago ei⁹ ferrea ferreus mu-
rus inter prophetaz z ciuitatem po-
nitur: quia cum nec fortem celū rec-
toris exhibent: eūdem celum inter
se z auditores suos: fortē munitōz
tenent: ne tūc ad vindictaz destituti
sint: si nunc fuerit in correptionē disso-
luti. S; iter hoc sciendum est: quia
dum semens doctoris ad increpationem
exasperat difficile est valde vt
non aliqñ z ad aliqd qd dicere nō
debeat erumpat. Et plerūq; cōtin-
git: vt duz culpa subditoz cum ma-

gna inuectiōe corripitur: magistri
lingua vsq; ad excessus ptrahatur.
Cum increpatione imoderate accen-
ditur: corda delinquentium i despera-
tione depmātar. Unde necesse ē vt
exasperatus rector cum subditoz
mentem plus se q̄ debuit pcussisse
cōsiderat apud se semp ad pāiaz re-
currat. Ut p hec lamenta in cōspec-
tu veritatis veniam obtineat: ex eo
ēt qd p celi eius studiū peccat. Q
figuratiue dñs per moysen pcepit:
dicēs. Si q; abierit cum amico suo
simpliciter in siluā ad cedēda ligna
z lignum securis effugerit manu:
ferrumq; lapsus de manubrio ami-
cum eius pcusserit z occiderit: hic
ad vnam pdictaz vrbium fugiat z
viver: ne forte prius eius cuius
effusus ē sanguis doloris stimulo
persequatur z apprehendat eum z
percutiat anīm am eius. Ad siluam
quippe cuz amico intus: quotiens
ad intinenda delicta subditoz cō-
uertimur: z simpliciter ligna succi-
dimus: cum delinquentium vicia
pia intentione resecamus. Sed se-
curis manu fugit: cum sese increpa-
tio plusquam necesse est in asperita-
tem pertrahit. Ferrumq; de ma-
nubrio profiliit: cum de correptione
sermo durior excedit: z amicum
percutit z occidit: quia auditorem
suum prolata contumelia a spiritu
dilectionis interficit. Corrupti nā-
q; mens ad odiū repēte pruit: si

Secūda pars pastoralis.

hāc immoderata icrepatio plusq̃
debuīt accendit. Sed is q̃ incaute
lingua pcutit: z primū extinguit:
ad tres necesse est vrbes fugiat: z
vna eaz defensu viuat. Quia si ad
penitētie lamēta puerfus: i unitate
sacmēti sub spe fide caritate absco-
dit: reus ppetrati homicidij nō te-
netur. Eūq; extincti primū cū in-
uenerit nō occidet: q̃a cū dīstrictus
iudex venerit: q̃ se nobis p nature
nre cōfortiū iunxit: ab eo pculdu-
bio culpe reatū nō eripit: quē sub
ei venia spes fides z caritas absco-
dit. Quātū rector sacre legis me-
ditatōibus eā debeat itē. La xxij.

Sed omne h̄ rite a rectore agit
si supne formidinis z dilec-
tionis spū afflatus studiose cotidie
sacri eloq̃i pcepta meditet: vt in eo
vim sollicitudis z erga celestē vitaz
pvide circūspectōis: q̃ humane cō-
uersatōis vsus idelinent destruit:
diuine admonitōis vba restaurēt.
Et q̃ ad vetustatē vite p societatē se-
culariū ducit: ad amorem semper
spiritalis patrie compūctōis aspira-
tōe renouet. Valde nāq; iter hu-
mana vba cor zefluit. Eūq; idubi-
tantē cōstet qd̃ externis occupatō-
num tumultibus ipulsū a semetipō
corruat: studere incessabiliter debet:
vt peruditōis studiū resurgat. Hic
est enī q̃ plātū gregi discipulū pau-
lus admonet dicēs. Dū venio attē-
de lectōni. Hinc dauid ait. Quō di-
lexi legē tuā dñe: tota die meditatio

mea est. Hinc moysi dñs deportan-
da archa pcepit dicēs. Facies q̃t-
tuor circulos aureos: quos pones
p q̃ttuor arche angelos. Faciesq;
vectes d̄ lignis cethi: z opies auro i-
ducesq; p circulos q̃ sunt i archela-
teribus: vt portet i eis: q̃ semp erūt
i circulis nec vnq̃ extrahentur ab
eis. Quid p archam nisi santa ecce-
sia figurat: Cui q̃ttuor circuli p q̃t-
tuor angulos adiūgi iubentur: q̃a in
eo qd̃ p q̃ttuor mūdi ptes dilatata
tēdit: pculdubio q̃ttuor scī euāge-
lij libris accicta p̄dicat. Vectes de
lignis cethi. fiant: q̃ eisdē ad portā-
dum circulis iſerūtur. Quia fortes
psenerātesq; doctores velut iputri-
bilia lig̃ q̃rēdi sunt: q̃ iſtractōibus
sacrozū volūntuz semp inherentes
scē ecclesie vnitatē denuntiāt: z qua
si iromissī circulis archaz portant.
Vectib⁹ qppe archam portare est
bonis doctoribus scē ecclesiaz ad
rudes ifidelium mētes p̄dicādo de-
ducere. Qui auro q̃q; iubētur opi-
ri: vt cū finē alijs insonāt: ipsi p et
vite splendore fulgescant. De quib⁹
aperte subditur. Qui semp erūt i
circulis nec vnq̃ extrahētur ab eis.
Quia nimirum necesse est vt qui ad
officiū predicationis excubant:
a sacre lectionis studio non recedāt
Ad hoc nāq; vectes inesse circu-
lis semp iubentur: vt cum portar
archam. necessitas erigit: de intro-
mitendis vectibus: portandi tardi-
as nulla generetur. Quia videlicet

cum spiritale aliquid a subditis pastor inquitur: ignominiosū valde ē: si tūc querat discere: cum quēstioz debet enodare. Sed circulis vectes inheret: vt doctores semper in suis cordibus sacra eloquia meditantēs: testamenti archam: sine mora eleuent: si qđ necesse est. prius doceant. Unde bene prius pastor ecclesie: pastores ceteros admonet dicens: parati semper ad satisfationem omni poscenti vos rationem de ea que in nobis est spe. Ac si apte dicat vt ad portandam archam mora nulla prepediat: vectes a circulis nunquam recedant. ExPLICIT secūda pars. INCIPIT tertia. Ubi ostenditur quanta debeat esse diuersitas i arte pđicatōis. Cap. xliij

Quia igitur qualis debeat esse pastor ostēdimus nūc qualiter doceat demonstre- mus. Ut eni lo-
ge ante nos reuerēde memorie gregorius naq̄genus edocuit nō vna eademq; exortatio p̄gruit cunctis: quia nec cunctos par morum qualitas astringit. Sepe nāq; alios offēdunt: que alijs p̄sunt. Quia et plerunq; herbe q̄ hec animalia nutriunt: alia occidunt. Et leuis sibilus equos mitiga: catulos vero instiga. Et medicamentum hunc morbum iminuit: alteri vires iūgit. Et panis qui vitam fortū roborat: p-

uulorum negat. Pro qualitate igit audientium formari debet sermo doctorum: vt et ad sua singulis congruat: et tamen a cōmunis edificatōis arte nunq̄ recedat. Quid eni sunt intente mētes auditorum: nisi vt ita dixerim: quedam in cythara tensiones strate cordarum: Quas tāgendi artifex: vt non sibimetipsi dissimilem cantum faciat: dissimiliter pulsar. Et ideo corde consolationem reddunt: quia vno quidem plectro: sed non vno impulsu feruntur. Unde doctor quisq; vt in una cunctos virtute caritatis edificet: ex vna doctrina: non vna eademq; exortatione tāgere audientium corda debet. Aliter nā q; viri: aliterq; admonēde sūt scie.

Aliter iuuenes et aliter senes: aliter inopes aliter locupletes.

Aliter leti: atq; aliter tristes: aliter subditi: aliter vero prelati.

Aliter serui: aliter domini: aliter huius mundi sapiētes: aliter hebetes: aliter ipudentes: aliter verecundi: aliter p̄terui: aliter pusillāines.

Aliter patiētes: aliter ipatiētes.

Aliter beniuoli: aliter inuidi.

Aliter simplices: aliter impuri.

Aliter incolumes: aliter egri.

Aliter qui flagella metuant et propterea innocenter viuunt: aliter q̄ in iniquitate duruerunt: vt nec per flagella corrigantur.

Aliter nimis taciti: aliter multiloquio vacantes.

Tertia pars pastoralis

Aliter pigri; aliter precipites.

Aliter mansueti; aliter iracundi

Aliter humiles aliter elati.

Aliter pertinaces aliter inconstantes

Aliter gulae dediti; aliter abstinentes

Aliter qui sua bona misericorditer
tribuunt; aliter qui aliena rapere
tendunt.

Aliter qui nec aliena rapiunt nec sua
largiuntur; aliter qui ea quae habent sua
tribuunt; alienaque rapere non desistunt

Aliter discordes aliter paccati.

Aliter seminantes iurgia; aliter
pacifici.

Aliter admonendi sunt: qui sacre
legis verba non recte intelligunt; ali-
ter qui recte intelligunt; sed humiliter
non loquuntur. Aliter qui cum predi-
care digne valeant; praenimia humi-
litate formidant; aliter quos a pre-
dicatione imperfectio vel etas pro-
hibet; et tamen precipitatio impellit

Aliter qui in hoc quod temporalia
temporaliter appetunt prosperantur
aliter qui quidem quae mundi sunt con-
cupiscunt sed tamen aduersitatis la-
bore fatigantur.

Aliter coniugij obligati; aliter
a coniugij nexibus liberi.

Aliter admixtionem carnis ex-
periti; aliter ignorantes.

Aliter qui peccata deplorant o-
perum; aliter qui cogitationum.

Aliter qui remissa plangunt; nec non
deserunt; aliter qui deserunt nequa-
men plangunt.

Aliter qui illicita quae faciunt etiam
laudant; aliter qui accusant prava nec
tamen deuitant.

Aliter qui repentina concupiscen-
tia superantur; atque aliter qui in cul-
pa ex consilio ligantur.

Aliter qui licet minima crebro
tamen illicita faciunt; atque aliter qui
a paruis se custodiunt; sed aliquando in
grauibus demerguntur.

Aliter qui nec bona incobant; a-
liter qui incobata minime presumant

Aliter qui mala occulte agunt;
et bona publice; aliter vero qui bo-
na quae faciunt abscondunt; et tamen
quibusdam factis publice; male de
se oppinari permittunt.

Sed quae utilitas est quod cuncta haec
collecta enumeratione transcurri-
mus; si non etiam admonitionis mo-
do per singula quanta possumus
breuitate pandamus.

Quod aliter admonendi sunt vi-
ri; atque aliter femine. Cap. xxiii.

Aliter enim admonendi sunt
viri atque aliter femine. Quod illis gra-
uia; istis vero iniungenda sunt leui-
ora. Ut illos magis exerceant; istas
vero leuia demulcendo conuertant.

Quod aliter admonendi sunt iuue-
nes aliter senes. Cap. xxv.

Aliter admonendi sunt iuue-
nes; aliter senes. Quia illos
plurimumque seueritas admonitionis ad
profectum dirigit; istos vero ad ine-
liora opera deprecatio blanda con-

ponit. Scriptum quippe est. **S**e-
ntorem ne increpaueris: sed ut pa-
trem obsecra. **Q**ualiter admo-
nendi sunt inopes: aliter vero lo-
cupletes. Cap. xxvi.

Aliter admonendi sunt ino-
pes: atq; aliter locupletes.
Illis offerre consolationis solatium
contra tribulationem: illis vero in-
ferre metum contra elationem de-
bemus. Inopi quippe a domino p
prophetam dicitur. Noli timere qz
non confunderis. Cui non longe
post blandiens dicit. Paupercula
tempestate conuulsa. Rursumque
hanc consolatur dicens. Et te elegi
in camino paupertatis. At ptra pa-
ulus discipulo d diuitib' dicit. Diui-
tibus huius seculi precipe non sup-
ba sapere neq; sperare in incerto di-
uitiarum suar. Ubi est valde notā
diuin quod hamilitatis doctor: me-
moriam diuitum faciens: nō ait ro-
ga sed precipe quia z si impendēda
est pietas infirmanti: bonor tamen
nō debetur elationi talibus ergo re-
ctum quod dicitur: tanto rectius iu-
betur: qto z in rebus transitorijs
altitudine cogitationi intumescunt
De quibus dñs in euangelio dicit.
Ne vobis diuitibus qui habetis cō-
solationem vestram. Quia enim q
sunt eterna gaudia nesciunt: et pre-
sentis vite abundantia consolantur.
Offerenda est igitur eis consolatio
quos caminus paupertatis exco-

quit: atq; illis inferendus ē timor:
quos solatio glorie tēporalis ex-
tollit: ut z illi discant qz diuitias qz
nō cupiscūt possidēt: z isti cogno-
scant qz eas quas cupiscunt possi-
dere nequaquā possunt. Plerūq; enī
qualitas psonar pmutat ordinem
mor: ut sit diues: humilis: pauper
elatus. Unde mox pdicantis lingua
cū audiētis vita debet componi: ut
tanto districtius in paupe elationē
feriat quanto eaz nec illata pauper-
tas inclināt. Et tanto leuius humi-
litem diuitū demulceat: quanto
eos nec abundātia q subleuat exal-
tat. Nōnunq; tamen z diues sup-
bus exhortatiōis blandimēto pla-
candus est: qz z plerūq; dura vul-
nera p leuia fomenta molescūt: z in
sanor furo: sepe medicoblandiēte
reducitur. Cūq; eis in dulcedinem
pdescēditur: lāguor infanie mitiga-
tur. Neq; n. negligēter intueudū
est quod cum saulem spiritus ad-
uersus inuaderet apprehensa da-
uid cythara eius vesaniaz sedabat.
Quid enim per saulem nisi elatio
potentium? Et quid per dauid in-
nuitur nisi humilis vita sanctorū?
Cum ergo saul ab in mundo spī-
tu arripitur: dauid canēte: eius ve-
sania temperatur. Quia consensus
potentium per elationem in furo-
rem vertitur: dignum est ut ad sa-
lurē mentis: quasi dulcedine cythare
locutiōis nre tranquillitate reuocetur.

Tertia pars pastoralis.

Aliquā autē huius seculi potētes cū arguunt: prius p̄ quasdā similitudines velut de alieno negotio recurrendi sunt: et cum rectam sententiā quasi in alterum protulerint tunc modis congruentibus de proprio reatu feriēdi sunt ut mens tēporali potētia tumida: cōtra corripiciētem nequaquā se erigat: q̄ suo sibi iudicio superbie cervice calcāt: et in nulla sui defēsiōe se exerceat quā sententiā proprii oris ligat. Hinc est enim quod nat̄hā propheta arguere regem venerat: et quasi de causa pauperis contra diuitem iudiciū querebat: ut prius rex sententiā suam diceret: et postmodum reatū suum audiret: quatinus nequaquā iustitiē cōtradiceret: quas in seipso p̄tulisset. Vir itaq; sanctus et peccatōrē considerās et regem miro ordine audacem reum prius p̄ cōfessionē ligare studuit: postmodū p̄ iuectionē secare. Celauit paululū quod q̄sinit: sed percussit repente quē tenuit. Digrius enim fortasse incideret: si sub ipso sermōis exordio: apte culpā ferire voluisset. Sed p̄missa similitudine eam quā occultabat exauit increpationem. Ad egrum medicus venerat: secūdū vulnus videbat: sed de patientia dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale sub veste: quod eductum subito fixit in vulnere: ut secantem gladium sentiret eger antequā cerneret: ne si ante cerneret sentire recusaret. Quod aliter admonēdi

sunt tristes: aliter leti. Cap. xxvij.

Aliter admonēdi sunt leti: atq; aliter tristes. Letis inferenda sunt tristitia que sequuntur ex supplicio. Tristibus vero iſerēda sunt leta que sequuntur ex regno. Discāt leti ex minarum asperitate quod timeant. Audiant tristes p̄miorū gaudia de quibus p̄sumant. Illis quippe dicitur. Ne vobis qui ridetis nūc: quoniam flebitis. Illi vero eodem magistro dicente audiant. Ite et videbo vos et gaudebit cor vestrum: et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Nonnulli autem leti vel tristes: non rebus sunt: sed cōplexionibus existunt. Quibus profecto intinandum est: quod quibusdam complexiōibus iuxta sunt quedam vicia. Habent enim leti ex propinquo luxuriā: tristes vero irā. Unde necesse est ut non solum quisq; consideret quod ex complexione sustinet: sed etiam quod ex vicio deterius purget: ne dum nequaquā pugnat: contra hoc quod tollerat: ei quoq; a quo se liberum extimar: vicio succubat. Quod aliter admonēdi sunt subditi: aliter vero p̄lati. Cap. xxviii.

Aliter admonēdi sunt subditi: atq; aliter p̄lati. Illi ne subiectio conterat: istos ne locis superiorum extollat. Illi ne minus quod iubentur impleāt: isti ne plus iusto iubeāt que compleantur. Illi ut humiliter subiaceāt: isti ut tem-

Sancti gregorii pape.

peranter presint. Nam quod intel-
ligi et figuraliter post illis dicitur.
Filioli obedite parentibus vestris
in domino: illis vero precipitur.
Et vos patres nolite ad iracundiā
puocare filios vestros. Illi discant
quomodo ante occulti arbitri oculo
sua interiora componant. Illi quo-
modo commissis sibi: exempla bene vi-
uendi exterius prebeant. Scire etiam
prelati debent: quia si pueris unquam
petrāt tot moribus digni sunt: quot
ad subditos suos pditionis exempla
transmittunt. Unum necesse est ut tan-
to se cautius a culpa custodiant quanto
per praua quod faciunt: non solum moriuntur
sed aliorum anime quas prius destruxerunt
moribus rei sunt. Admonendi sunt illi
ne distictius puniantur: si absoluti
nequerint reperiri saltem de se. Illi
ne de subditorum errantibus iudicent
etiam si se iam de se securos inueniunt
Illi ut tanto circa se solliciti viuāt
quanto eos aliena cura non implicat
Isti vero ut sic aliorum curas expleant
quatinus et sua agere non desistant
et sic propria solitudine ferueant
ut a commissorum custodia minime re-
pescant. Illi enim sibi met vacanti dicunt
Uade ad fornicam o piger: et con-
sidera eius vias: et discite sapiam. Illi
autem terribiliter admonent cum dicit. Fili
mi si spoponderis p amico tuo defi-
xisti apud extraneum manum suam
et illaqueatus es verbi oris tui: et
captus sermonibus tuis propriis.
Spondere namque pro amico est alic

nam animam in periculo sue puerfati-
onis accipere. Unum et apud extrane-
um manus defigitur: quia apud cu-
ram sollicitudinis que ante deerat
mens ligatur. ubi vero sui horis il-
la quatus est ac propriis sermonibus ca-
ptus: quia dum commissis sibi cogit
bona dicere: ipsum prius necesse est
quod dixerit custodire. Illa queatus est
igitur oris sui verbi: dum ratione ex-
gente constringitur: ut eius vita ad
aliud quod admonet relaxat: unde et
apud districtum iudicem cogitur:
tanta in opere exoluere: quanta enim
constat alijs voce precepisse Unde
bene mox exortatio subditur cum di-
citur. Ergo fac fili mi quod dico et
temetipsum libera quia incidisti in
manus proximi tui. Discurrere: festina
suscita amicum tuum: ne dederis som-
num oculis tuis: nec dormitent pal-
pebre tue. Quisquis autem ad viuē-
dum alijs exemplum proponitur: non
solum ut ipse vigilet: sed etiam ut ami-
cum suscitet ad monent. Et namque vigi-
lare beneuolendo non sufficit: si non
et illum cui prece a peccati torpore di-
siungit Bene autem dicitur Ne de-
deris somnum oculis tuis nec dor-
mitent palpebre tue. Somnum qui
prope dare oculis est: intentione cessante
subditorum curam negligere omni-
no. Palpebre vero dormitant cum
cogitationes nostre ea que in subdi-
tis agnoscunt arguenda pigredine
deprimente dissimulat. Plene enim
dormire est commissorum acta: nec

Secunda pars pastoralis

scire nec corrigere. Non autem dormire sed dormire est: que quidem reprehendenda sunt cognoscere: sed tamen propter mentis tedium dignis ea in reparationibus non emendare. Dormitando vero oculus ad plenis finibus somnum ducitur: quia dum plerumque qui preest malum quod cognoscit non resecat: ad hoc quodque negligentie sue merito peruenit ut quod a subiectis delinquunt non cognoscat. Admonendi sunt itaque qui presunt: ut per circumspectionis studium oculos perui-giles intus et in circuitu habeant: celi animalia fieri contendant. Ostensa quippe animalia celi in circuitu et intus oculis plena describuntur. Dignum quippe est ut cuncti qui presunt intus et in circuitu oculos habeant: quotinus et interno iudici in semetipsis placere studeant: et exempla vite exterius prebentes: ea etiam que in alijs sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi ne prepositorum suorum vitam temere iudicent: si quid eos fortasse agere reprehensibiliter videtur: ne unde recte mala redarguunt: inde per elationis impulsu in profundiora mergantur. Admonendi sunt ne cum culpas prepositorum considerant: contra eos audaciores fiant. Sed si qua sunt valde eorum prava: apud semetipsos diiudicent: ut tamen diuino cōstri-cti timore: ferre sub eis iugum reue-

renti non recusent. Quod melius ostendimus si danid factum ad me diu deducamus. Saul quippe per secutor: cum ad ventrem purgandum fuisset ingressus speluncham illic cum viris suis dauid inerat: qui iam tam longo tempore: persecutionis eius mala tollerabat. Cumque viri sui ad feriendum saul accederent: fregit eos responsionibus: quia mittere manum in christum domini non deberet. Quittamen occulte surrexit et ora damidis eius abscondit. Quid enim per saul nisi mali doctores? Quid per dauid: nisi boni subditi designantur. Saul igitur ventrem purgare est: prauos prepositos conceptum in corde malitiam: usque ad opera miseri odoris extendere: et cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen dauid ferire metuit: quia pie subditorum mentes ab omni se peste obtreccationis abstinentes: prepositorum vitam nullo lingue gladio percutiunt: etiam cum de imperfectione redarguuntur. Quia etiam si quando infirmitate sese abstinere vir possunt: ut extrema quedam atque exteriora prepositorum mala: sed tamen humiliter loquantur: quasi oram damidis silenter incidunt. Quia videlicet duz prelatus dignitati saltem in noxie et latenter derogant: quasi regis superpositi vestem secant: et cum ad se redeunt ipsos se vehementius

sine vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Unde et bene illic scriptum est. Post hec dauid percussit cor suum: eo quod absciderat oram clamidis saul. Facta quidem prepositorum oris gladio ferenda non sunt: et cum iam reprehendenda recte iudicantur. Quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur: necesse est: ut per afflictionem penitentiam cor prematur: quatinus ad se reddat: et cum prepositis potestati delinquit: eius contra se iudicium: a quo sibi prelata est perhorrescat. Nam cum prepositis delinquimus: eius ordinatio qui eos nobis pretulit obuiamus. Unde moyses quoque pertrahe et aaron populum queri cognouisset. Ait. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum sed contra dominum. Quod aliter admonendi sunt: atque aliter domini. Cap. xxix.

Alter admonendi sunt serui atque aliter domini. Serui scilicet ut in se humilitatem semper aspiciant domini vero: ut nature sue qua equales sunt cum seruis conditi: memoriam non amittant. Serui admonendi sunt: ne dominos despiciant ne deum offendant: si ordinationi illorum superbiendo contradicunt. Domini vero admonendi sunt: quia contra deum de munere eius superbiunt: si eos quos per conditionem tenet subditos equales sibi per nature sortium non agnoscunt. Isti admonendi sunt: ut se esse seruos domini

normi. Illi vero admonendi sunt: ut cognoscant se seruos esse seruorum. Istis namque dicitur. Serui obedite dominis carnalibus. Et rursum. Quicumque sunt sub iugo seruitutis: dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Illis autem dicitur. Et vos domine eadem facite illis remittentes minas scientes quod illorum et vester est dominus in celis.

Quod aliter admonendi sunt sapientes huius seculi: atque aliter hebetes. L. xxx.

Alter admonendi sunt sapientes huius seculi: atque aliter hebetes. Sapientes quippe admonendi sunt: ut amittant scire que sciunt: hebetes vero ut appetant scire que nesciunt. In illis hoc primum destruendum est quod se sapientes arbitrantur. In istis iam edificandum est quicquid de sapientia superna cognoscitur: quia dum minime superbiunt: quasi ad suscipiendum edificium corda parauerunt. Cum illis laborandum est: ut sapientius stulti fiant: stultam autem sapientiam deferant: et sapientem dei stultitiam discant. Istis vero predicandum est: ut ab ea que putatur stultitia: ad veram sapientiam vicinius transcant. Illis namque dicitur. Siquis inter vos videtur sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat ut sit sapiens. Istis vero dicitur. Non multi sapientes secundum carnem. Et rursum. Que stulta sunt mundi elegit deus: ut confundat sapientes. Illos plerumque ratiocina-

Tertia pars pastoralis

tionis argumenta istos nonnunquam melius exempla puerunt. Illis nimium prodest ut in suis allegationibus vincit iaceant. Istis vero aliquid sufficit: ut laudabilia aliorum facta cognoscant. Unum magister egregius sapientibus et insipientibus doctor: cum hebreorum quosdam sapientes: quosdam vero tardiores admoneret: illis de completionem veteris testamenti loques eorum sapientiam argumento superavit dicens. Quod enim antiquatur et senescit: prope ad interitum est. Cum vero solis exemplis quosdam trahendos esset cerneret: in eadem epistola adiunxit Sancti ludibria et verba experti: in super et vincula et carceres lapidati sunt: secti sunt: in occisione gladii mortui sunt: temptati sunt. Et rursum. Ad mentem prepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum dei: quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. Hec dicit: quatenus et illos victrix ratio frangeret: et istos ad maiora conscendere imitatio blanda suaderet. Quod aliter admonendi sunt impudentes atque aliter verecundi. Cap. xxxi

Alter admonendi sunt impudentes atque aliter verecundi. Illos namque ab impudentie vitio non nisi increpatio dura compefcit. Istos autem plerumque ad melius exortatio modesta pponit. Illi se delinquere nesciunt: nisi et a pluribus increpentur. Istis plerumque sufficit ad conuersi-

onem quod eis mala sua doctor leviter ad memoriam reducit. Illos melius corrigit qui invehendo reprehendit. Istis autem maior profectus adducitur: si hoc quod in eis reprehenditur: quasi ex latere tangat. Impudentem quippe plebem iudeorum dominus increpans aperte ait. Fratres mulieris meretricis facta est tibi in olivum stiterubescere. Et rursum: verecundantem refouet dicens. Confusiones adolescentie tue obliuisceris: et opprobrium viduitatis tue non recordaberis: quia dominabitur tui qui fecit te. Impudentes quoque delinquentes galathas paulus increpat dicens. O insensati galathe: quis vos fascinavit? Et rursum. Sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis: carne consumamini. Culpas vero verecundantium quod peccantes reprehendit dicens. Gaudeo in domino vehementer quoniam tandem aliquando refoveritis per me sentire sicut et sentiebatis. Occupati enim eratis: ut et illorum increpatio culpas detergeret: et horum negligentiam sermo mollior reuelaret. Quod aliter admonendi sunt proterui: atque aliter pusillanimes. Cap. xxxij

Alter admonendi sunt proterui: aliter vero pusillanimes. Illi enim valde de se presumunt: exprobrando ceteros dedignant. Isti autem dum nimis infirmitatis sue sunt confocii plerumque in desperationem cadunt. Illi singulariter cum

Isti despecta vehemēter esse putāt
 que faciunt iccirco i despatione frā/
 gūtur. Subtiliter itaq; ab argu/
 ente discutiēda sunt opa pteruoz;
 vt in quo sibi placēt ostēdatur qā
 deo displicēt. Tūc enī pteruos be/
 ne corrigimns: cū ea q̄ benefecisse:
 se credūt male acta mōstramus. Ut
 vnde accepta gloria creditur inuti/
 lis cōfusio subsequatur. Nonnūq;
 vero cū se viciū pteruicimīne p/
 petrare cognoscūt: compēdiosius
 ad correptionē veniūt: si alteri⁹ cul/
 pe manifestioris ex latere requisitē
 ipso perio cōfundūtur. Ut ex eo qd
 defendere nequnt: cognoscāt se tene/
 re ipsoe quod defendūt. Unde cū
 pterue corinthios paulus aduer/
 sum se videret iflatos: vt alius apol/
 lo alius pauli: alius cephe ali⁹ chri/
 sti: se esse diceret: incestus culpā in/
 mediū deduxit: que apud eos ppe/
 trata fuerat: et incorrepta remane/
 bat dicēs. Audiē inter vos fornica/
 tio qualis nec iter gētes: ita vt vxo/
 rem patris quis habeat. Et vos in/
 flati estis: et nō magis luctū habui/
 stis: vt tolleretur dīnedio vestrū q̄
 hoc fecit opus. Ac si aperte dicat.
 Quid vos p pteruiam lūius vel
 illius dicitis: q̄ per dissolutionē ne/
 gligētie: nullius vos esse mōstratis
 Et contra pusillanimes aprius
 ad iter bene agēdū reducimns si q̄/
 dā eoz bona ex latere requiramus.
 Ut dum i eis alia reprehēdēdo cor/
 ripimus: alia amplectendo laude-

imus. Quatinus eorum teneritudi/
 nem laus addita nutriat: quam cul/
 pa increpata castigat. Plerūq; aut
 vtilius apud illos proficimns: si et
 eorum bene gesta memoramus: et
 que ab eis inordinate gesta sunt iam
 non tanq̄ perperata corripimus:
 sed q̄si ad hoc ne ppetrari debeant
 phibem⁹. Ut et illa q̄ approbam⁹
 illatis fauor augeat: et p̄ ea q̄ repre/
 bendim⁹ magis apud pusillānimes
 exortatio verecunda pualescat. Un
 idē paulus: cum thesalonicenses
 in accepta predicatione pdurantes
 quasi de vicino mundi terminio qua/
 dam agnosceret pusillanimitate tur/
 batos: prius in eis que fortia pspi/
 cit laudat: et caute monēdo postmo/
 dum q̄ infirma sunt roborat. Ait ei.
 Bās agere debemus p omnibus
 vobis deo semp fratres: vt dignus
 est qm̄ sup̄crescit fides v̄ra: et abū/
 dat caritas vnus cuiusq; v̄m i in/
 uicē: ita vt et nos ipsi i vobis glorie/
 mur in ecclesijs dei p patientia v̄ra
 et fide. Qui cūz blanda hec vite eoz
 p̄miseret: p̄conia paulopost subdi/
 dit dicens. Rogamus autem vos
 fratres p̄ aduentū domini nostri
 iesu christi: et nostre p̄gregationis in/
 ipsuz: vt nō cito moueam⁹ auaro sē/
 su: neq; terramini: neq; p spiritū:
 neq; per sermones: neq; per episto/
 lam tanq̄ per nos missam: quasi in/
 stet dies domini. Egit enim verus
 doctor: vt prius audirēt laudati q̄
 cognoscerent: et postmodum quod

Tercia pars pastoralis

exortati sequeretur: quatinus eorum mentem ne ammonitio subiuncta concuteret: laus promissa solidaret. Et quod commotos eos vicini finis suspitione cognouerat: non iam redarguebat motos: sed quasi transacta nesciens adhuc commoueri prohibebat ut dum de ipsa lenitate monitionis predicatori suo se incognitos crederet: tanto reprehensibiles fieri: quanto et cognosci ab illo formidaret. Quod aliter admonendi sunt impatientes atque aliter patientes.

Cap. xxiii.

Alter admonendi sunt impatientes: atque aliter patientes. Dicendum namque est impatientibus: quia dum frenare spiritum negligunt: per multa etiam que non appetunt iniquitatum abrupta rapiuntur. Quia videlicet mentem impellit: furor quo non trahit desiderium: et agit commota nesciens: unde post doleat sciens. Dicendum quoque est impatientibus quod dum commotionis impulsu precipites quidam velud alienati pagunt vix mala sua postquam fuerint perpetrata cognoscant. Qui dum perturbationi sue minime obsistunt: etiam si qua a se tranquilla mente obsisterent fuerant bene gesta confundunt. Et improviso impulsu destruant: quicquid forsitan diu labore peruido construxerunt. Ipsa autem quod mater est omnium virtutum custosque: per impatientie vitium virtus charitatis amittitur. Scriptum quippe est. Caritas patientis est. Igitur cum mini-

me est patientis caritas non est. Per hoc quoque impatientie vitium ipsa virtutum nutritrix doctrina dissipatur. Scriptum quippe est. Doctrina viri per patientiam dinoscitur. Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus: quanto minus conuincitur patientis. Neque enim post veraciter bona docendo impendere si viuendo nescit equanimiter mala aliena tollerare. Per hoc quoque impatientie vitium: plerumque mentem arrogantie culpa transfigit. Quia dum despiciunt inuidendo hoc qui quod non patitur: si quasi bona occulta sunt ostendere conantur. Et sic per impatientiam usque ad arrogantiam ducitur. Quia dum ferre despectionem non potest: detegendo semetipsum in oblatione gloriatur. Unde scriptum est. Melior est patientis arrogans: quia videlicet elegit patientis quolibet mala perpeti: quam per ostentationis vitium bona sua occulta cognosci. Et contra arrogans eligit bona de se vel falsa iactari ne mala possit vel minima perpeti. Quia igitur cum patientia relinquitur etiam bona reliqua que iam gesta sunt destruitur: recte ad ezechielem esse in altari dei fieri fossa prohibetur: ut videlicet in ea holocausta superposita seruentur: si enim in altari fossa non esset: omne quod in eo sacrificium reperiret superueniens aura dispergeret. Quid enim accipimus per altare dei nisi animas

inisti. Que quot bona egerit: tot su-
per se ante eius oculos sacrificia im-
ponit. Que ante est altaris fossa ni-
si beatorum patientia? Que dñ mē-
tē ad aduersa tolleranda humiliat:
quali more fouee hanc in uno posi-
tam demonstrat. Fossa autē in alta-
ri fiat: ne superpositum sacrificium
aura dispergat idest electorum mēs
patientiam custodiat: ne commota
vento impatientie: etiam hoc quod
bene operata est amittat. Bene autē
hoc eadem vnus cubiti esse memo-
ratur. Quia nimirum si patientia nō
deseritur vnitatis mensura seruat.
Unde et paul⁹ ait ad galathas. In-
uicem onera portate: et sic adimple-
bitis legem christi. Lex quippe est
christi caritatis vnitatis q̄ soli pfici-
unt: q̄ nec cū grauātur excedūt. Au-
diant igitur impatientes: quod scrip-
tum est in prouerbis. Melior est
patiens forti viro: et qui dominat⁹
aio suo expugnatore vrbium. Meli-
or est enim victoria vrbium: quia
extra sunt que subiguntur. Valde
autem est maius: quod per patien-
tiam vincitur: quia ipse a se animus
superat: et per semetipsum sibi met-
ipsi subicit: quando eum patientia
intra se frenari compellit. Audiant
impatientes: quod electis suis veritas
dicit. Impatientia vestra possidebi-
tis animas vestras. Sic enī cōditi
sumus vt ratio animā et anima cor-
pus possideat. Ius nō aie a corp⁹

possessione repellit: si nō prius aia
a possessione rationis possideatur.
Eustodem igitur cōditōis nostre
patientia dominus esse demonstra-
uit: q̄ in ipsa nos possidere nosmet
ipsos docuit. Quanta igitur sit im-
patientie culpa cognoscimus per q̄
et hoc ipsum amittim⁹ possidere qd
sumus. Audiant impatientes quod
per salomonez rursum dicit. Totū
spiritum suum proferit stultus sapi-
ens autē differt et reseruat in postre-
mus. Impatientia vero impellente
agitur: vt totus foras spiritus pro-
feratur: quoniam ideo perturba-
tio citius eicit: quia nulla interius
sapientie disciplina concludit. Sa-
piens autē differt et reseruat in po-
stremū. Iesus enim in presens se
vltisci nō desiderat: quia etiam tol-
lerans parci optat: s; tamē iuste vi-
dicari omnia extremo iudicio non
ignorat. At p̄tra admonēdi sūt
patientes ne in eo q̄ exterius portāt
interius doleāt: ne tante virtutis sa-
crificum quod integrum foris im-
molant intus malitie peste corrum-
pant: et cum ab hominibus non a-
gnoscur: sed tamē sub diuina exa-
minatōe peccat: tanto deterior cul-
pa doloris fiat: quāto sibi anī homi-
nes virtutis speciem vindicat. Di-
cendum itaq; est patientibus vt stu-
deant diligere quod sibi necesse est
tollerare. Ne si patientia dilectio nō

Tertia pars pastoralis

sequit: in deteriozem culpam odij: virtus ostēsa n̄tatur. Un̄ cum paulus diceret: caritas patiens ē ilco ad iunxit. Benigne est. Uidelz ostendens: quia q̄s ex patientia tollerat amare etiaz ex benignitate n̄ cessat. Un̄ idem doctor egregius cū patientia discipulis suaderet dicens omnis amaritudo et ira: et indignatio et clamor: et blasfemia tollatur a vobis: q̄si cūctis exterius iā bene cōpositis ad iteriora cōuertitur: dum subiungit cum omni malitia. Quia nimirum frustra indignatio clamor et blasfemia ab exterioribus tollitur si iterioribus vitiōzū mater malicia dominat: et icassum foris nequitia incidit ex ramis: si surrectura intus multiplicius in radice seruatur. Un̄ et p̄ semetipsam veritas dicit. Diligite inimicos ve stros: bñ facite his qui oderunt vos: et orate p̄ psequētibz et calūniantibz vos. Vir tus itaq; est coram hominibus ad uersarios tollerare: s; maior virtus est corā dō diligere. Quia hoc solum de⁹ sacrificiū accipit qd̄ a te ei⁹ oculos in altari boni opis flāma caritatis accendit. Ih̄nc ē qd̄ quibusdam patiētibz rursus nec tamē diligētibz dicit Quid autēz vides festucā in oculo fratris tui et trabē in oculo tuo non vides. Perturbatio q̄ppe ipatientie festuca est: malitia vero i corde trabis i oculo. Illā nāq; aura temptationis agitat: hanc autē p̄sumata nequitia pene imobi

liter portat. Recte vero illic subiungitur. Hypocrita eijce primū trabē de oculo tuo: et tunc videbis eicere festucā de oculo fratris tui. Ac si dicatur mēti iniq; interius dolenti: et sanctam se exterius p̄ paciētiā demonstrant. Prius a te malitie molem excute: et tūc alios de ipatientie leuitate rephrende: ne dum nō studes simulationem vincere: p̄ius tibi aliena sit praua tolerare. Euenire etiaz plerūq; patiētibz solet: vt eo qdem tempore q̄ vel aduersa patiuntur: vel cōtumelias audiūt nullo dolore pulsantur: et sic patientiā exhibeant: vt custodire etiaz cordis i nocētiā non obmittant. S; cū post paululū hec ipsa q̄ ptulerint ad memoriam reuocāt: igne doloris inflāmantur: argumēta ultionis iqrunt et ināfuetudinē q̄ tolerātes habuerūt retractātes i malitiā n̄tūt. Qui bus cit⁹ a p̄dicāte succurrit: si q̄ sit huiusmōi p̄mutationis causa pandatur. Callidus nāq; aduersarius bellum contra duos mouet: vnum videlicet inflāmans vt cōtumelias prius inferat: alterū puocās vt cōtumelias lecus reddat. S; plerūq; dum huius iam victor est qui iniuriā persuasus irrogat ab illo vincitur: qui illatam sibi equanimiter portat. Unius ergo victor quēz cō mouendo subiungauit: tora cōtra alterū n̄tute se erigit: eumq; obsistentem fortit⁹ et vincentē dolet. Quem quia cōmouere in ipsa cōtumeliāz

Sancti gregorii pape.

iaculatione non potuit: ab apto certamine iterum quiescens: et secreta suggestione cogitatione lacescens: aptum deceptionis tempus inquirat. Quia enim publicum bellum perdidit ad exercendas occulte insidias exardescit. Quicquid namque iam tempore ad victoris animum redit: vel rerum damna vel iniuriarum iacula ad memoriam reducit. Cunctaque que sibi illata sunt vehementer exaggersans intollerabilia ostendit. Tantaque mentem merore conturbat: ut plerumque vir patiens: illa se equanimiter tollerasse post victoriam capitius erubescat: sequi non reddidisse contumelias dolcat: et deteriora rependere si occasio prebeatur gratat. Quibus ergo isti sunt similes: nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt: sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra rapiuntur? Quibus sunt similes nisi is quos irruens grauis languor a vita non subtrahit: sed leuiter veniens recidiva febris occidit. Admonendi sunt igitur patientes ut cor post victoriam muniant: ut hostem publico bello superatum insidiari mentibus intendat ut languorem plus serpente timeant: ne hostis callidus eo in deceptione postmodum maiori exultatione gaudeat: quo illa dudum contra se rigida colla victorum calcitrat.

Alii admonendi sunt beniuoli: et aliter inuidi. Cap. xxxiii. **L**iter admonendi sunt beniuoli:

uoli: aliter vero inuidi. Admonendi namque sunt beniuoli ut scilicet alienis bonis congaudeant: quatinus habere etiam propria concupiscant. Sic primorum facta diligendo laudat: ut ea etiam imitando multiplicent. Ne si in hoc presentis vite studio: ad certamen alienum et eorum fautores sed pigri spectatores assistunt eo post certamen sine brauiore remaneant: quo nunc in certamine non laborant. Et tunc eorum palmas afflicti respiciant: in quorum nunc laboribus occisi perdurant. Valde quippe peccamus si aliena bene gesta non diligimus: sed nil mercedis agimus si ea que diligimus in quantum possumus non imitamus. Dicendum itaque est beniuolis: quia si imitari bona minime festinant que laudantes approbant: sic eis virtutis sanctitas: sicut stultis spectatoribus ludicrarum artium et histrionum vanitas placet. Illi namque aurigarum ac histrionum gesta fauoribus efferunt: nec tamen tales esse desiderant: quales illos conspiciunt esse quos laudant. Miratur eos placita fecisse: sed in similitudinem deuitat placere. Dicendum est beniuolis: ut cum primorum facta conspiciunt ad suum cor redeant: et de alienis actibus non presumant: nec bona laudent: et agere recusent. Grauius quippe extrema ultione puniendi sunt: quibus quod vnitari noluerunt placuit. Admonendi sunt inuidi ut prope dant quare cecitatis sunt: qui alie-

D

Tertia pars pastoralis

no pfecto deficiunt: aliena exulta-
tione contabescunt: quante infelicitas
sunt: qui in melioratione proximorum
deteriores fiunt. Dumque augmenta
aliene prosperitatis aspiciunt apud se-
metipsos anxie afflicti cordis sui pe-
ste moriuntur. Quid istis infelicitas affi-
cit: pena nequiores reddit. Aliorum
vero bona que habere non possunt
si diligeret: sua fecissent. Sic quip-
pe sunt vniuersi consistentes in fide:
sicut multa membra vno continentur
in corpore: que possidium quidem
diuisa sunt: sed in quos sibi vicissim
congruunt: vnum fiunt. Unde sit ut
pes per oculos videat: et per pedes
oculi gradientur: ori auditus auri-
um seruiat: et ad usum suum auribus
lingua concurrat. suffragetur mani-
bus venter: venter manum operentur.
In ipsa igitur corporis positione accipi-
mus. quod in actione seruemus. Ni-
mis itaque turpe est non imitari quod
sumus. Nostra sunt nimirum: que et
si imitari non possumus amamus in
alijs: et amanti sunt queque aman-
tur in nobis. Hinc ergo pensent in-
uidi caritas quante virtutis sit: que
alieni laboris opera: nostra sine la-
bore facit. Dicendum namque inuidis
est quod dum se a liuore minime custo-
diunt: in antiquam versuti hostis ne-
quitiam immergunt. De illo namque scri-
ptum est. Inuidia autem diaboli mors
intrauit in orbem terrarum. Quod enim
ipse celum perdidit condito homi-

ni hoc inuidit: et suam donationem
perditus ad hec alios perdendo cu-
mulauit. Admonendi sunt inuidi
ut cognoscant quantis lapsibus suc-
crescentis ruine subiaceant: quod dum
liuorem a corde minime proiciunt:
ad apertas operum nequias diuoluuntur.
Nisi enim cayn inuidisset acceptam
fratris hostiam: minime peruenisset
ad extinguendam vitam: unde scri-
ptum est. Et respexit dominus ad abel
et ad munera eius. Ad cayn vero et
ad munera eius non respexit. Fra-
tusque est cayn vehementer et concidit
vultus eius. Liuos itaque sacrificij
fratricidij seminariū fuit. Namque
meliores se esse doluit. ne ut cuique esset
amputauit. Dicendum est inuidis quod
dum se ista peste consumunt: et de-
quid in se aliud boni habere viden-
tur interimunt: unde scriptum est: vi-
ta carniū sanitas cordis: putredo
ossium inuidia. Quid enim per car-
nes nisi infirmum quedam ac terrena?
Et quid per ossa nisi fortia acta signa-
tur? Et plerumque contingit: ut que-
dam cum cordis innocentia in nouis
nullis actibus suis infirmi videan-
tur: quidam vero iam quedam ante
humano oculos robusta exerceant:
sunt tamen erga aliorum bona intus inui-
die pestilentia tabescant. Vnde ergo di-
cit. vita carniū: sanitas cordis. Quod
si mentis innocentia custoditur: et
si qua foris infirma sunt: quando-
que roborantur: vnde illic subditur re-
cte. Putredo ossium inuidia: quod per

liuoris uinunt ante dei oculos pere
unt: et que humanis oculis fortia
videntur. Ossa quidem per inuidias
putrefcere est: quedam et robustas
depire. Quod aliter admonendi
sunt simplices: atque aliter impuri.

Aliter admonendi. Ca. xxxv.
di sunt simplices. atque aliter i
puri. Laudandi sunt simplices qui stu
deant nunquam falsa dicere: sed sunt admo
nendi ut nouerint non nunquam vera reti
cere. Sicut enim semper dicentem falsi
tas lesit: ita non nunquam quibusdam audi
ta vera nocuerunt: unde coras disci
pulis suis dominus locutionem suam
tempans ait. Multa habeo uobis
dicere: sed nunc non potestis illa por
tare. Admonendi sunt igitur simplices
ut sicut fallaciam utiliter vitant sem
per: ita veritatem semper utiliter proferant.
Admonendi sunt ut simplicitatis bo
no prudentiam adiungant quatinus
sic securitatem de simplicitate possi
deant: ut circumspectionem pruden
tie non amittant. Hinc namque per do
ctorem gentium dominus: volo vos sapien
tes esse in bono: simplices autem in ma
lo. Hinc electos suos per semetipsas
veritas admonet dicens. Estote pru
dentes sicut serpentes: et simplices si
cut columbe. Quia. uiz. in electorum cor
dibus: debet et simplicitatem colum
be astutia serpentis acueri: et serpen
tis astutiam columbe simplicitas tem
perare. Quatinus nec se ducti per
prudentiam calleant: nec ab intelle
ctu studio ex simplicitate torpescant.

At contra admonendi sunt impu
ri ut quod grauis sit quem culpabiliter
sustinent dupliciter labor agno
scant. Dum enim deprehendi metuant:
semper improbas defensiones querunt:
semper prauis agitant suspicionibus.
Nil autem est ad defendendum puritate
tutius: nisi addicendum veritate fa
cilius. Nam dum fallaciam suam tu
eri coguntur: duro cor labore fatiga
tur. Hinc namque scriptum est. Labor la
borem ipsorum operiet eos. Qui enim
nunc ipse tunc operit: quod cuius nunc
animum per blandam iniquitatem exerit
tunc per asperam retributionem punit.
Hinc enim per hieremiam dominus. Docue
runt linguam suam loqui mendaciam:
ut iniqui agerent laborauerunt. Ac si
apte diceret. Qui amici veritatis
sine labore esse poterant: ut peccent la
borant. Cumque vivere simpliciter ne
queunt: laboribus erigunt uimori
tur. Nam plerumque in culpa depre
hensi: dum quales sunt cognoscere
fugiant: sub fallacie velamine sese ab
scondunt. Et hoc quod peccant quodque
aperte iam cernitur excusare moluntur:
ita ut sepe is qui eorum culpas cor
ripere studet: aspice falsitatis nebu
lis seductus: pene se amisit euideat
quod de eis iam certum tenebat: unde
recte subinde sper per prophetam con
tra peccatorem animam excusantemque se dominus.
Ibi habuit foueam heritius. Heri
tij quippe nomine impure mentis seseque
calide defendentis dupliciter designat
quod. uiz. heritius dum deprehendit ei caput

Tertia pars pastoralis

cernitur et pedes videtur et corpus
omne conspicitur: sed cum app-
et-
sus fuerit semetipsum in spera col-
ligit: pedes introitus subtrahit: ca-
put abscondit et in terra tenetis ma-
nus totum simul amittitur: quod to-
tum ante videbatur. Sic nimirum
sic ipse mentes sunt: cum in suis ex-
cessibus comprehendunt. Caput eni-
heriti cernit: quia quod initio ad cul-
pam peccator accesserit videtur. Pe-
des heriti conspiciuntur quia quod
vestigis nequitia sic perpetrata agno-
scitur: et tamen adductis repente ex-
cusationibus impura mens introitus
pedes colligit: quia cuncta iniquitatis
sue vestigia abscondit. Caput subtra-
hit quia miris defensionibus nec in-
choasse malum ostendit se aliquid.
Et quasi spera in manu tenentis re-
manet quia is qui corripit cuncta quae
iam cognouerat subito amittens in-
uoluntum intra conscientiam peccato-
rem tenet. Et quod totum iam depre-
hendendo viderat: tergiversatione
pauca illusio defensionis: totum pari-
ter ignorat. Fouca ergo heriti huius
irreprobis: quia malitiose mentis
dupliciter sese intra se colligens: ab-
scondit in tenebris defensionis. Au-
diant impuri quod scriptum est. Qui
ambulat simpliciter: ambulat confiden-
ter. Fictitia quippe magne securitatis
est: simplicitas actio. Audiatur quod
sapientis ore dicitur. Spiritus sanctus
discipline effugiet fictum. Audiatur
quod scriptura rursus teste prohibetur

Cum simplicibus sermocinatio est.
Deo enim sermocinari est per illustrati-
onem suae praesentiae: humanis sensibus
archana reuelare. Cum simplicibus
igitur sermocinari dicitur: quia de
supernis misterijs illorum mentes radio
sue visitationis illuminat: quod nulla
umbra dupliciter obscurat. Est au-
tem speciale dupliciter malum quia dum
pueris et duplici actione alios fal-
lunt: quasi praestantius ceteris pruden-
tes se esse gloriantur. Et quia distri-
ctione retributionis non considerant
de donis suis miseri exaltant. Audi-
ant autem quoniam sophistas propheta vin-
diuine animaduersionis super illos
intentat dicens. Ecce dies domini
venit: magnus et horribilis: dies ire
dies illa dies tenebrarum et caliginis
dies nebulae et turbinis: dies tube et
clangoris super omnes ciuitates
munitas: et super omnes angulos
excelsos. Quid per ciuitates muni-
tas accipitur: nisi suspecte mentes:
et fallaci semper defensione circumdate
Quae quoties earum culpa corripit
veritas ad se iacula non admittunt
Et quid per excelsos angulos nisi
impura corda signant: Duplex quippe
in angulis spiritus est paries. Quae dum in
tate simplicitatis fugiunt ad semetipsa
quodammodo dupliciter pueritate
replicatur et quod est deterius apud
cogitationes suas in fastu prudentie
ex ipsa se culpa impunitatis extollunt
Dies igitur domini videlicet atque aduersio-
nis plena super ciuitates munitas et

super angulos venit: qz ira extremi
iuditij: humana corda z defensionib
bus contra veritatē clausa destruit
z duplicib⁹ inuoluta dissoluit. Tūc
enī cadent munite ciuitates: qz mē
tes impenetrare deo damnabūtur.
Tunc excelsi anguli corruēt: quia
corda q̄ se per ipuritatis prudentiā
erigunt: p iustitie sententiā proster
nūtur. Qd aliter admonēdi sūt i
colūes: atqz aliter egri. Ca. xxxvi.

Aliter amonēdi sūt icolumēs
atqz alī egri. Admonēdi sūt
in columēs vt sanitates corpis exer
ceant ad sanitatē mentis: ne si acce
pte incolumitatis grām: ad usū ne
quitie inclinēt: dono dei deteriores
fiant: z eo postmodū supplitiā gra
uiora mereātur: quo nunc largiori
bus bonis dei: male vti nō metuūt.
Admonēdi sūt icolumēs: ne opor
tunitatem salutis pmerētes i perpe
tuū despiciāt. Scriptum nāqz est.
Ecce nūc tps acceptabilis: ecce nūc
dies salutis. Admonēdi sūt ne pla
cere deo si cū pnt noluerit: cum vo
luerint sero nō possint. Hinc est enī
qd post sapia dixerit quos pri⁹ diuī
tius renuētes vocauit dicēs: voca
ui z renuistis: extēdimanū z nō fu
it q̄ aspiceret. Desperistis oē cōsiliū
z increpationes meas neglexistis.

Ego quoqz i iteritu vestro ridebo
z subsānabo: cum vobis qd time
batis aduenerit. Et rurū. Tūc ino
cabit me z nō exaudia: mane z sur
gent z nō inuenient me. Sal⁹ itaqz

corporis quādo ad bñ operandum
accepta despiciunt: quāti sit mune
ris admissa sētūt: z in fructuose ad
ultimū q̄ritur: q̄ cōgruo concessa tē
pore vtiliter nō hētur: vñ bene per
salomonē rurū dī. Ne des alienis
tuum honorē: z ānos tuos crudeli
ne forte impleant extranei virib⁹ tu
is: z labores tui sūt in domo aliēa
z gēmis inouisūmis quando con
sumpseris carnes z corp⁹ tuū. Qui
nāqz a nobis alieni sunt nisi mali
gni spūs: qz celestis patrie sūt for
te sepatti. Quis vero honor noster
est: nisi quid ē in luteis corporib⁹
conditi: ad conditoris tñ nostri su
m⁹ imaginē creati. Vel q̄s ali⁹ cru
delis nisi ille apostata angelus: q̄
z semen ipsum pena mortis superbi
endo perculit: z inferre mortē hūa
no generi ēt perdit⁹ nō peperit
honorē suū alienis itaqz dat: q̄
ed dei imaginē ac similitudinē con
ditus vite sue tēpora malignorum
spūz voluptatib⁹ administrat. An
nos ēt suos crudeli tradit: qz ad vo
luntatem male damnātis aduersa
rii: accepta vñēdi spatia expendit:
vñ bñ subdī. Ne forte impleant ex
tranei virib⁹ tuis: z labores tui sūt
in domo aliena. Quisquis enī per
acceptā valitudinē corpis per attri
butā sibi sapiam mentis: nō exercē
dis virtutib⁹ s̄z perpetrandis vitijs
laborat: nequāq̄ viribus suis suaz
domuz: s̄z extraneorum habitacula
i. i. imūdozū spūm scā multipli

Tertia pars pastoralis

cat minūrum luxuriando vel superbiendo agēs: vt ēt se addito perditorum numerus crescat. Bene autē subdit: 7 gēmas ī nouissimis quādo cōsumpseris carnes: 7 corp^o totum. Plerūq; enim accepta sal^o carnis: per vitia expendit. S; cum repente subtrahit: cum molestijs caro atteritur: cum iam egredi aia vrgetur: diu male habita quasi ad bñ viuēdū sal^o amissa requiritur. Et tūc gemunt hoīes q; dō seruire noluerunt: qñ dāna negligentie sue recuperare seruiendo nequaquā possūt vnde alias dō. Cum occideret eos īquirebant eum. At cōtra admonēdi sunt egri vt eo se dei filios sentiant: quo illos disciplie flagella castigant. Nisi enī cōrectis hereditatem dispōeret: erudire eos per molestias non curaret. Hinc nanq; ad iohannē domin^o per angelum dicit. Ego quos amo corripo 7 castigo. Hinc rursū scriptū est. Filij mī nō lī negligere disciplinam domini: nō fatigeris cum ab eo argueris: quē diligit enim domin^o corrigit 7 castigat: flagellat aut omne filiū quē recipit. Hinc psalmista ait. Multe tribulatōes iustorum. Hinc beatus iob in dolore clamans ait. Si iust^o fuero nō leuabo caput saturat^o afflictione 7 miseria. Dicendum ē egris vt si celestē patriā suā credunt: necessario in hac vita labores velut in aliena patriā patiātur. Hinc est. n.

q; extra lapides tonsi sunt: vt in cōstructōe templi domini absq; mallei sonitu ponerētur. Q; videlicet nūc foris per flagella tondimur: vt intus in tēplum dei postmodum sine disciplie percussione dispōamur quatin^o q;quid in nobis est superflūū: mō pcussio refecet: 7 sola nos in edificatōe caritatis concordia liget. Admonēdi sunt egri vt cōsiderent. p; percipiēdis terrenis hereditatib^o q; dura carnales filios discipline flagella castigēt. Que ergo nobis diuine correctionis gravis ē pena: per quā 7 nūquā amittenda hereditas percipit: 7 semp mansura suppliia vitant. Hinc 7. n. paul^o ait. Patres q;dem carnis nostre habuimus eruditiones 7 reuerebamur eos: nō multo magis obtemperabimus patri spūz 7 viuemus. Et illi q;dem in tpe paucorum dieruz: s; volūtatem suā erudiebant nos. Hic autē ad id quod vtile ē: in recipiendo sanctificationem eius. Admonēdi sunt egri: vt considerent q;ta salus cordis sit molestia corporis que ad sui cognitionem mētes reuocat. Et quam plerūq; salus abijcit: in firmitatis memoria reformat: vt anim^o q; extra se in elationem ducitur: cui sit additōi subdit^o ex percussa quam sustinet carne memoretur. Q; recte p; balaā si tamē vocem dei subseq; obediēdo voluisset: ī ipsa ei^o itineris retardatōe signat. Balaā

Sancti gregōrij pape.

nāq; puenire ad ppositum tēdit: s; ei^{us} votum aial cui p̄sident p̄pedit. Prohibitōe q̄ppe imorata asina videt angelum quē humana nō videt mens. Quia plerūq; caro per molestias tarda flagello suo menti deus indicat: quem mēs ipsa carni p̄sident nō videbat. Ita vt anxietatez spūs p̄ficere in hoc mundo cupientis: velut iter tendētis impediāt: donec ei inuisibilem qui sibi obuiat inotescat: vnde et bñ per petrus dī. Correctionem habuit sue vesaniē subingale aial mutum: qđ hoīs voce loquens. p̄hibuit. p̄phete insipientiā. Insan^{ter} q̄ppe hō a subiugali muto corripitur: qñ mēs elata humilitatis bonuz qđ tenere debeat ab afflictā carne memoratur: Sed huius correctiōis donum balaā nō obtinuit: iccirco quia ad b̄ndicendum missus fuerat: et ad maledicēdum pergens voces nō mentē mutauit. Admonendi sunt egri: vt molestia corporalī quāti sit muneris considerēt: q̄ et admissa peccata diluit: et ea que poterant admitti cōpescit: que sumpta ab exterioribus plagis: cōcuisse mēti penitentie vulnera infligit: vnde scriptum est. Lūor vulneris abstergit mala: et plage i secretioribus ventris. Mala enī lūor abstergit vulneris: q; flagellorum dolor vel cogitatas vel p̄petratas neqtias diluit. Solet vero ventris appellatione mēs accipi: q; sicut venter consumit escas: ita mēs pertra-

ctādo excoquit curas. Quia enī venter mēs dī: ea sentētia docetur: qua scriptum est. Lucerna dñi que inne stigmat omnia secreta ventris: spiraculum hoīs. Ac si diceret: diuini afflatus illumiatio cui i mētem hoīs venerit: eam sibi metipsi illuminās ostēdit: q̄ aī scī spūs aduentum cogitationes prauas et portare poterat: et p̄sare nesciebat. Lūor. n. vulneris abstergit mala et plage i secretioribus ventris: q; dum exterius p̄cutimur: ad peccatorum nostrorum memoriam taciti afflictiq; reuocamur. Atq; ante oculos nostros cūcta q̄ a nobis sunt male gesta reducimur et per hoc qđ patimur foris magis itus qđ fecim^{us} dolem^{us}: vnde fit vt iter apta vulnera corporis ampli^{us} nos abluat plaga secreta ventris: q; sanat neqtiam prauī opīs occultum vulnus doloris. Admonēdi sunt egri quatinus patientie virtutem seruēt: vt incessāter q̄ta redemptor noster: ab hijs quos creauerat pertulit mala cōsiderēt: quod tot abiecta cōuitiorum p̄bra sustinuit: q; de manu antiq; hostis captiuorum quotidie aīas rapiēs insultātium alapas accepit: qđ aq̄ nos salutis abluens: a perfidorum sputis faciem nō abscondit: q; ad uocatione suā nos ab eternis sup̄plitijs liberās: tacit^{us} flagella tolerauit. Quō iter angelorum choros p̄nes nobis honores tribuēs: colaphos ptulit: qđ a p̄cōz nos pun-

D iiii

Tertia pars pastoralis

ctionibus saluans spinis caput sup
ponere non recusauit: q̄ eterna nos
dulcedine inebrians: i siti sua ama
ritudinez fellis accepit. Qui pro
nobis patrē q̄uis diuinitate eēt eē
lis: adorauit sub irrisione adorat
tācut: q̄ vitam mortuis preparās:
vsq; ad mortem ipse vita peruenit.
Cur itaq; asperū creditur: vt a dō
tolleret flagella pro malis: si tāta de
us pertulit ab hominibus mala p no
bis. Aut sana intelligentia quis de
percussione sua ingratus exītat: si
ipse huic sine flagello nō exīit. q̄ hic
sine peccato iuxta? Qualiter ad
monēdi sunt q̄ flagella metunt: z
propterea innocenter viuunt: atq;
aliter qui sic iniquitate duruerunt: vt
nō p flagella corrigant. Ca. xxxvij.

Aliter admonēdi sunt qui fla
gella metunt z propterea ino
center viuunt: atq; aliter qui sic in
iniquitate duruerunt: vt nec per fla
gella corrigantur. Dicendum nāq; ē
flagella timentibus: vt z bona tem
poralia nequaquā pro magno deside
rent: q̄ ad eē ēt prauis vidēt: z ma
la pntia nequaquāz velut intollera
bilia fugiāt: quib; plerūq; hic ēt
bonos affici nō ignorant. Admo
nendi sunt vt finalis veraciter ca
rere desiderāt: supplītia eterna per
horrescant. Nec in hoc supplītorū
timore permaneant: sed ad amoris
grāz nutrīmēto caritatis ex crescāt.
Scriptum quippe ē. Perfecta cari
tas foras mittit timorem. Et iterūz

scriptum est. Non enim accepistis
spūm seruitutis iterū in timore: s; spūm adoptionis filiorum in quo
clamamus abba p: vnde idem do
ctor iterum dicit: vbi spūs dñi ibi li
bertas. Si ergo adhuc a praua ac
tione formidata pena phib; profe
cto formidantis aīum nulla spūs li
bertas tenet. Nam si penam nō me
tueret: culpam pculdubio perpetra
ret. Ignorat itaq; mens grāz liber
tatis: quā ligat timoris seruit. Bo
na enim p semetipsis amanda sunt
z nō penis compellētibus exequen
da. Naz qui propterea bona facit: qz
tormentorū mala metuit: vult nō
eē q̄ metuat: vt audenter illicita cō
mittat: vnde luce clarius constat q̄
coram deo inocētia admittit: ante
cuius oculos ex dīderio peccatur.

At contra hij quos ab iniquita
tibus nec flagella cōpescunt: tanto
acrioz inuectione feriēdi sunt: quā
to insensibilitate maiori duruerūt.
Plerūq; enim sine dedignatione dī
dignād i sunt: sine desperatione de
sperādī: ita dūtaxat vt ostēsa despe
ratio formidinem incutiat: z subitū
cta admōitio ad spē reducat. Distri
cte itaq; contra illos diuine senten
tie proferende sunt: vt ad cognitio
nem sui aiaduersione cōsiderata re
uocentur. Audiant enī in se imple
tum eē. q̄ scriptum est. Si cōtunde
ris stultū i pila quasi tpsanas feriē
te desuper pilo: non auferet ab eo
stultitia eius. Contra hos prophe

ta dño queritur dicens. Attrivisti eos: et reuerſũ accipere disciplinã. Hinc est q̃ dom⁹ dicit. Interfeci et perdidĩ populũ istũ: et tñ auiſi ſuĩs non ſunt reuerſi. Et rursus ait. Populus non ẽ reuerſus ad percutientem ſe. Hinc voce flagellantũz ppheta cõquerit dicens. Curauimus babilonez et nõ est sanata. Babilon q̃ppe curat nec tñ ad sanitatem reducit: qm̃ mens in praua actione confusa verba correctionis audit flagella correctõis percipit: et tamẽ ad recta itinera salutis: redire cõtẽpuit. Hic captiuo iſraelitico populo: nec tñ ab iniquitate conuerſo dñs exprobrat dicens. Verſa est mihi dom⁹ iſrael in ſcoriã. Ques iſti: es stãnum: et plũbum: et ferrum: in medio fornacis. Ac si apte dicat. Durigare eos per ignem tribulatõis voluit: et argentum vel aurum illos fieri queſiuit: sed in fornace mihi: i es: stãnum: ferrũ et plumbũ verſi ſunt: qz nõ ad virtutem ſed ad vitia ẽt i tribulatione praperũt. Es q̃ppe dũ percutit amplius metallis ceteris ſonitum reddit. Qui igit̃ in tribulatione poſitus erũpit ad murmuratiõis ſonitum: in es verſus in medio fornacis est. Stãnus vero cum ex arte componit argenti spẽm mentitur. Qui vero ſimulationis vitio nõ caret in tribulatione stãnus factus est in fornace. In ferrum aut̃ vertitur: qui vite primi inſidiatur. Ferrum itaqz in fornace est: q̃ nocendi

malitiam non amittit in tribulatione. Plũbus quoqz ceteris metallis est grauius. In fornace ergo plumbum inuenitur: q̃ ſic peccati ſui pondere p̃mitur: vt ẽt in tribulatione poſitus: eternis dñderijs nõ leuetur. Hinc rursus ſcriptum est. Multo labore ſudatum ẽ: et non exiit d ea nimia rubigo eius: neqz per ignem. Ignem q̃ppe nobis tribulationis adinuenit: vt in nos rubiginem purget vitiorum. Sed neqz per ignem rubiginem amittim⁹ quãdo et inter flagella vitio nõ carem⁹. Hinc propheta iterũ dicit. Fruſtra conflauit conflator: malitiẽ eoz non ſunt coſumpte. Sciẽduz vero est q̃ nõ nũq̃ cum inter flagellorum duritiã remanẽt incorrecti dulci ſũt admonitione mulcendi. Quos enĩ crutia menta nõ corrigunt: nõ nũq̃ ab iniquis actib⁹ leuiã blãdimenta cõpeſcũt. Quia et plerumqz egros quos fortis pigmẽtorũ portio curare nõ valuit: ad priſtinã ſalutẽ repens a qua reuocauit. Et nõnulla incisiõe vulnera quẽ curari nequeunt ſomentis olei ſanãtur: et durus adamas incisionem ferri mime accipit: sed leuiſcorum ſanguine molleſcit.

Q̃ aliter admonẽdi ſunt nimis taciti: atqz aliter multiloquio vacantes. Capitulu. xxxviii.

Aliter admonẽdi ſunt nimis taciti: atqz aliter multiloquio vacantes. Inſinuari nãqz nimis tacitis debz: qz dum qdam vitia incaute

Tercia paraspastoralis

fugit: occulte dteriorib⁹ implicatur. Nam sepe lingua quia imoderatius frenant i corde graui⁹ multiloquiū tollerāt: vt eo plus cogitationes in mente serueāt: quo illos violēta custodia indiscreti silentij angustat. Que plerūq; tanto latius defluunt: quāto se esse securi⁹ existimāt quia foris a reprehēforibus nō vidētur: vnde nōnūq; mēs in superbiam extollitur: et quos loquentes audit quasi infirmos despicit. Cūq; os corporis claudit: quātum se vitijs superbiendo apiat nō agnoscit. Lingua et n. premittit: mētē eleuat: et cū suaz neq̄tiam mīme cōsiderat: tāto apud se cūctos liberi⁹: quāto et secreti⁹ accusat. Admonendi sūt ergo nimis taciti: vt scire nō solum solliciti studeant: quales foris ostēdere: sed et quales se debeant intus exhibere: vt plus excogitatioib⁹ occultū iudiciū q̄ ex sermōnib⁹ reprehēsiōem metuāt. primo rum. Scriptum nāq; ē. Fili mi atredē sapiam meam: et prudētie mee idina aurem tuā: vt custodias cogitationes. Nil q̄ppe i nobis ē corde fugatiū: qd̄ a nobis totiens recedit: quoties per prauas cogitationes defluit. Hic et n. psalmista ait. Eorū meum dereliquit me. Hic ad semetipsuz rediēs dicit. Inuēit seru⁹ tu⁹ cor suū vt oraret te. Cum ergo cogitatio p̄ custodiam restrigitur: cor qd̄ fugere consuevit inuenit. Plerūq; autē nimis taciti: cū nōnulla patiūtur iniu

sta: eo i acriorē dolore pdeūt: quoea q̄ sustinet nō loquūtur. Nam si illatas molestias lingua trāq̄lle diceret: mēs a cōscie dolore aliēa maneret. Vulnera ei; clausa: pl⁹ crutiāt. Nā cū pueredo q̄ intus feruet euicē ad salutē dolor apit. Scire igit d̄ bent q̄ plusq̄ expedit tacēt: ne inter molesta q̄ tolerant: dum linguam tenēt: vīz doloris exagerent. Admonēdi sūt eim vt si. primos sicut se diligūt: minime illis taceāt vñ eos iuste reprehēdunt: vocis eim medicamine vtrozūq; saluti cōcurrit: dum et ab illo q̄ infert actō praua cōpesciūtur: et ab hoc qui sustinet doloris feruor vulnere aperto teipant. Qui enim mala. primorū despicunt: et tamē silentio linguam premūt: quasi cōspectis vulnerib⁹ vsuz medicaminis subtrahunt: et eomortis auctores fiūt: quo virus quod poterant curare noluerūt. Lingua itaq; discrete frenāda est: nō insolubiliter obligāda. Scriptuz nāq; est. Sapiēs vsq; ad tēpus tacebit: vt nimirū cū oportunum fuerit postposita censura silentij: loquēdo que cōgruunt in vsum se vtilitatis ipendat. Et rursum scriptum ē. Tēpus loquēdi: et tēp⁹ tacēdi. Discrete quidē vicissitudinū pēfanda sūt tempora: ne aut cum restrigi lingua d̄bz: per verba inutiliter defluat: aut cū loq̄ vtiliter potest: semetipsam pigre restrigat. Bene psalmista p̄siderās ait. Pōe dñe custodiam orimeo: et hostiū circū

stantie labijs meis. Non enim po-
ni ori parietem: sed hostium petijt:
qđ videlicet a pte et claudis. Unde
et nobis caute descendum est: quati-
nus hos discretum: et congruo tem-
pore vor aperiat: et rursus taciturnitas
congruo claudat. Et ptra
admonedi sūt multiloqo vacantes
vt vigilāter aspiciant a quāto recti-
tudinis statu depererūt: dum p mul-
ticiplicitia verba dilabuntur. Humana
etenim mens: aque more et circūdu-
sa ad superiora colligitur: qđ illud
reperit vnde descendit: et relaxata
deperit quia se per ifima inutiliter
spargit. Qđ enī super se vacuis ver-
bis a silentij sui censura dissipatur:
quasi tot rivis extra se ducitur: vnde
et redire interius ad sui cognitio-
nem nō sufficit: qđ per multiloquiū
spersa: a secreto se intime considera-
tionis excludit. Totam vero se in-
fidiantis hostis vulnerib⁹ detegit:
quia nulla se munitione custodie cir-
cūcludit: vnde scriptum est. Sicut
vrbs patens et absq; muroz am-
bitur: ita vir qđ non potest in loquen-
do cohibere spūm suum. Quia enī
murus silentij nō habz: patet inimi-
cis iaculis ciuitas mentis. Et cuq; se
per verba extra semetipsam eicit: a
pertam se aduersario ostēdit. Quā-
tanto ille sine labore superat: quāto
ipsa que vincitur per multiloquiū
contra semetipsam pugnat. Plerū-
q; autē quia mēs desidiosa p quos-
dam gradus in lapsum casus ipelli-

tur: dum ociosa cauere verba negli-
gimus: ad noxia peruenimus: vt p
us loqui aliena libeat postmodum
detractionibus eorum vitam d qui
bus loquitur mordeat: ad extremum
vero vsq; ad apertas lingua contu-
melias erumpat. Hic seminatur sti-
muloz iūtur rixē: accēdūtur faces
odiorum: pax extinguitur cordiū:
vnde bene per salomonem dī. Qui
dimittit aquam: caput ē iurgioz.
Aquam qđpe dimittere ē: linguaz
influxum eloquiū relaxare: cui con-
tra in bona et pte dicit. Aqua, pñ-
da xba ex ore viri. Qui ergo dimit-
tit aquam caput ē iurgioz. Quia
qui linguam non refrenat concordia
am dissipat: vnde e diuerso scriptū
est. Qui imponit stulto silentiū iras
mitigat. Qđ autē multiloquio quis
qđ seruicis linguam frenare nequi-
uerit: accidit vt rectitudinem iusti-
cie tenere nequaquā possit. qđ te-
statu prophetā qui ait: vir liguo-
sus non dirigitur in terra. Hic salo-
mon iterum dicit. In multiloquio
peccatū nō decrit. Hinc esaias ait.
Custos iusticie silentium. v. idicās
quia mentis iusticia desolatur: quā-
do ab imoderata locutione pascit.
Hinc iacobus ait. Si quis putat se
religiosum esse nō refrenans linguaz
suam: sed seducens cor suum: hui⁹
vana est religio. Hinc rursus ait.
Sit omnis homo velox ad audi-
endum: tardus autē ad loquēdū
et tardus ad iram. Hinc iterum vñ

Tertia pars pastoralis.

lingue diffinitio adiungit. Lingua i
quietum malum: plena venio mor
tifero. Hic per semetipsam nos ad
monet veritas dicens. De verbum
ociosum quod locuti fuerint homi
nes: rationem reddent de eo in die iu
dicii. Ociosum quippe verbum est: quod
aut ratione iuste necessitatis: aut iten
tione pie utilitatis caret. Si ergo ratio
de ocioso sermone exigitur: pense
mus que pena multiloquium mane
at in quo est per noxia verba pecca
tur. Qualiter admonendi sunt pi
gri: atque aliter precipites. Ca. xxxix.
Aliter admonendi sunt pigri:
atque aliter precipites. Illi nam
que suadendi sunt ne agenda bona dum
differunt amittant. Isti vero admo
nendi sunt: ne dum bonorum tempus
incaute festinando preueniunt: eorum
merita imutent. Pigri itaque intima
dum est: quod sepe dum oportune age
re que possumus nolumus: paulop
tius volumus non valemus. Ipsi quippe
mentis desideria dum congruo ser
uore non accedunt: a bonorum desi
derio funditus conualescente torpo
re inactantur: unde per salomonem
aperte dicitur. Pigredo imittit sopores.
Piger enim recte sentiendo quasi vi
gilat: quod quis nil operando torpescat.
Sed pigredo soporem imittere dici
tur: quod paulisper est recte sentiendi vi
gilantia amittit: dum a bene operandi
studio cessatur: ubi bene subiungit.
Et anima dissoluta esuriet. Nam quia
se ad superiora stringendo non diri

git: neglecta se inferi per desideria
expandit. Et dum studiorum subli
mum vigore non constringitur: cu
piditatis infime fame sauiatur: ut
quo se per disciplina ligare dissimi
lat: eo se esuriens per voluptatum desi
deria spergat. Hic ab eodem rursus
salomone scribitur. In desideriis est
omnis ociosus. Hinc ipsa veritate pre
dicante: vno quidem exeunte spiritu mun
da domus dicitur: sed multipliciter rede
unte dum vacat occupatur. Plerumque
piger dum necessaria agere negligit
quedam sibi difficultia opponit: que
dam vero incaute formidat: et dum quod
si inuenit: quid velut iuste metuat:
ostendit quod in ociosus quasi non iuste
torpescat. Cui recte per salomonem
dicitur. Propter frigus non piger noluit a
rare: mendicabit ergo estate et non
dabit ei. Propter frigus non piger non
arat: dum desideria et torpe constricti:
agere que bona debet dissimulat. Pro
pter frigus piger non arat: dum par
ua ex aduerso mala metuit: et operari
maxima pretermittit. Bene autem
dicitur. Mendicabit estate et non dabit
ei. Qui enim nunc in bonis operibus non ex
sultat: cum sol iudicii feruentior ap
paruerit: quia frustra regni aditus
postulat: nil accipiens estate men
dicat. Bene huic per eundem salo
monem rursus dicitur. Qui obser
uat ventum non seminat: et qui con
siderat nubes nunquam metet. Quid enim
puerum nisi malignorum spirituum temptatio
expulit? Et quod per nubes que mouet

a vento nisi aduersitates prauorum
 hominum designantur? Quævis uero impel
 luntur nubes: quia inimicorum spi
 rituum a filari prauit exciatur homi
 nes. Qui ergo obseruat ventum non
 seminat: qui considerat nubes nun
 quid metet: quia quisquis malignorum
 spirituum: quisquis persecutione pra
 uorum hominum metuit: neque nunc
 grana boni operis seminat: neque tunc
 manipulos sancte retributionis se
 cat. Ad contra admonendi sunt præ
 cipites quia dum bonorum actuum
 tempus preueniunt: meritum perierunt.
 Et sepe in malis corruunt: dum bona
 minime discernunt. Quia nequaquam
 que agunt inspicunt: sed plerumque
 acta que ita non debuerint agere re
 cognoscunt. Quibus sub auditoris
 specie recte apud salomonem dicitur.
 Fili sine consilio nihil facias: et post
 factum non penitebis. Et rursum. Pal
 pebre tue præcedant tuos gressus. Pal
 pebre quippe gressus præcedunt: cuius
 operationem nostram recta consilia præ
 ueniunt. Qui enim negligit consideram
 do præuidere quod facit: gressus tendit:
 oculos claudit: peragendo iter conficit
 sed preueniendo sibi inmetipso non an
 tecedat atque ideo citius corruit:
 quia quo pedem operis ponere de
 beat: per palpebram consilij non ante
 dit. Quod aliter admonendi sunt man
 sueti: atque aliter iracundi. **Ca. lx.**
Alter admonendi sunt man
 sueti: atque aliter iracundi. Non
 nunquam autem mansueti cum presunt:

vicinum et quasi iuxta positum tor
 pore patiuntur: et plerumque nimia
 resolutione lenitatis: ultra quam neces
 se est vigorem discretionis emolli
 unt. At contra iracundiam regimi
 num loca precipiant: quo impellente
 ira in mentis uesaniam deuoluuntur:
 eo est subditorum vitam dissipata quæ
 etis tranquillitate perfunditur. Quos
 cum furor agit in preceptis ignorant
 quicquid irati faciunt: ignorant quæ
 quid a semetipso irati patiuntur. Non
 nunquam uero quod est grauius ire sue sti
 mulum iusticie celum putant: et cum
 uicium uirtus creditur sine metu cul
 pa cumulat. Sepe ergo mansueti
 dissolutionis tedio torpescunt. Se
 pe iracundi rectitudinis falluntur
 celo. Illorum itaque uirtuti uicium la
 tenter adiungitur: his autem suum
 uicium quasi feruens uirtus uidetur.
 Admonendi sunt igitur illi ut fugiant
 quod iuxta ipsos est: isti quod in ipsis est ante
 dant. Illi quod non habet discernant:
 isti quod habet amplectantur. Mansue
 ti per sollicitudinem torpore dantur:
 iracundi perurbationem. Admonendi
 sunt mansueti ut habere etiam emu
 lationem iusticie studeant. Admo
 nendi sunt iracundi ut emulationi
 quam se habere estimant: mansue
 tudinem iungant. Ideo spiritus
 sanctus in columba est et igne mon
 stratus: quia uidelicet omnes quos
 implet: et columbe simplicitate man
 suetos: et igne celi ardentes exhibet.
 Nequaquam ergo spiritu sancto plenus

Tertia pars pastoralis

ē: q̄ aut i tranquillitate māsfuetudinis
feruorē emulatiōis deserit: aut rur
sum in emulatiōis ardore: virtutē
mansuetudinis amittit. Qd̄ fortal
se melius ostendimus si in medio
pauli magisteriū proferam⁹. Qui
duobus discipulis ⁊ non diūsa cari
tate predictis: diuersa tamen adiu
toria predicationis impendit. Ti
motheum nāq; admonens ait. Ar
gue obsecra increpa in omni patie
tia ⁊ doctrina. Titum quoq; admo
net dicens. Hec loquere ⁊ exhorta
re cum omni imperio. Quid est q̄
doctrinam suam tāta arte disponit
vt in exhibenda hac alteri imperiū
atq; alteri patientiam proponat: ni
si q̄ māsfuetioris spūs titū ⁊ paulo
feruentioris vidit esset timotheū? Il
lum per emulatiōis studiū in
flammat: hunc p lenitatem patientie
temperat. Illi q̄ deest iungit: huic
q̄ superest subtrahit. Illum stimu
lo impellere nititur: huic freno mo
deratur. Magnus quippe suscep
te ecclesie colonus alios palmites
vt crescere debeant rigat: alios cui
plus iusto crescere conspicit resecat
ne aut non crescendo fructus non
afferant: aut imoderate crescendo
quos protulerint amittant. Sz lon
ge alia est ira que sub emulatiōis
specie subripit: alia que perturbatū
cor: ⁊ sine iustitie preteritu confun
dit. Illa enim in hoc q̄ debet inor
dinate extenditur: hec autem semp
in hijs que non debet inflammatur.

Sciendum quippe est quia hoc ab
impatientibus iracundi differunt:
quia illi ab alijs illata nō tolerant:
isti autem que tolerantur importāt.
Nāq; iracundi sepe et se dedinātes
insequuntur: rixę occasionē cōmonēt
labore contentiōis gaudēt. Quos
tamen melius corrigimus: si in ipsa
ire sue cōmōtione dedinemus. Per
turbati quippe quid audiant igno
rant: sed ad se reducti tanto libet
exortatiōis verba recipiunt: quan
to se tranquillius toleratos crube
scunt. Mentis autem furore ebriet
omne rectum q̄ dicitur: peruersum
putatur. Unde ⁊ naabal ebrio cul
pam suam abigail tacuit laudabili
ter: quas digesto vino laudabiliter
dixit. Iccirco enim malum qd̄ fece
rat cognoscere potuit: q̄a hoc ebri⁹
non audiuit. Cum vero ita iracun
di alios impetunt: vt dedinari oīo
nō possint: non aperta exprobratiōe
sed sub quadā sunt cautela reuerē
tie parcendo feriendi. Qd̄ melius o
stendimus si abner factum ad me
dium deducimus. Hunc quippe cū
asael vi incaute precipitatiōis impe
teret. Scriptus est. Locutus est ab
ner ad asabel dicens. Recede noli
me sequi: ne compellar cōfodere te
i terra. Qui ptempserat audire ⁊ nolu
it dedinare. Percussit ergo eū abner
aūsa hasta in inguine: ⁊ trāssodit ⁊
mortu⁹ est. Cui⁹ eū asabel typū te
nuir: nisi eoz q̄s vehemēter abripi
ens furor i preceps ducit: q̄ i eodez

furois impetu tanto caute declinā
di sunt: quanto z insane rapiuntur.
Unde z abner qui sermone nostro
patris lucerna dī fugit: qz doctoz
lingua que supernum dei lumen in
dicat: cum per abrupta furois mē
tez cuiuspiā ferri conspicit: cūqz cō
tra irascentem dissimulat verborum
iacula reddere: quasi p sequentem
nō vult ferire. S3 cum iracūdi nul
la consideratione se mitigant: z qsi
asabel pseq z ifanire n cessat: neces
se ē vt hij q furentes reprimere co
nantur: nequaqp se in furore erigāt
s3 qcquid ē tranquillitatis oīdant.
Quedam vero subtiliter pferant i
qbus ex obliquo furentis animuz
pungant: vnde z abner du3 contra
persequentē substituit: nō eū recta s3
auerfa hasta transforauit. Ex mu
erone quippe percutere ē: ipetu ap
te increpandis obuiare: auersa ve
ro hasta per sequentem ferire est: fu
rentē tranqille ex quibusdam tange
re: z quasi pendo supare. Asabel
aut. ptin occumbit: qz cōmote men
tes dum z percl sibi sentiunt: z tū re
sponsorum rōne in intimis subtrā
quillitate tāguntur: ab eo q se erexe
rant statim cadunt. Qui ergo furo
ris sui ipetu sub lenitatis percussioe
resiliunt quasi sine ferro moriūtur.

Qd aliter admonēdi sunt humi
les: atqz aliter elati. Lapi. xli.

Alter admonēdi sunt humi
les: atqz aliter elati. Illis in
timādū ē: quā sit vā excellētia quā

tenēt. Istis vero insinuandū ē: quā
sit nulla tpalis gloria: quā z ample
ctētes nō tenent. Audiant humiles
q sint eterna que appetunt: q vero
sint trāsitoria q cōtēpnūt. Audiat
elati q sint trāsitoria q ambiunt: q
eterna q perdunt. Audiat humiles
ex magistra voce veritatis: oīs qui
se humiliat exaltabitur. Audiat ela
ti: oīs q se exaltat hūliabitur. Au
diant humiles: gloriā pcedit humi
litas. Audiant elati: aī ruīnā exal
tatur spūs. Audiat hūiles: ad quē
respiciā. nisi ad humiles z qetum z
tremētē sermōes meos. Audiat ela
ti: quid superbis terra z cinis. Au
diant humiles: de humilia respicit.
Audiat elati: z alta a longe cogno
scit. Audiant humiles: qz fili hoīs
nō venit ministrari s3 ministrare. Au
diant elati: initiū oīs peccati supbia.
Audiant hūiles: qz redemptor ho
ster humiliavit semetipsū fact obe
diēs vsqz ad mortem. Audiat elati
quid de eorum capite scriptum est.
Ipse est rex super omnes filios su
perbie. Occasio igitur nostre per
ditionis facta est supbia diaboli:
z argumentum redemptionis no
stre inuenta est humilitas dei. Iho
stis enim noster inter omnia condi
tus videri sup oia voluit elat. Re
demptor autē noster magnus ma
nens super omnia inter omnia fie
ri dignatus est paruus. Dicatur er
go humilibus qā du3 se cijnūt: ad
dei similitudinem ascendunt. Di

Tertia pars pastoralis.

catur elatis quia dum se erigunt: in apostate angeli imitationem cadunt. Quid itaq; elatione deiectius: que dum supra se tenditur: ab altitudine vestre celsitudinis elogatur? Et quid humilitate sublimius: que dum se in ima deprimit: auctori suo manenti super summa coniungitur? Est tamen aliud quod in eis debeat caute pensari quia sepe quidam humilitatis depingunt specie quidam vero elationis sue ignorantia falluntur. Nam plerumque nonnullis qui sibi videntur humiles: is qui hominibus deseri non debet coniunctus est timor. Plerumque vero elatos comitari solet libere vocis assertio: et cum quedam increpanda sunt vitia: illi reticent ex timore: et tamen tacere se estimant ex humilitate. Isti loquuntur per impatientiam elationis: et tamen loqui se credunt per libertatem rectitudinis. Istos ut peruersa non increpent: sub specie humilitatis premit culpa formidinis. Istos autem ad increpanda que non debent: aut magis increpanda quam debent: sub imagine libertatis effrenatio impellit tumoris. Unde et elati admonendi sunt: ne plus quam decet sint liberi. Et humiles admonendi sunt ne plus quam expedit sint subiecti. Ne aut illi defensionem iustitie vertant in execrationem superbie: aut isti cum student plus quam necesse hominibus est subici: compellantur etiam eorum vitia venerari.

Considerandum vero est quod ple-

rumque elatos vilius corripimus si eorum correptionibus quedam laudum fomenta miscamus. Inferenda namque illis sunt aut alia bona que in ipsis sunt: aut dicendum certe quod poterant esse si non sunt. Et tunc deum refecanda sunt mala que nobis displicent: cum prius ad audiendum placibilem eorum mentem fecerint premissa bona que placent. Nam et equos indomitos manu prius blanda regimus: ut eos nobis postmodum et per flagella subigamus. Et amarum pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur: ne ea que salutis profutura est: in ipso gustu aspera amaritudo sentiantur. Dum vero gustus per dulcedinem fallitur humor mortiferus per amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis inuentionis exordia: permixta sunt laude temperanda: ut dum amittunt fauores quos diligunt: etiam correptiones recipiant quas oderunt. Plerumque autem persuadere elatis vilia possumus melius: si profectum eorum nobis potius quam illis profuturum dicamus: si eorum meliorationem nobis magis quam sibi impendimus. Facile cum ad bonum elatio flectitur: si ei inflexio et alijs prodesse credatur. Unde moysesque regente se deo deserti iter duce aerea columna pergebat cum iob ab cognatum suum a gentilitatis ritu vellet educere: et omnipotentis dei dominio subiugare ait. Profiscimur ad

locum quem dominus daturus est nobis
veni nobiscum ut beneficiamus tibi
quia dominus bona pro nobis israeli.
Cui cum respondisset ille: non vadā
tecum: sed reuertar in terrā meam
in qua natus sum: illico adiunxit. No
li nos derelinquere: tu enim nosti
in quibus pro desertum castra ponere
debeam: et eris ductor populi mei.
Quia enim moysi mentē ignorantia an
gustabat itineris: quam et ad popu
lie sciam cognitio diuinitatis expan
derat: quam columna exterius preba
bat: quam de cunctis iterius per conuer
sationem deo sedulam locutio fami
liaris instruebat. S. 3. v. 3. vir prou
idus elato auditori colloquens so
latium petijt ut daret. Duce[m] requi
rebat in via: vnde dux ei fieri possit ad
vitam. Egit itaque: ut superbus au
ditor vocis ad meliora suaderet co ma
gis fieret deuotus quo putaret ne
cessari. Et vnde se exhortationes suā
precedere crederet: inde se sub vobis
exhortationis inclinaret. Quod aliter
admonendi sunt pertinaces: atque ali
ter incōstātes. Ca. xli.

Aliter admonendi sunt incon
stantes: atque aliter pertina
ces. Illis dicendum est quod plus de se
quod sunt sentiunt: et ideo alienis cōsi
liis non acquiescunt. Illis vero inuina
dum est: quod valde se deprecantes ne
gligunt: et ideo leuitate cogitationum a
suo iudicio per temporum momenta
fleceantur. Illis dicendum est: quod nisi
meiores se ceteris estimaret nequa

quā cūctorum cōsilia sue deliberati
oni post poneret. Illis dicendum est
quod si hoc quod sunt utique attēderet:
nequaquā eos per tot varietatis la
tera. mutabilitatis aura versaret. Il
lis per paulum dicit. Nolite pruden
tes esse apud vosmetipsos. At per tra
isti audiunt: non circūferamur oī ven
to doctrine. De illis per salomone[m]
dicit. Comedent fructus vie sue: inui
que consilijs saturabuntur. De istis autē
ab eo rursum scribitur: cor stultorum
dissimile erit. Cor quidem sapientum
sibi metipso semper est simile: quod dū re
ctis persuasionibus acquiescit: cōstā
ter se in bono opere dirigit. Cor ve
ro stultorum dissimile est: quod dū mu
tabilitate se varium exhibet: nunquam
id quod fuerat manet. Et quod quidam
vitia sicut ex se metipsis gignunt alia
ita ex alijs oriuntur. Sciendum sumo
pere est: quod tunc ea corripiendo melius
tergimus cum ab ipsa sue amaritu
dinis fonte siccamur. Pertinacia quod
pe ex superbia: in cōstātia vero ex le
uitate generatur. Admonendi sunt
igitur pertinaces: ut elationes sue co
gitationis agnoscat: et semetipsos
vincere studeat: ne dum rectis alio
rum suasionibus foris superari de
spiciant: intus a superbia captiuite
neant. Admonendi sunt solerter ut
aspiciant quod filius hominis cui vna
semper cum patre voluntas est: ut ex
cuius sum nobis frāgende nostre vo
luntatis preberet dicit. Non que
ro voluntatem meam: sed voluntatem

E

Tertia pars pastoralis

rem patris q̄ me misit. Qui vt hui⁹
adhuc virtutis gratiā amendaret:
seruaturum se hoc in extremo iudi-
cio p̄misit dicens: Non possum ego
a meipso facere quicq̄: sed sicut au-
dio iudico. Qua itaq; conscientia
dedignatur homo volūtati aliene
acquiescere: quādo dei atq; homi-
nis filius cū virtutis sue gloriā: ve-
nit ostendere testatur se nō a semetip-
so iudicare. At p̄ admonēdi sūt i cō-
stantes vt mentē gravitate roborēt
Tunc enī genuina i se mutabili-
tatis arescunt: cum a corde prius
radices leuitatis abscindunt. Quia
z tunc fabrica robusta construitur
cum prius locus solidus in q̄ poni
fundamētum debeat p̄uideat. Ni-
si ergo ante mentis leuitas caueat
cogitationum i cōstantia mīne vi-
citur. Et q̄b⁹ alienum paul⁹ se fuisse
phibz cum dicit. Nunquid leuita-
te vsus sum: aut que cogito secū dū
carnem cogito: vt sit apud me est z
non? Ac si aperte dicat Accirco mu-
tabilitatis aura non moueor: quia
leuitatis vitio non subcumbo.

Qualiter admonēdi sūt gule dediti:
atq; aliter abstinentes. Cap. xliij

Alter admonēdi sūt gule de-
diti: atq; aliter abstinentes.
Illos enī supflui: as locutionis: le-
uitas op̄is: atq; luxuria. Istos ve-
ro sepe ipatiētie sepe vero supbie
culpa comitat. Nisi enī gule de-
ditos imoderata loquacitas rapet
diues ille qui epulans q̄tidie sp̄le

dide dō: in lingua grauius nō arde-
ret dicens. P̄ abrahā miserere mei
z mitte lacrum vt intigat extremū
digiti sui in aqua: vt refrige et lin-
guam meam: qz crutior in hac flā-
ma. Quibus p̄fecto verbis ostendi-
tur: qz epulando quottidie ebrius i
lingua peccauerat: q̄ totus ardens
refrigerari se p̄cipue in lingua re-
quirebat. Rursum q̄ gule deditos
leuitas p̄tinus operis sequitur: au-
toritas sacra testat dicens. Sedit
populus māducare z bibere: z sur-
rexerūt ludere. Quos plerūq; eda-
citas vsq; ad luxuriam pertrahit:
quia dum facietate v̄ter extendit:
aculei libidinis excitāt. vnde z bo-
sti calido qui p̄imi hominis sensū:
in p̄cupiscentia pomi apuit: s; i pec-
catilaqueo strinxit: diuina voce dō.
p̄dectore z ventre repes. Ac si aper-
te ei diceret. Cogitatione z inglu-
uia sup humana corda dominaris.
Quia gule deditos luxuria sequit̄
p̄pheta testat: qui dū aperta nar-
rat occulta denunciat dicens. Prin-
ceps coquorum destruit muros hie-
rusalē. Princeps coquorum venter
cui magna cura obsequij a coquis i-
pedit: vt ipse delectabiliter cibus i-
pleatur. Qduri aut̄ hierusalem vir-
tutes sunt anime: ad desid̄ riu: su-
perne pacis eleuate. Coquorū igit̄
p̄iceps hierusalem muros deicit:
qz dum venter in gluuie tendit: vir-
tutes anime per luxuriam destrui-
tur. Quo contra nisi mentes absti-

mentū plerūq; i patientia a sinu trā
quilicatis excuteret: nequaq; pe-
trus cum diceret: ministrare in fide
vestra virtutem: in virtute autē sciē-
tiam: in scia autē abstinētiā: pro-
tinus vigilanter adiungeret dicēs.
In abstinētia autē patiētiā. Deesse
quippe abstinētib; patientiā: p-
vidit q̄ eis vt ad cēt admoūit. Rur-
sum nisi cogitationes abstinētiū nō
nūq; culpa supbie transigeret: pau-
lus minime dixiss. Qui nō mandu-
cat manducantē non iudicat. Qui
rursus ad alios loquens dūz d ab-
stinētie virtute gloriāntium perce-
pta perstringeret adiūxit. Que sūt
rōnem q̄dem bēntia sapie in super-
stitionem z humilitatem: z non ad
parcēdum corpori: non in honore
aliquo: s; ad saturitatem corporis.
Qua in re notādum est: q̄ in dispu-
tatione sua predicator egregius su-
perstitioni humilitatis spēm iūxit:
quia dūz plus q̄z necesse est per ab-
stinētiāz caro atterit: humilitas fo-
ris ostenditur: sed d hac ipsa humi-
litate grauit̄ interius supbiē. Et
nisi aliquando mēs ex abstinētie
virtute tumesceret: nequaq; hanc
velut inter magna merita pharise-
ille elatus z arrogans studiosē nu-
meraret dicēs. Ieiuno bis in sabba-
to. Admonēdi sunt ergo gule de-
diti: ne in eo q̄ esearum: delectatio
nī incūbūt: mucrone se luxurie trās-
figant. Quāta sibi per esum loqua-
citas: quanta mentis leuitas insidi-

etur aspiciant: ne dum venter molle-
ter seruiunt: vitiorum laqueis cru-
deliter astringātur. Tanto enī lon-
gius a secūdo parēte receditur: q̄
to per imoderatum esum: dum ma-
nus ad cibum tēditur: parentis pri-
mi lapsus iteratur. At cōtra admo-
nēdi sunt abstinētes: vt sollicitē se
per aspiciant ne cum gule virtutis su-
glūt: acriora his vitia ex virtute q̄
si generentur: ne dum carnem ma-
cerant: ad ipatiētiā spūs erūpāt:
z nulla iam virtus sit q̄ caro vincit-
tur: si spūs ab ira superat. Aliquā-
do autē dum mēs abstinētiāz ab ira
se deprimunt: hanc quasi peregrina
venies leticia corrumpit: z eo absti-
nētie bonū depit: quo se a spūali-
bus vitijs mīne custodit: vnde re-
cte per pphētā dī. In die b^o ieiū-
niorum vestrorum inuenit voluntas
vestra. Et paulo post: ad iudicia z
ritas ieiunatis z percutitis pugnis
volūtas q̄ppe ad leticiā pertinet:
pugnis ad iram. Incassum enim p
abstinētiā corpus atterit: si inor-
dinatis dimissa motibus mens vi-
tijs dissipatur. Rursumq; admo-
nendi sunt vt abstinētiā suā: z
semper sine imutatione custodiāt:
z nunquam hanc apud dūstrictum
iudicem mie virtutis credant:
ne fortasse dum magni meriti esse
creditur: cor in elatione subleuetur.
Hinc namq; per pphētā dicit.
Numquid tale est ieiunium quod
elegi? Sed frange esuriēti panem

E ii

Tertia pars pastoralis

tuum: et egenos vagosque induc in domum tuam. Quia in re pensam dum est virtus abstinentie quam parua respicitur: que non nisi ex alijs virtutibus commendatur. Hinc iobael ait. Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe sanctificare est: adiunctis bonis alijs dignam deo abstinentiam carnis ostendere. Admonendi sunt abstinentes ut non erint: quia tunc placentem deo abstinentiam offerunt: cum ea que sibi de alimentis subtrahunt: indigentibus largiuntur. Solenter namque audiendum est: quod per prophetam dominus redarguit dicens. Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et septimo mense: et per hos septuaginta annos: numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comeditis et bibitis: numquid non vobis comeditis et vobis metipsis bibitis? Non enim deo sed sibi metipsi quisque ieiunat: sicut ea que ventri ad tempus subtrahit: non in opibus tribuit: sed veter postmodum offerenda custodit. Ita quod ne aut illos appetitus gule a statum mentis deiciat: aut istos afflictio caro ex elatione supplantet: audiant illi ex ore veritatis. Attendite vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula et ebrietate: et curis huius mundi: ubi viliis pavore adiungit: et superveniat vobis repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sunt super faciem terre. Audiant illi: non quid intrat in os coinquinat homines: sed quod pro

cedit ex ore: hoc coinquinat hominem. Audiant illi: esca ventri: et venter escis: deus autem et hunc et has destruet. Et rursum non in comelationibus et ebrietatibus. Et rursum esca nos non commendat deo. Audiant isti quia omnia munda mundis coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum. Audiant illi: quorum deus venter est: et gloria in confusione ipsorum. Audiant illi: discedent quidem a fide: et paulo post: prohibentium nubere et abstinere a cibis: quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione: fidelibus: et hijs qui cognoverunt veritatem. Audiant illi: bonum est non manducare carnes: neque bibere vinum neque in quo frater tuus scandalizetur. Audiant illi: modico vino vivere propter stomachum: et frequentes tuas infirmitates. Quatinus et illi discant cibos carnis in moderate non appetere: et isti creaturam dei quam non appetunt non audeant perdenare. Qualiter admonendi sunt qui iam sua misericorditer tribuunt: atque qualiter ad hec aliena rapere contendunt. Capitulum. xliij.

Alter admonendi sunt qui iam sua misericorditer tribuunt atque aliter quam ad hec aliena rapere contendunt. Admonendi namque sunt qui iam sua misericorditer tribuunt: ne cogitatio et tumida super eos se quibus terrena largiuntur extollant ne iecur comeliores se estimant: quia contineri per se ceteros vident. Namque terrene

ne domus dominus famulorum; ordines misteriaque dispiciens: hos ut regat: illos vero statuit: ut ab alijs regantur. Istos iubeat ut necessaria ceteris prebeant. Illos ut accepta ab alijs sumant: et tamen plerique offendunt qui regunt et in paucis familiaris gratia permanent qui reguntur. Ira merentur qui dissipatores sunt: sine offensione perdurant qui ex aliena dispensatione subsistunt. Admonere si sunt igitur qui iam que possident misericorditer tribuunt: ut a celesti domino dispensatores se positos subsidiorum temporalium agnoscant: et tanto humiliter prebeant quanto et aliena esse intelligunt que dispensant. Cumque in illorum misterio quibus accepta largiuntur: constitutos se esse considerant: nequaquam eos timor mentis subleuet: sed timor premar: unde necesse est ut sollicite perpendant: ne commissa indigne distribuatur: ne quid clam quibus nulla: ne nulla quibus quidam: ne quibus pauca multa: ne pauca prebeant quibus multa impendere debuerant. Ne precipitatione hoc quod tribuunt inutiliter spargant: ne tarditate petentes noxie crucient: ne recipiende hic gratie: subrepat intentio: ne datiois lumen: laudis traditorie appetitio extinguat: ne oblatum munus coniuncta tristitia obsideat: ne in bene oblato munere: animus plusquam decet hilarescat: ne sibi quicquam cum totum recte impleuerint attribuant: et simul omnia postquam per-

egerint perdant: ne cum sibi virtutem sue libertatis deputet: audiat quod scriptum est. Si quis administrat tamquam ex virtute quam administrat deus. Ne in benefactis imoderatius gaudeant audiat quod scriptum est. Cum bene feceritis omnia que precepta sunt vobis: dicite: servi iustiles sumus: quod debuimus facere fecimus. Ne largitatem tristitia corrumpat: audiat quod scriptum est. Hilarem enim dator diligat deus. Ne ex impenso munere transito: iam laudem querat: audiat quod scriptum est. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. id est: pie dispensationi nequaquam se gloria vite presentis admisceat: sed opus rectitudinis appetitionem ignoret fauoris. Ne impense gratie vicissitudinem requirant: audiat quod scriptum est. Cum facias prandium aut cenam: non li vocare amicos tuos: neque fratres: neque cognatos tuos: neque vicinos tuos diuites: ne forte ipsi te reinvitent: et fiat tibi retributio. Sed cum facias convivium voca pauperes: debiles claudos cecos: et beatus eris: quia non habet unde retribuatur tibi. Neque prebenda sunt citius: sero prebeantur: audiant quod scriptum est. Ne dicas amico tuo: vade et revertere. et cras dabo tibi: cum statim possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea que possidet inutiliter spergant: audiant quod scriptum est. Sude et elemosina in manu tua. Ne cum multa necesse sint pauca largiatur: audiant

E iij

Tertia pars pastoralis

quod scriptum est. Qui parce seminat parce et metet. Ne cum pauca oportet plurima prebeant: et ipsi postmodum nimiam inopiam tollerantes ad impatientiam erumpant: audiant quod scriptum est. Non ut alijs sit remissio vobis autem tribulatio. Sed ex qualitate vestra abundantia: illorum inopia suppleat: ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum. Cum enim dantis mens ferre inopiam nescit: si multa sibi subtrahit: occasio ne se impatientie exquirat. Primum namque preparatus est animus patientie: et tunc aut multa aut cuncta sunt largienda: ne dum minus equanimiter inopia irruens fertur: et promissa largitatis merces pereat: et adhuc mentem deterius murmuratio subsecutus perdat. Ne omnino nihil eis prebeat quibus ferre debent aliquid pariter: audiant quod scriptum est. Omni patienti te tribue. Ne saltem aliquid prebeant quibus omnino confere nihil debent: audiant quod scriptum est. Da bene et non receperis peccatorem. Bene fac humili: et non impio dedisti. Et rursum: Panem et vinum super sepulturam iusti constitue et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Panem igitur et vinum suum peccatoribus prebet: qui iniquis pro eo qui iniqui sunt: subsidium impendit. Unde et nonnulli huius mundi divites: cum fame crucientur christi paupere res: effusis largitibus nutri-

unt histriones. Qui vero indigent et peccatori panem suum: non quod peccator: sed quod homo est tribuit: nimirum non peccatorem: sed iustum nutrit pauperem: quod in illo non culpam: sed naturam diligit. Admonendi sunt et qui iam sua misericorditer largiunt: ut sollicite studeant custodire: ne cum commissa peccata elemosynis redimunt: adhuc redimenda committant: ne venales iustitiam dei existiment: si cum curret pro peccatis namos tribuere: arbitretur se posse inulte peccare. Plus est namque anima quam escam et corpus plus quam vestimentum. Qui ergo escam vel vestimentum pauperibus largitur: sed anime vel corporis iniquitate polluitur: quod minus est iusticie obtulit: et quod maius est culpe: sua enim deo dedit et se diabolo. At contra admonendi sunt: qui et adhuc aliena rapere intendunt: ut sollicite audiant quid veniens in iudicium dominus dicat. Aut namque. Esurivi et non dedistis mihi manducare. Sitiivi et non dedistis mihi potum. Inospes eram: et non collegistis me. Mudus et non cooperuistis me. Quibus et promittit dicens. Discedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Ecce nequaquam audiunt quia rapinas vel que libet alia violenta commiserunt: et tamen eternis gehene ignibus mancipantur: hinc ergo colligendus est quanta damnatione plectendi sunt: qui

aliena rapiunt: si tanta aduersioe rapiunt et feriantur: quod sua indifferenter tenuerunt. Perpetrant quoque eos obliget reatu res rapta: si tali subijcat pene non tradita. Perpetrant quid meretur iniusticia illata: si tanta percussione digna est pietas non impetita. Cum aliena rapere intendunt audiunt quod scriptum est: ve ei quod multiplicat non sua: usquequo aggrauat contra se densum lutum. Avaro quod per contra se densum lutum aggrauare: est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Cum multiplicare largespatia habitationis cupiunt: audiunt quod scriptum est: ve qui conuigitis domum ad domum: et agrum a agro cumulatis: usque ad terminum loci. Numquid habitabitis soli vos in medio terre? Ac si aperte diceret. Quousque vos extenditis: qui non habere in communi mundo consortes minime potestis? Coniunctos qui dem premitis: sed contra quos vos valeatis extendere semper inuenitis. Cum augendis pecunijs auari inbiant: audiunt quod scriptum est. Auarus non implebitur pecunia: et qui amat diuitias fructus non capiet ex eis. Fructus ex illis caperet si eas bene spergere non amando voluisset. Quia vero eas diligendoretinet: hic utique sine fructu derelinquet. Cum repleti cunctis simul opibus inardescunt: audiant quod scriptum est. Qui festinat ditari non erit

innocens. Profecto enim qui augere opes ambit: vitare peccatum negligit: et more animi captus: cum escam terrenarum rerum avidus conspiciat: quo strigatur peccati laqueo non agnoscit. Cum quolibet pretis multum lucra considerant: et que de futuro damna patiuntur ignorant: audiant quod scriptum est: hereditas ad quam festinatur in principio: in nouissimo benedictione carebit. Et hac quippe vita initium ducimus ut ad benedictionis sortes in nouissimo veniamus. Qui itaque in principio hereditari festinant: sortem sibi benedictionis in nouissimo amputant: quod dum per auaritie nequitiam hic multiplicari appetunt: illic ab eterno matrimonio exheredes fiunt. Cum vel plura ambulant vel obtinere cuncta que ambulant possunt audiunt quod scriptum est. Quid prodest homini si mundum vniuersum lucretur anime vero sue detrimentum patiat? Ac si aperte dicat. Quid prodest homini si totum quod extitit a se est congregat: si hoc solum quod ipse est perdat. Plerumque autem citius raptorum auaritia corrigitur: si in verbis admonitionis: quam fugitiua sit presens vita monstratur: si eorum ad memoriam memoria deducatur: qui et ditari in hoc mundo: diu conati sunt: et tamen in adeptis diuitiis diu manere nequiverunt. Qui bus festina mors repente et simul

E uij

Tertia pars pastoralis

abstulit: quicquid eorum neccitia: nec si-
mul: nec repete congregauit: quod hic
rapta reliquerunt: sed secum ad iudi-
cium causas detulerunt. Horum itaque
exempla audiant: quos in verbis suis
proculdubio: et ipsi condemnant: ut
cum post verba ad cor redeunt imi-
tari saltem quos iudicant erubescant.

Qua aliter admonendi sunt quod nec
aliena appetunt nec sua largiuntur:
atque aliter quod ea que habet tribuunt
et in aliena rapere non desistunt.

Alter admonendi. Ca. xlv.
sunt quod nec aliena rapere ap-
petunt: nec sua largiuntur atque ali-
ter quod ea que habet tribuunt: et tamen
aliena rapere non desistunt. Admo-
nendi namque sunt qui nec aliena appe-
tunt nec sua largiuntur: ut sollicite sci-
ant: ut ea de qua sumpti sunt: cum
ceteris hominibus terra communis est: et ideo
circo alimenta quoque omnibus com-
muniter profert. Incassum se ergo inocen-
tes putant: qui commune dei munus
sibi priuatum vendicant: qui cum ac-
cepta non tribuunt in proximorum nece-
crassantur quod tot pene quotidie peri-
munt: quot morientium pauperum
apud se subsidia abscondunt. Nam
cum quolibet necessaria indigentibus
largimur: sua illis reddimus: non
nostra mistramus: iusticie potius de-
bitum soluimus: quam misericordie ope-
ra implemus: unde et ipsa veritas cum
de misericordia caute exhibenda lo-
quitur: ait. Attendite ne iusticiam ve-
stram faciatis coram hominibus. Cui

sine et psalmista concinens ait. Disp-
sit dedit pauperibus: iusticia eius
manet in seculum seculi. Cum. n. lar-
gitate impensam pauperibus promi-
sis: non hanc vocare misericordiam:
sed iusticiam maluit: quia quod a com-
muni domino tribuitur: iustum. profe-
cto est: ut quicumque accipiunt eo comu-
niter viuunt: et utantur. Hic et salomon
ait. Qui iustus est tribuit et non cessa-
bit. Admonendi sunt quoque ut solli-
cite attendant: quod ficulnea que fructum
non habuit: contra hanc districtus agri-
cola queritur: dicens quod et terram oc-
cupauit. Terram quippe ficulnea
sine fructu occupat: quando mens te-
natus: hoc quod prodesse multis po-
terat. inutiliter seruat. Terras ficul-
nea sine fructu occupat: quando lo-
cum quem exarare alius per solem
boni operis valuit: stultus per desi-
die umbram premit. Hi autem di-
cere nonnumquam solent. Cessis utimur
aliena non querimus. Et si digna mi-
sericordie retributione non agimus
nec tamen pueris perpetrari. Quod
ideo sentiant: quod videlicet aurem cor-
dis a verbis celestibus claudant. Hic
quoque enim diues in euangelio qui idue-
bat purpura et bysso: qui epulaba-
tur quotidie splendide: aliena rapu-
isse: sed infructuose propriis usus fu-
isse perhibetur. Cumque post hanc vi-
tam ultit gehena suscepit: non quod il-
licitus aliquid gessit: sed quia imode-
rato usu totum se illicitis tradidit.

Admonendi sunt tenaces ut no-

Sancti gregoriū pape.

uerint q̄ hāc primam iniuriā deo
faciūt: q̄ dāti sibi omnia: nullā mi-
sericordie hostiam reddūt. Ih̄c ei3
psalmista ait. Nō dabit deo pp̄itia-
tione3 suā: nec precium redemptio-
nis aīe sue. Precium quippe redem-
ptōis dare est: opus bonum preue-
niēti nos gr̄e reddere. Ih̄c ioban-
nes exclamat dicēs. Jaz securis ad
radicem arboris posita est. Omnis
arbor que nō facit fructum bonum
excidetur: et igne3 mittet. Qui er-
go se innoxios quia aliena nō rapi-
unt estimāt: ictum securis vicine p̄-
uideāt: et torporem ip̄rouide secu-
ritatis amittāt. ne cum ferre fruct³
boni operis negligūt: a p̄nti vita sū-
ditus quasi a viriditate radicis ex-
siccēt. At cōtra admonēdi sūt q̄ et
ea que habēt tribuūt: et tamē aliena
rapere nō desistūt: ne valde munifi-
ci videri appetāt: et de boni specie d̄-
teriores fiant. Ih̄i eīm sua id̄screte
tribuētes: nō solum vt supra iaz di-
xim³ ad ip̄atiētie proumpunt mur-
muratōem: sed cogēte se inopia vs-
q̄ ad auariciā deaoluūtur. Quid
vero eorū mēte ifelicius: quib³ de
largitate auaritia nascit³: et p̄cōp se-
ges: quasi ex virtute semiatur. Ih̄i
us itaq̄ admonēdi sunt vt tenere
sua rōnabiliter sciāt: et tunc demum
vt aliena nō ambiant. Si enim ra-
dix culpe ī ipsa effusione nō exurīt
nunq̄ per ramos exuberās auari-
tie spina siccatur. Occasio ergo ra-
piēdi subtrahitur: si bene p̄rius ius

possidendi disponatur. Tunc ve-
ro admōiti audiāt: quomodo ea q̄
habēt misericorditer tribuāt: quan-
do nimirum didicerit: vt bona mi-
sericordie per iteriectam rapine ne-
quitia3 nō cōfundāt: violēter ei ex-
h̄rūt q̄ miter largiūt. Sed aliud ē
pro p̄cis misericordiam facere. aliō
pro misericordia faciēda peccare: q̄
iam nec misericordia nūcupari po-
test: quia ad dulcem fructum nō p̄-
ficiat: que per virum pestifere radicis
amarescat. Ih̄c est enim q̄ ipsa sacri-
ficia per p̄phetam dñs reprobāt dī-
cēs. Ego dominus diligens iudici-
um et odio habēs rapinam ī holo-
caustum. Ih̄c iterum dicit. Hostie ī
piozum abominabiles: quia ex sce-
lere offerūtur. Qui sepe quoq̄ idī-
gentibus subtrahūt: que deo largi-
untur. Sed quāta eos aiaduersione
renuat: per quēdam sapiētez do-
minus dīmōstrat dicēs. Qui offert
sacrificium ex sba paupis: quasi q̄
victimat filium ī cōspectu p̄ris sui.
Quid nāq̄ itollerabilius eē p̄or: q̄
m̄ ors filij aī oculos p̄ris: Ih̄oc ita-
q̄ sacrificium quāta ira aspiciatur
ostēditur: qd̄ orbatī p̄ris dolori cō-
paratur. Tamē plerūq̄ quāta tri-
buūt pensāt: quāta autē rapiūt cō-
siderare dissimulant: quasi merce-
dem numerant: et perpendere cul-
pas recusant. Audiant itaq̄ quod
scriptum est. Qui mercedes cōgre-
gauit: misit eos ī saculum pertusū
In saculo quippe pertuso: videtur

Tertia pars pastoralis

quando pecunia mittitur: sed quādo emititur non videtur. Qui ergo quāta largiuntur aspiciunt: sed quanta rapiunt non perpēdūt: in puto saculo mercedes mittunt. Quod profecto has in spem sue fiducie in tuentes congerunt: sed non intuentes perdunt. Quod aliter admonēdi sunt discordes: aliter vero pacati.

Capitulum .xvi.

Alter admonēdi sunt discordes: aliter vero pacati. Discordes nāq; admonēdi sunt ut certissime sciant: quod quātislibz virtutibus polleat: spirituales nullatenus fieri possunt: si per concordiam proximis vniri negligunt. Scriptus quippe est. Fructus autē spūs est caritas: gaudium: pax. Qui vero pacem seruare non curat ferre fructum spūs requirat. Hinc paulus ait. Cum sit inter vos celus et contentio nōne carnales estis? Hinc iterum dicit. Pacem sequimini cū omnibus: et sanctimoniam: sine qua nemo videbit deum. Hic rursus admonēs ait. Solliciti seruare vnitatem spūs in vinctulo pacis. vnum corpus et vnus spūs: sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Ad vnam igitur spem vocationis nequaquā pertingitur: si non ad eam cum proximis mentis vnitatem curratur. At sepe nonnulli cum quedam spūaliter dona percipiunt: superbiendo donum cōcor dic quod maius est amittunt: ut si

fortasse carnem precesteris quod edomaret: concordare eis quos superat abstinentendo contēpnat. Sed qui abstinentiam a concordia separat: quid admoneat psalmista ppendat. Ait enim. Laudate eum in tympano et choro. In tympano nāq; sicca et percussa pellis resonat. In choro autē voces societate concordant. Quisquis itaq; corpus affligit sed concordiam deserit: deum quidem laudat in tympano: sed non laudat in choro. Sepe vero dum maior scientia quosdam erigit: a ceterorum societate disiūgit. Et quasi quo plius sapiunt: eo a concordie virtute desipiunt. Ibi itaq; audiant quid per semetipsam veritas dicat. Habete saltem in vobis: et pacem habete inter vos. Sal quippe sine pace: nō virtutis est donum: sed dānationis augmentum. Quo enim quisq; melius sapit eo deterius delinquit. Et ideo inexcusabiliter merebitur supplitiū qui prudenter potuit si voluisset vitare peccatum. Quibus recte per iacobum dicitur. Quod si celum amarum habetis et contēdēs sunt in cordibus vestris nolite gloriari: et mendaces esse aduersus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens: sed terrēa animalis diabolica. Que autē desursum est sapia: primum quidem pudica est: vnde pacifica. Pudica videlicet: quia iudicat et intelligit caste. Pacifica autem: quia per elatio

Sancti gregōrii pape.

nam se minime a societate proximo-
rum disiungit. Admonendi sunt di-
sidentes q̄ tandū nullum sacrifi-
cium deo boni operis imolant: quā-
dū a proximorum caritate discor-
dant. Scriptum nāq; ē. Si offers
munus tuum ad altare: et ibi reco-
rdatus fueris q̄ frater tuus ibi aliqd
aduersus te: relinque ibi munus tu-
um aī altare: et vade prius reconci-
liari fratri tuo: et tunc venies offe-
res munus tuum. Ex qua precepti-
one pensandum est: quorum ho-
stia repellitur: q̄ intollerabilis cul-
pa monstratur. Nam cum mala cū
cta bonis sequentibus diluantur:
p̄semus quanta sint mala discor-
die: que nisi extincta fuerint fundi-
tus: bonū subsequi non permittit.

Admonendi sunt discordes vt
si aures a mandatis celestibus dē-
nant: mētis oculos ad consideran-
da ea q̄ i finis dēlant aperiāt. Quia
aues sepe vnius generis sese volā-
do socialiter nō deserunt: q̄ congre-
gatim animalia bruta pascunt: q̄
si solerter aspiciamus: concordādo
sibi irrōnalis creatura indicat quā-
tum malum per discordia rōnalis
creatura cōmittat: quando hoc cū
ratiōis intētiōe p̄didit: qd̄ illa na-
turali motu custodit. Et contra ad-
monēdi sunt pacati: ne dum plusq̄
necesse est: pacem quam possident
amant: ad perpetuā peruenire nō
appetāt. Plerūq; enim graui mē-

tis intētiōe rerum tranquillitas
tēptat: vt quo non sunt molesta q̄ te-
nent: cominus amabilia fiant q̄ vo-
cant: et quo delectāt p̄ntia: eo nō in-
quirātur eterna: vñ p̄ semetipsā ve-
ritas loq̄ns: cū terrenā pacē a sup̄-
na distigueret: atq; ad v̄turam di-
scipulos ex p̄nti puocaret ait: Pa-
cem relinquo vobis: pacem meam
do vobis. Relinquo s̄. transitoria
do mansuram. Si ergo in ea q̄ re-
licta ē cor figitur: nūq̄ ad illam que
dāda est puenitur. Pax igit̄ pre-
sens ita tenēda ē: vt et diligere debeat
et contēpni: ne sūmoderate diligē-
tē diligētis animus in culpa teneat̄
vnde et admonēdi sūt pacati: ne dū
nimis humanam pacē desiderant:
prauos hominum mores nequaq̄
redarguant: et consentiendo per-
uersis: ab auctoris sui pace disun-
gant. Ne dū humana foris iurgia
metuūt: interni federis discissioe se-
riantur. Quid est enim pax transi-
toria: nisi quoddam vestigium pa-
cis eterne? Quid ergo esse demen-
tius potest: quam vestigia in pul-
uere impressa diligere: sed ipsum a
quo impressa sunt non amare. Hic
dauid cum totum se ad federa pa-
cis interne constringeret: testat̄ q̄
cum malis concordia non teneret
dicens. Nōne quite oderant deus
oderam illos: et super inimicos tu-
os tabescebam. Perfecto odio ode-
ram illos: inimici facti sunt mihi.

Tertia pars pastoralis.

Inimicos etenim dei perfecto odio
odisse est: et quod sci sunt diligere: et
quod faciunt increpare: mores pra-
uorum iterum: vite prodesse. De
sacrum est igitur: quando ab increpa-
tione quiescitur: quanta culpa cum pes-
simis pax tenetur: si propheta tantus
hoc velut in hostiam deo obtulit: quod
contra se prauorum pro domino inimi-
citas excitauit. Hic est quod leui tribus
assumptis gladiis per castrorum tra-
siens media: quod feriendis peccatoribus non
luit parcere: deo manus deum est conse-
crasse. Hic finces peccatorum cuius
gratiam spernens: coeuntes cum madia
amitis perculit: et iram domini ira-
tus placuit. Hinc per semetipsam
veritas dicit. Nolite arbitrari quia
venerim pacem mittere in terras: non
veni pacem mittere sed gladium.
Malorum namque cum incaute amici-
tijs iungimur: culpis ligamen: unde
iosaphat qui tot de amicta vita pre-
comijs attollit: de achab regis ami-
citijs pene periturus increpatur: cui
a domino per prophetam dicit. Impio
prebes auxilium: et his qui oderunt
dominum amicitia iungis. Et ita
circo iram quidem dominum merebaris:
sed bona opera iuenta sunt in te: eo quod
abstuleris lucos de terra iuda. Ab
illo cum quis iuste rectus est: eo ipso
iam discrepat: quo perversorum ami-
citijs vita nostra concordat. Ad-
monendi sunt pacati: ne si ad corre-
ptionis verba perfiliat: temporalem
pacem sibi perturbare formident.

Rursusque admonendi sunt ut ean-
dem pacem dilectione integra tene-
ant intrinsecus: quam per inuentionem
vocis extrinsecus sibi turbant. Quod
vtrumque david prouide se perhibet ser-
uare cum dicit. Cum his qui ode-
runt pacem eram pacificus: cum lo-
quebar illis impugnabant me gra-
tis. Ecce et loquens impugnabatur:
et tamen impugnatus erat pacificus
quia nec insaniētes cessabat repre-
hendere: nec reprehensos neglige-
bat amare. Hic est paulus ait. Si si-
eri poterit: quod ex vobis est: cum omnibus
hominibus pacem habentes. Hinc
taturus discipulos ut pacem cum ho-
minibus haberet premissit dicens si ne-
ri poterit: atque subiunxit: quod ex vobis
est. Difficile quippe erat: ut si male
acta corripere: habere pacem cum
hominibus posset. Sed cum temporalis pax in
prauorum cordibus ex nostra increpatione
perfunditur: iniolata necesse est ut in
corde seruetur. Recte itaque ait quod
ex vobis est. Ac si nimirum dicat. Quia
pax ex duarum partium sensu subsistit: si
ab eis qui corripuntur expellitur: inte-
gram in vram qui corripitis mentem tene-
atur: vnde idem rector rursus admonet di-
scipulos dicens. Si quis non obedit ver-
bo non per epistolam hunc notate: et non
commisceamini cum illo ut perfundatur: at-
que illico subiunxit. Et nolite ut inimi-
cum estimare illum: sed corripite ut
fratrem. Ac si diceret. Pacem cum
eo exteriorē soluite: sed interiorē
rem circa illum medullitus custo-

dite: vt peccantis mentem sic vestra discordia feriat quatenus et par aureis cordibus nec abnegata discat. **Q**ualiter admonendi sunt seminantes iurgia: atque aliter pacifici. **Capitulum. xlvij.**

Aliter admonendi sunt seminantes iurgia: atque aliter pacifici. Admonendi namque sunt qui iurgia seminant: vt cuius sequaces sint agnoscant. De apostata quippe angelo scriptum est. Cum bone messis cicania fuisset inserta: inimicus homo hoc fecit. De cuius est membro per salomonem dicitur. Homo apostata vir inutilis: gradit ore peruerso annuit oculis: terit pede: digito loquitur: prauo corde machinat malum: et in omni tempore iurgia seminat. Ecce qui seminantes iurgia dicere voluit: prius apostatam nominauit: quia nisi more superbietis angelus a conspectu conditoris prius interuersione mentis caderet: foras per modum vsque ad seminanda scandala non veniret. Qui recte scribit: qui annuit oculis: digito loquitur terit pede. Interior namque est custodia: que ordinata seruat exterius membra. Qui ergo statum mentis perdidit subsequenter foras incostantiam motionis fluit: atque exteriori mobilitate indicat: quod nulla interius radice subsistat. Audiant iurgiorum seminatores quod scriptum est. Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Atque diuerso colligant: quia

si dei vocantur filii: qui pacem faciunt: proculdubio filii satane sunt qui confundunt. Omnes autem qui se per discordiam separant: a uiriditate dilectionis arcescunt: qui et si boni operis fructus in suis actionibus profecerunt: profecto nulli sunt: quia non ex unitate caritatis oriuntur. Hinc ergo attendant seminantes iurgia: quam multipliciter peccant: qui dum unam nequam perpetrant ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradican. In uno enim malo uniuersa peragunt: quia seminando discordiam caritatem que nimirum virtutum omnium est inter extinguunt. Quia autem nihil est pretiosius deo virtute dilectionis: nihil desiderabilius est diabolo extinctione caritatis. Quisquis ergo seminando iurgia proximorum dilectionem perimit: dei hosti famularius seruit: quia qua ille amissa cecidit: hanc iste vulneratis cordibus subtrahens: eis iter ascensionis abscindit. At contra admonendi sunt pacifici: ne tante actionis pondus leuigent: si inter quos fundare pacem debeant ignorent. Nam sicut multum nocet si unitas desit bonis ita valde est noxium si non desit malis. Si ergo peruersorum nequitia in pace iungit: profecto eorum malis actibus robur augetur: quia quo sibi in malitia congruit: eo se robustius bonorum afflictionibus illudunt. Hinc namque est quod contra damnum illius vasis. v. antixpi predica

Tercia pars pastoralis

tores diuina voce beato iob dicitur. Membra carniū ei⁹ cohererent. ſibi. Ibi ſub ſquamarum ſpē dēus ſatellitib⁹ perhibet: vna vnicōiūgit: nec ſpiraculum incedit q̄de3 p̄ eas. Sequaces quippe illius quo nulla inter ſe diſcordie aduerſitate diuiſi ſunt eo ī bonorum nece grauius glomerant. Qui ergo iniquos pace ſociat iniquitatis vires adminiſtrat: q̄ bonos eo d̄terius dep̄mūt quo ⁊ vnanimīter perſequūtur: vnde predicator egregius graui phariſeorum ſeducorūq; perſecutione dep̄rebenſus: inter ſemetipſos diuidere ſtudit: quos cōtra ſe vnitos graui⁹ vidit: cū clamauit dicens: viri fr̄es: ego phariſeus ſum fili⁹ phariſeorum: de ſpe ⁊ reſurrectiōe mortuorū ego iudico. Dūq; ſaduſcei ſpem reſurrectionemq; mortuorum eē denegarent: quam phariſei iuxta ſacri eloqui p̄cepta crederēt: facta in perſecutorum vnanimitate diſſenſio eſt: ⁊ diuiſa turba iſeſus paulus exiit: q̄ hunc p̄i⁹ vnita imāniter p̄ſſit. Admonēdi ſunt itaq; qui faciende pacis ſtudijs occupātur: vt prauorum mentib⁹ prius debeant amorē interne pacis infundere: quatin⁹ eis poſtmodum valeat exterior pax prodeſſe: vt dum mēs eorum nullius cogitatione ſuſpēditur: nequaquā ad nequitiam ex huius perceptiōe rapiant. Dumq; ſuperbiam p̄vident: terrenā nullomodo ad vſum ſue deteriorationis in-

clinēt. Cum vero peruerſi quicq; tales ſunt vt nocere bonis nequeant: et ſi concupiſcant: inter hos nimirū debz terrena conſtrui pax: ⁊ p̄i⁹ q̄ ab eis valeat ſuperna cognosci: vt hi. ſ. quos contra dilectionē dei malicia ſue impietatis exaſperat: ſaltem ex p̄i⁹ amore manſueſcāt: ⁊ quaſi euicino ad meli⁹ tranſeant: vt ad illam que a ſe longe ē pacē conditoris aſcendant.

Q; aliter admonēdi ſunt qui ſacre legis verba nō recte intelligunt. Atq; aliter q̄ recte q̄de3 intelligunt: ſ; humiliter nō loquunt.

Cap. xlviii.

Alter admonēdi ſunt qui ſacre legis verba nō recte intelligunt. Atq; aliter qui recte intelligunt: ſed humiliter nō loquuntur. Admonēdi enī ſūt qui ſacre legis verba recte nō intelligūt: vt perpendant q̄ ſaluberrimū vini potū in veneni poculū vertunt: ac per medicinalē ferrum vulnere mortali ſe feriūt: dū per hoc in ſe ſana perimūt per quod ſalubriter abſcidere ſauciata debuerunt. Admonēdi ſunt vt perpēdant qd̄ ſcriptura ſacra in nocte vite p̄i⁹is: quaſi quedā lucerna nobis poſita eſt: cuius nimirū verba dum non recte intelligunt: de lumine tenebreſcunt. Quos. v.3. ad intellectū prauū intētiō peruerſa non rapet: niſi prius ſuperbia inflaret. Dum enim ſe p̄e ceteris ſapientes arbitrantur: ſequi alios ad meli⁹ ſus intellecta diſpiciūt: atq; vt apud

imperitum vulgus scie sibi nomen
 error queant studet sum opere et ab
 alijs recte intellecta: destruere et sua
 peruersa roborare: unde bñ per p
 phetam dñ. Secuerunt pregnantes
 galaad: ad dilatandum terminum
 suum. Galaad namq acruus testimo
 nij dñ. Et quia cuncta simul congre
 gatio ecclesie per confessionem ser
 nit testimonio veritatis nō icōgrue
 per galaad excelsa expmit: que ore
 cūctorum fidelij de deo queq sūt
 vera testat. Pregnantes autem vo
 cant anime que itellcñ verbier di
 uino amore concipiūt: si ad pñscñ
 tēpus veniant: conceptam intelligē
 tiam operis ostensione paritare.
 Terminum vero suum dilatare est
 opinionis sue nomē extendere. Se
 cuerunt ergo pregnantes galaad:
 ad dilatandum terminum suum: qā
 nimirum heretici mentes fidelium
 que iam aliqd de veritatis intellcñ
 conceperant: peruersa predicatione
 perimūt: et scie sibi nomen extende
 runt: paruulorum iam corda dñ ver
 bi conceptione grauida erroris gla
 dio scindūt: et quasi doctrine sibi opi
 nionem faciunt. Hos ergo cum co
 namur instruere ne peruersa sentiāt:
 admoncamus prius ne inanem glori
 am querant. Si enim radix elatio
 nis abscidit: consequēter ramipra
 ue assertionis arescunt. Admonēdi
 sūt et ne errores discordiasq gene
 rando: leges dei que iccirco data ē
 ut sacrificia sathane phibeat: eādē

ipsam in sacrificiū sathane vertant:
 unde per phetam dominus queritur
 dicēs. Dedi eis frumētum vinum et
 oleum et argentum multiplicauis
 et aurum: que fecerunt baal. Frumē
 tum a domino accepimus quando
 in dcis obscuriorib sub ducto teg
 mine lñe per medullam spūs legis i
 terna sentim: vinū suum dñs pstat
 cū scriptare sue alta pdicatione nos
 debriat. Oleū quoq suū nobis tri
 buit: cū pceptis apertiorib vitā no
 stram blanda lenitate disponit. Ar
 gentum vero multiplicat: cū nobis
 luce veritatis plena eloquia submi
 nistrat. Auro quoq nos dñat. qñ
 cor nostrum intellcñ sumi fulgoris
 irradiat. Que cuncta beñici baal of
 ferūt: quia apud auditorū suorum
 corda: corrupte omnia itelligendo
 peruertunt. Et de fructu dñi vino et
 oleo argento pariter et auro sathāe
 sacrificiū imolant: qz ad errorem
 discordie: verba pacis inclināt. Ad
 monendi sunt vt perpendant quia
 dum peruersa mente de pceptis
 pacis discordiam faciunt: iusto dei
 examine ipsi de verbis vite moriun
 tur. At contra admonendi sunt
 qui verba quidem legis recte intel
 ligunt: s; hec humiliter non loquū
 tur: vt in diuinis sermonibus pri
 usquam eos alijs proferant: semet
 ipsos requirant: ne insequentes
 aliorum facta se deserant: et cum
 recte cuncta de sacra Scriptura
 sentiunt: hoc solum quod per il

Tertia pars pastoralis.

lam contra elatos dñi nō attendant. Improbis quippe et imperitus est medicus qui alienum mederi appetit: et ipse vulnus patitur quod nescit. Qui igitur verba dei humiliter nō loquuntur, profecto admonendi sunt: ut cum medicamina egriis imponunt prius virus sue pestis inspiciat: ne alios medendo ipsi moriantur. Admoneri debet ut consideret ne a virtute dei: dicendi qualitate discordet ne loquendo aliud: et ostendendo aliud predicet. Audiant itaque quod scriptum est. Si quis loquitur quasi sermones dei. Qui ergo verba que proferunt ex propriis nō habet: cur quasi de propriis tumet. Audiāt quod scriptum ē. Sicut ex deo et corā deo in xpo loquimur. Et deo enim coram deo loquimur: qui predicationis verbum: et quia deo accepit intelligit et placere per illud deo non hominibus querit. Audiāt quod scriptum est. Ab omniatio domini est omnis arrogans. Quia. vñ. dum in verbo dei gloriam propriam querit: ius dantis in adiutoremque laudis sue postponere nequaquam meruit: a quo hoc ipsum quod laudatur accepit. Audiāt quod predicatori per salomonem dicitur. Bibe aquam de cisterna tua: et fluentia putei tui. Deriventur fontes tui foras: et in plateis aquas diuide habeto eas solus: nec sint alieni participes tui. Aquas quippe de sua cisterna predicator bibit: cum ad cor suum rediens prius audit ipse quod

dicat. Bibit enim fluentia sui putei si sui irrigatione et funditur verbi unde bene subiungitur. Deriventur fontes tui foras et in plateis equas diuide. Rectum quippe est: ut prius ipse bibat: et tunc alijs predicando illud at. Fontes namque foras derivare ē: exterius vim alijs predicationis infundere. In plateis autem aquas diuidere ē: in magna auditorum multitudine iuxta vniuersiūque qualitate diuina eloquia dispensare. Et quia plerumque inanis glorie appetitus subrepat: dum sermo dei ad noticiam multorum currit: postquam dictum ē in plateis aquas diuide: recte subiungitur: habeto eas solus: nec sint alieni participes tui. Alienos quippe malignos spiritus vocat: de quibus per prophetam voce temptati homines dicit. Alieni insurrexerunt in me: et fontes quesierunt aiam meam. At ergo aquas in plateis diuide: et tamen solus habe. Ac si apertius dicat. Sic necesse ē ut predicationi exterius seruicias quantum per elationem te in mundis spiritibus non coniungas ne in diuini verbi ministerio: hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo et in plateis diuidimus et tamen soli possidemus: quando et exterius late predicationem fundimus: et tamen per eam laudes humane assequi minime ambimus.

Qualiter admonendi sunt qui cum predicare digne valeant: preiunia humilitate formidant. Atque aliter r

quos a p̄dicatione ip̄fectō vel etas
phibet: 7 tamen p̄cipitatio impel-

lit. Cap. xlii.

Aliter admonēdi sunt qui cū
p̄dicare digne valeant: p̄ nimia hu-
militate formidant: atq; aliter ad-
monēdi sunt q̄s a p̄dicatione imp-
fectio vel etas phibet: 7 tamen pre-
cipitatio impellit. Admonēdi nāq;
sunt: qui cū p̄dicare vtiliter possūt:
imoderata tñ humilitate refugiant
vt ex minori p̄sideratiōe colligant:
q̄tum i maiorib; rebus delinquant
Si enī indigētib; p̄mis ipsas
quas habent pecunias abscondēt
adiutores p̄culdubio calamitatis
extitissent. Quo igitur reatu p̄st: in-
gantur aspiciant: qui dum peccan-
tibus fratrib; x̄bum p̄dicationis
strahūt: morientib; mētib; vite
remedia abscondunt. Unde bene
quidam sapiens dicit: Sapientia
abscondita 7 thesaurus abscondit;
que vtilitas i vtriq;? Si populos
fames attereret: 7 occulta ipsi fru-
menta suarēt: auctores p̄culdubio
mortis existerēt. Quia itaq; pena
plectendi sunt p̄siderēt qui cū fame
verbi anime percār: ipsi panē perce-
pte gratie nō mīstrāt. vñ 7 bene per
salomonem dī. Qui abscondit fru-
menta maledicetur in populis. Fru-
menta quippe abscondere est: p̄di-
cationis scē apud se verba retinere.
In p̄culis aut talis quisq; maledi-
citur: q; i n̄ solius culpa silentij. pro
multorum quos corrigere potuit pe-

na dānatur. Si medicinalis artis
minime ignari secandum vuln; cer-
nerēt 7 tamē secare recusarent: pro-
fecto peccatum fraterne mortis ex
solo torpore cōmitterent. Quanta
ergo culpa iuoluant aspiciant: qui
dum cognoscunt mentis vulnera:
curare ea negligūt sectōe verborū:
vñ 7 bñ p. pphētā dī. Maledictus
ois q. phibz gladii suū a sanguine.
Gladiū q̄ppe a sanguine phibere
est p̄dicationis verbū a carnali vi-
te it̄fectōe retinere. De quo gladio
rursū dī. Gladius me; deuorabit
carnes. Ibi itaq; cū apud se sermo-
nem p̄dicationis occultant: dīnas cō-
tra se snias terribiliter audiāt: qua-
tinus ab eorum cordibus timorem
timor expellat. Audiantq; talentū
q̄ erogare noluit cum sentētia dam-
nationis amisit. Audiant q; paul;
eo se a proximorū sanguine mūdū
credidit: quo ferendis eorum viti-
is non pepercit dicens. Contestor
vos hodierna die q̄a mūdus sum a
sanguine oīum vestrum. Nō enim
subterfugi quominus anūciarem
omne cōsiliū dei vobis. Audiant
q̄d voce angelica iohānes admōet
cum dicit. Qui audit dīcat vñ: vt
nimirum cui se vox interna īsinuat
lucetiaz clamādo alios quo ip̄e ra-
pitur trahat: ne fores clausas ēt vo-
catus iueniat: si vocatīvacu; appro-
pinqt. Audiāt q; ysaias q; a verbi
mysterio tacuit: illustrat; luce sup-
no: magna voce p̄nie seipse rephē.

§

Tertia pars pastoralis

ait dices. Ne mihi quia tacui. Audi
ant quod per salomonem in illum predicati-
onis scientia multiplicari permittitur. quod
in hoc quod iam optinuit torporis vitio
non tenet. Ait namque. Anima que be-
nedicit impinguabitur: et quod inebriat ip-
se inebriabitur. Qui enim exterius per
dicando benedicti interioris augmentum per
quedam recipit: et dum vino eloquio
auditorum mentem debriare non desi-
nit: potum multiplicati muneris de-
briat: excrescit: audiat quod david hoc
domino in munere obtulit: quod predicatoris
gratia quam accepit non abscondit di-
cens. Ecce labia mea non prohibebo:
domine tu cognouisti. Iustitiam tuam
non abscondidi in corde meo verita-
tem tuam et salutare tuum dixi. Audiatur
quod sponsi eloquio ad sponsam dicitur. Qui
bitas ibortis sponsi ausculta. Fac
me audire vocem tuam. Ecclesia quippe
ibortis bitat: quod ad viriditate intimam
exulta plantaria virtutum suat. Cuius
vocem amicos auscultare est electos
quosque verbum predicationis illius desiderare.
Quam. v. vocem sponsus audire
desiderat: quia ad predicationem eius
per electorum suorum animas anhelat.
Audiatur quod moyses cum irascens
duz populo cerneret: et assumi ad vi-
cendum gladium iuberet: illos a
parte dei denunciavit existere: quod de
linquentium scelera icuntanter feri-
rent dicens. Si quis est domini iungat
mihi. Ponat vir gladium super femur
suum. Ite et redite de porta usque ad
portam per medium castrorum: et occidat
us quisque fratrem: et amicum: et

proximum suum. Gladius quippe super
femur suum ponere est: predicationis stu-
dium voluptatibus carnis auferre
ut cum sancta quod studet dicere: curet ne-
cesse est illicitas suggestiones edoma-
re. De porta vero usque ad portam ire
necesse est: a vitio usque ad vitium per quod ad
mentem mors ingreditur: in crepando
discurrere. Per medium vero castro-
rum est transire: tanta equalitate in-
tra ecclesiam vivere: ut qui deliquit
tuum culpas redarguit: in nullius se
debeat favore declinare. unde recte
subiungitur: occidat fratres et amicum
et proximum suum. Fratrem scilicet et ami-
cum et proximum suum interficit: qui cum
punienda invenit: ab increpationis
gladio: nec eis quos per predicationem di-
ligit perit. Si ergo ille dei dei qui ad
vicia ferienda celo domini amoris exci-
tat: profecto se esse dei denegat: qui
quantum sufficit: increpare carnalium
vitam recusat. At per admonendi sunt
quos predicationis officio inspectio vel
etas prohibet: et tamen precipitatio impellit
ne dum tanti sibi onus officii preci-
pitatio arrogans viam sibi sequentis
meliorationis abscondat. Et cum arripi-
unt impetitive quod non valent: perdat et
quod implere quicquid potuissent: atque sciam
quam in congrue conant ostendere: in-
ste ostendant amisisse. Admonendi
sunt ut considerent: quod pulli autem si ante
penarum perfectionem volare appe-
tunt: cum in altum ire cupiunt in ima
mergunt. Admonendi sunt ut con-
siderent quod structuris recentibus nec
domus solidatis si tignorum potius

superponit: non habitaculum: sed
ruina fabricat. Admonēdi sunt vt
cōsiderent: qz cōceptas soboles se-
mine si prius q̄ plene forment pro-
ferunt: nequa q̄ domos s; tumulos
implēt. Hinc est. n. q̄ ip̄s ueritas q̄
repente quos uellet roborare pon-
iis; vt exēplum sequentib; se daret:
ne imperfecti p̄dicare presumerent
postq̄ plene discipulos d̄ virtute p̄-
dicatōis instruxit: illico adiunxit:
vos autē sedete i ciuitate. quo ad v-
qz induamini virtute ex alto. Inci-
uitate q̄ppe sedemus si intra menti-
um nostrarū nos claustra constri-
ngimus: ne exteri loquendo euage-
mur: vt cum virtute diuina perfecte
induimur: tūc q̄si a nobis metipsis
foras ēt istruentes alios exeamus.
Hinc per quēdam sapientem d̄. A-
dolescens vix loquere in cā tua: z si
bis interrogatus fueris: habeat ini-
tium responsio tua. Hinc q̄d idē
redēptor noster cum in celis condi-
tor sit: z in sue potētie ostēsiōe sem-
per doctor angelorum: an̄ terrena
le tēpus in terra magister fieri no-
luit hoium: vt videlicet precipitatis
vī saluberrimi timoris infunderet:
cū ip̄se ēt q̄ labi nō poss; p̄fecte vite
grāz non nisi p̄fecta etate p̄dicaret.
Scriptus quippe ē. Cum fact⁹ ess;
annorum duodeci remāsit puer ie-
sus in ierusalem. De quo a parenti-
bus requisito paulo post subditur.
Inuenerunt illum i templo sedētes
in medio doctorum audientem il-

los z interrogātem: vigilantiaqz
consideratione pensandum ē: q̄ cū
Iesus annorum duodecim d̄: i me-
dio doctorum sedēs: nō docēs sed
interrogans inuenit. Quo. s. exēplo
ostendit: ne infirmus docere quis
audeat: si ille puer doceri interro-
gādo voluit: q̄ per vnitatis potentia:
verbum scie ip̄s suis doctoribus
ministrauit. Cū vero p paulū disci-
pulo d̄: precipe hoc: z nemo adole-
scētiā tuā contēpnat: sciēduz no-
bis est qz aliqui i sacro eloq̄o adole-
scētiā iuuet vocat: q̄ citi ostēdit:
si salomonis ad mediū verba p̄ferā-
tur q̄ ait. Letare iuuenis i adolecē-
tiā tua. Si. n. vnū ē viraqz nō de-
cerneret: quē mōebat i adolecētiā
iuuenē nō vocaret. Qd̄ alī admo-
nēdi sūt q̄ i hoc t̄paliter appetūt. p̄-
spant: atqz aliter q̄ ea q̄dē q̄ mūdi
sūt p̄cupiscūt: s; tñ aduersitatis fa-
tigātur labore. Ca. 1.

Aliter admonēdi sūt q̄ i hoc
q̄ t̄paliter appetūt. p̄spāt: atqz alī
q̄ ea q̄dē q̄ mūdi sūt p̄cupiscūt: sed
tñ labore fatigātur. Admonēdi sūt
nāqz q̄ i hoc q̄ t̄paliter appetūt p̄-
spāt: ne cū cūcta ad votū suppe-
tūt: datē q̄rere negligāt: si i his que
dantur aīum figāt: ne pegrinatio-
nem p̄ patria diligant: ne subsidia
itineris in obstacula peruentiois
vertant: ne nocturno lune lumi-
ne delectati claritatem solis videre
refugiant. Admonendi itaqz sunt
vt queque in hoc mūdo con-

f ij

Tertia pars pastoralis.

sequuntur: calamitatis solatia: non autem premia retributionis credant sed contra mundi fauores mētem erigant: ne in eis ex tota cordis delectatione succubant. Quisquis enīz prosperitatem qua utitur: apud iudiciū cordis melioris vite amore nō reprimat: fauorem vite transeuntis in mortis perpetue occasione veritit. Hinc est enim q̄ sub idumneorū spē qui vicēdo se prosperitati sue derelinquerant: in huius mundi successibus letātes increpant: cuz dō. Dederunt terram in eaz sibi in hereditatem cum gaudio ex toto corde et ex animo. Quibus verbis p̄dicitur q̄ nō solum quia gaudeant: sed q̄ toto corde et ex animo gaudeāt. districta reprehensione feriantur. Hinc enī salomon ait. Aversio parvulorū interficiet illos: prosperitas stultorum perdet eos. Hinc paulus admonet dicens. Qui emunt tanq̄ non possidentes: et qui utuntur hoc mundo tanq̄ non utantur: ut videlicet sic nobis exterius que suppetūt seruiant: quatenus a supne delectationis studio: animus non inflectat ne luctum nobis interne peregrinationis tēpent: ea que in exiliū positis subsidium prebent: et quasi in transitorijs nos felices gaudeam⁹ qui ab eternis nos interij miseros cernimus. Hinc nāq̄ est q̄ electorū voce dicit ecclesia. Leua eius sub capite inco: et dextera illius amplexabitur me. Sinistra dei prosperitatem

videlicet vite p̄ntis quasi sub capite posuit: qm̄ intēctionē sūmi amoris premit. Dextera vero dei eam amplectitur: q̄ sub eius eterna beatitudine tota deuotione cōtinet. Hic per salomonem rursus dō. Longitudo dierum in dextera eius i sinistra vero illius diuitie et gloria. Diuitie itaq̄ et gloria qualiter sint habēda docuit: que posita in sinistra memorauit hinc ait psalmista. Saluum me fac dextera tua. Neq̄ enī ait manus sed dextera: ut videlicet cuz dextera diceret: quia eternam salutem quereret indicaret: hinc rursus scriptū ēq̄. Dextera manus tua domine cōfregit inimicos. Hostes enim dei et i sinistra proficiunt: et i dextera cōfringuntur: q̄ plerūq̄ prauos vita p̄sens eleuat: s̄z aduēt⁹ eterne beatitudinis dānat. Admonēdi sūt q̄ i hoc mūdo p̄spant⁹ ut solerter cōsiderent q̄ p̄ntis vite p̄spitas aliquādo iccirco dat: ut ad meliōrē vitā p̄uocet: aliqui vero ut in eternum amplius dānet: hinc est enim q̄ plebi israelitice terra chanaan p̄mittitur ut qnq̄ ad eterna spanda prouocetur. Neq̄. n. rudis ille populus p̄missionib⁹ dei i lōginquā crederet: si a p̄missore suo nō ēt e uicio aliqd p̄cepiss̄: ut ergo ad eternoꝝ fidem certius roboretur: nequa q̄ solūmō spe ad res: s̄z reb⁹ q̄q̄ ad spē trahēt. Quiliq̄do psalmista testat⁹ dicens. Dedit eis regiōes gentiū: et labores populorū possederūt: ut custo

di aut iusticiam eius: et legē ei⁹ req-
rant. Sed cum largiētē deum huma-
na mēs boni opis responsiōe nō se-
quit: unde nutrita pri⁹ pie creditur
iustius ide damnat. Ihinc. n. p psal-
mistam rursus dī. Delectisti eos cū
allevarentur. Quia videlz reprobi
cū recta opa dīnis munerib⁹ nō re-
pendūt: cū totos se hic deserūt: et a
fluentibus prosperitatib⁹ dimittunt.
Et unde exterius pficiūt: inde abi-
timis cadunt. Ihinc est. n. q in iser-
no diuiti cruciatio dī: recepisti bona
in vita tua: Itcirco hic recepit bōa
et malus: vt plen⁹ illuc mala recipe-
ret: qz hic nec fuerat per bona con-
uersus. At p admonēdi sunt q
ea qdem q mundi sunt cōcupiscunt
sed tñ aduersitatis labore fatigant
vt ppēdāt cōsideratōe sollicita: cre-
ator dispensatorqz cūctorum quan-
ta super eos grā vigilet: quos i sua
desideria nō relaxat. Ego quippe
q medicis despat cōcedit vt cūcta
q cōcupiscit accipiat: nā qui sanari
posse credit: a multis que appetit
phibet. Et nos nūmos subtrahi-
mus qbus tota simul pūmonia re-
seruamus. Ihic ergo de spe eterne
hereditatis gaudium sumat: quos
aduersitas vite temporalis humili-
at: qz nisi saluandosi perpetuū cer-
neret: erudiendos sub discipline re-
gūnie: dīna dispēsatio nō frenaret.
Admonēdi itaqz sunt qui i his que
tēporaliter cōcupiscūt aduersitatis
labore fatigant: vt sollicitē conside-

ret: qz plerūqz et iustos cū tempora-
lis potentia substituit velut in laque-
um culpa comprehēdit. Nam sic i
priori huius libri parte itaqz dixim⁹:
dauid deo amabilis rectior fuit in
seruitio: qz cum puenit ad regnum.
Seru⁹ nāqz amore iusticie: depre-
hēsum aduersarium ferire timuit:
rex aut persuasione luxurie deuorū
militē et sub studio fraudis extirrit.
Quis ergo opes: quis potestates:
qz gloriā qrat in ore: si et illi no-
xia extiterunt qz hēc habuit nō que-
sita: Quis inter hēc sine in igni dis-
criminis labore saluabit si ille i his
culpa iterueniēte turbatus est: qui
ad hoc fuerat deo eligēte pparat⁹.
Admonēdi sunt vt cōsiderent q sa-
lomon q post tātam sapiāz vsqz ad
idolatriam cecidisse describit: nil i
hoc mūdo pri⁹ qz caderet aduersi-
tatis habuisse memorat: s; cōcessa
sapiā funditus cor deseruit qd nul-
la vel mima tribulatiōis disciplina
custodiuit. Q aliter admonēdi
sūt pūgijs obligati: atqz aliter a cō-
iūgi nexibus liberi. Ca. li.
Alter admonēdi sūt pūgijs
obligati atqz aliter a cōiūgi
nexibus liberi. Admonendi sūt nā
qz pūgijs obligati: vt cū vicissim q
sunt alterius cogitant: eorum sic qz
qz placere studeat cōiūgi: vt nō di-
spliceat p̄ditori. Sic ea q hui⁹ mun-
di sunt agant: vt tñ appetere q dei
sunt nō obmittāt. Sic. n. de bonis
pntib⁹ gaudeāt: vt cū itentione solli-

Tertia pars pastoralis

cita mala eterna pertimescāt. Sic de malis tēporalib⁹ lugeāt: vt tamē consolatiōe integra spem in bonis perennibus figant: quatinus dum in transitu cognoscunt esse q̄ agunt in mansiōe sciāt q̄ appetūt: nō mala mundi cor frangant: cū spes bonōrū celestīū roborat: nec bona vite presentis decipiāt: cū suspecta subsequētis iudicij mala cōtristāt. Ita q̄ animus christianorum cōiugum et infirmus est et fidelis: qui et plene cūcta tēporalia despiciere non valet: et tamē eternis se per desiderīū coniungere potest: q̄uis in delectatiōe interim carnis iaceat. supne spei refectione cōualescat: et si h̄z que mūdi sunt in vsu itineris: speret q̄ dei sunt in fructu perueniēdis. Nec totū se ad hoc q̄ agit pferet. ne ab eo q̄ robuste sperare debuit sūdīt⁹ cadat. Et bene ac breuiter paulus exprimit dicēs. Quia habēt vxores tāq̄ nō habētes sint: et qui vtuntur hoc mūdo tāq̄ nō vtant⁹: et qui flent tāq̄ nō flentes: et qui gaudēt tāq̄ nō gaudentes: vxores quippe tāq̄ nō habēdo h̄z: qui sic per illā carnali cōsolatiōe vtuntur: vt tamē nunq̄ ad praua opera a melioris rectitudinis intentione eius amore flectatur: vxorē quasi nō habēdo h̄z qui transitoria esse cuncta p̄spiciēs: curā quidē carnis ex necessitate tollerāt: sed eterna gaudia spe ex desiderio expectat. Nō flendo autē flere est: sic exierio a aduersa plangere: vt tamē noue-

rit eterne spei cōsolatiōe gaudere: et rursum nō gaudēdo gaudere est: sic d̄ infimis animū attollere: vt tamē nunq̄ delinat summa formidare: vbi apte paulopost subdidit dicēs. Preterit enī figura huius mundi. Ac si aperte dicat. Nolite p̄stāter mūdā diligere: q̄n et ipse nō potest quē diligitis stare. In cassus cor quasi manentes figitis: dum fugit ipse quem amatis. Admonēdi sūt cōiuges: vt ea in quibus sibi aliquādo displicēt et patiētes inuicē tolerēt: et exorātes inuicē saluēt Scriptū nāq̄ est. Inuicē onera portate: et sic ad implebitis legē christi. Lex quippe christi caritas est: que ex illo nobis et largit⁹ sua bona cōtulit: et equanimiter mala nostra portauit. Tunc enī legem christi imitādo cōplemus: quando et nostra bona benigne conferimus et nostrorum mala p̄e tolleramus. Admonēdi quoq̄ sūt vt eorū quisq̄ non tā que ab altero tolerat: q̄ q̄ ab ipso tolerantur attendat. Si enī sua: que portantur p̄siderat: ea que ab altero sustinet leui⁹ portat. Admonendi sunt coniuges vt suscipiende prolis sememinerint causa coniunctos: et cū immoderate admixtioni seruiētes pro propagationis articulum in vsum transferūt voluptatis: perpendant q̄ licet extra nō exeant in ipso tamē cōiugio: cōiugij iura transcendūt: vnde necesse est vt crebris ieiunijs et orationibus delectent: q̄d pulchrā specie copule admixtis vo-

luptatibus sedat. Hinc est enim quod per
ritus medicine celestis apostolus
non tam sanos instituit: quam infirmis me
dicamenta monstravit dicens. De qui
bus scripsistis in. hi bonum est homi
ni mulierem non tangere. Propter for
nicationem autem unusquisque suam uxorem
habeat: et unaqueque suum virum ha
beat. Qui enim in fornicationis metu
premissit: profecto non stantibus pre
ceptum contulit: sed ne forte in terra
ruerent lectum cadentibus ostendit:
unde adhuc infirmantibus subdidit
uxori vir debitum reddat: similiter
et uxor viro. Quibus dum in magna
honestate coniugii: aliquid de volu
ptate largiret: paulo post adiunxit:
hoc dico autem finem indulgentiam: non
finem imperium. Culpa quippe esse in
nuitur quod indulgeri perhibetur:
sed tanto citius relaxatur: quanto non
per hanc illicitus quid agitur: sed hoc
quod illicitum sub moderamine non
tenet. Quod bene lothi in semetipso
exprimit: qui ardentem sodomam
fugit: sed tamen segor inueniens: neque
quam mox montana conscendit. Arden
tem quippe sodomam fugere est: illiciti
ta carnis incedia dedinare. Altitu
do vero est motius: munditia continen
tium: vel certe quasi in monte sunt:
qui est carnali copule inherere: sed
tamen extra suscipiende. plis admix
tionem debitam nulla carnali volu
ptate solvunt. In morte quippe sta
re est fructum peraginis in carne non
querere. In morte stare est: carni carna

liter non adherere. Sed quod sunt multi qui
quod de scelera carnis deserunt: nec tamen in
iuglo positi: usus solummodo debi
ti iura conservant. Exiit quod de lothi so
domam: sed tamen mox ad montana
non pervenit: quod iam danabilis vita relin
quitur: sed ad hanc celsitudo coniugalitatis co
ntinenter subtiliter non tenet. Est vero
in medio segor citas: qui infirmum fugit
tamen saluat: quod. vix cum sibi per incontinenciam
miserentur coniuges: et lapsus scelex fu
git: et tamen venia saluatur. Quasi par
va civitate inveniunt in qua ab ignibus
defendantur. Quia coniugalitatis hec vi
ta: non quod de in virtutibus mira est: sed tam
a supplentijs securat: unde idem lothi ad
angelum dicit. Est civitas hic iuxta
ad quam possum fugere parua: et sal
vabor in ea. Numquid non modica est:
et vivet in ea anima mea? Juxta igitur
dicitur deus: et tamen ad salutem tuta perbi
betur: quod coniugalitatis vita: nec a mu
do longe divisa est: nec tamen a gaudio
salutis aliena. Sed tunc in actione hac
vitam suam coniuges quasi in parva civitate
custodiunt: qui assiduus deprecationibus
intercedunt: unde recte per an
gelum ad eundem lothi dicitur. Ec
ce etiam in hoc suscepi preces tuas:
ut non subue tam urbem pro qua
locutus es. Quia videlicet cum deo de
precatio fundit: nequaquam talis con
iugii vita damnatur. De qua depre
catione paulus quoque admonet dicens.
Nolite fraudare invicem: nisi forte
ex consensu ad tempus: ut vacet
orationi. At contra admonendū

Tertia pars pastoralis

sunt qui ligati cōiugijs non sūt: vt celestib⁹ p̄ceptis eo rectius sūiāt quo eos ad curas mundi nequaquā iugum copule carnalis inclinat: ut quos omnis lēgitimū nō grauat cōiugij: nequaquā p̄dus illicitū terrene sollicitudinis p̄mar: sed tanto eos paratiores dies vltimus: quāto et expeditiores inueniat: ne quo meliora agere vacātes possūt sed tamē negligunt: eo supplētia deteriora mereantur. Audiāt qđ paulus cum quosdā ad celibatus grām instrueret: non cōiugium ip̄rent: sed curas mundi nascentes ex cōiugio repulit dicens. Hoc ad vtilitatem vestram dico: nō vt laqueū vobis intiam: sed ad id qđ honestum est: et qđ facultatē p̄beat sine impedimēto domino obsecrandi. Ex cōiugijs quippe terrene sollicitudines p̄deunt: et ideo magister gētiū auditores suos ad meliora p̄suasit ne terrena sollicitudinē ligaretur. Quē igitur celibez curarum secularium impedimētū p̄pedit: et cōiugio se nequaquā subdidit: et tñ cōiugij onera non cuasit: admonēdi sunt celibes ne sine damnationis iudicio miscerent se feminis vacanti⁹ putēt. Cum enī paulus fornicatiōis vitium torciminib⁹ exercēd⁹ inseruit: cuius sit reatus indicauit dicens. Neq; fornicatores: neq; idolis seruitē: neq; adulteri: neq; molles: neq; masculorum cōcubitores: neq; fures: neq; auari: neq; ebriosi: neq;

maledici: neq; rapaces: regnū dei possidebūt. Et rursum. Fornicatores autem: et adulteros iudicabit dñs. Admonēdi sūt itaq; vt si tēptationū p̄cellas cū difficultate salutē tollerant: cōiugij portum petāt. Scriptum quippe est. Melius est nubere qđ vri. Sine culpa ad cōiugium q̄ppe veniunt: si tñ nec duz meliora deo voverunt. Nam qđ quis bonū maius subire p̄posuit: bonū min⁹ quod licuit: illicitum fecit. Scriptū q̄ppe est. Nemo mittens manū suā in aratrum: et aspiciens retro aptus est regno dei. Quis igitur fortiori studio itenderat retro conspiceret: uicē: si relictis bonis amplioribus: ad minora retroqueat. Quā aliter admonēdi sunt p̄cōrū carnis p̄scij. Atq; alij ignari. Cap. liij.

Alii admonēdi sunt p̄cōrū carnis p̄scij: atq; aliter ignari. Admonēdi sunt p̄cā carnis exp̄ti: vt mare saltem post naufragium metuant: perditionis sue discrimina vel cognita perhorrescant: ne qđ pie post perpetrata mala seruati sunt: hec ip̄robe repetēdo moriantur: unde peccanti anime nequaquā a peccato desinēt dñ. Frōs mulieris meretricis scā est: tibi: noluisse erubescere. Admonēdi itaq; sunt vt studeant: quatinus si accepta nature bona integra seruare noluerūt: saltem scissa resarciant. Quibus nimirum necesse est vt perpendant vitā magno fidelium numero: qđ multi et se

liberos custodiant: et alios ab er-
rore convertant. Quid igitur isti dictu-
ri sunt: si alijs in integritate stantibus?
ipsi nec post damna resipiscunt?
Quid igitur dicturi sunt: si cum mul-
ti et alioz secus ad regnum deferunt?
hie expectant dominum: nec semetipsos
redacunt. Admonendi sunt ut pre-
terita admissa considerent: et imine-
ntia durent: unde et sub iudee specie
per prophetam dominum corruptis in
hoc mundo mentibus transactas cul-
pas ad memoriam reuocat: quatinus
polluti in futuris erubescant di-
centes. Fornicate sunt in egypto i adole-
lescencia sua. Ibi subacta sunt vbera
earum: et fracte sunt mame puberta-
tis earum. In egypto quippe verba
subiungunt: cum tibi huius mundi de-
siderio humane mentis voluntas
obsteruit. In egypto pubertas ma-
me frangunt: quando naturales se-
sus adhuc in semetipsis integri pul-
sant: concupiscentie corruptio e viti-
ant. Admonendi sunt peccata carnis ex-
perti: ut vigilantia cura conspiciant
post delicta nobis ad se redeuntibus
deus quam a benivolentia suum sue
pietatis expandat: cum per propheta-
tam dicat. Si dimiserit vir uxorem
suam: et illa recedens duxerit alter-
virum: nunquid reuertetur ad eum ul-
tra? Nunquid non contaminata: et
polluta erit mulier illa? Tu autem
fornicata es cum amatoribus tuis
multis: tamen reuerrere ad me dicit
dominus. Ecce de fornicante et reli-

cta muliere argumentum iusticie pro-
ponit: et tamen nobis post lapsum
redeuntibus non iusticia: sed pietas
exhibet: ut hinc utique colligamus
si nobis delinquentibus tanta pieta-
te patet: et nobis nec post delicta re-
deuntibus: quanta improbitate pec-
cat: aut que ab illo erit super impro-
bos vindicta: qui non cessat vocare:
post culpam. Que nimirum bene per
prophetam post delictum misericor-
dia vocationis exprimit: cum aver-
so homini dicit. Et erunt oculi tui
videntes preceptorum tuorum: et auree
tue audient verbum post tergum in-
necis. Humanum quippe genus do-
minus in facie monuit: quando in pa-
radiso condito homini atque in libe-
ro stanti: arbitrio quid facere: quod
ue non facere deberet in dicit. Sed
homo in faciem deterga dedit cum
superbiens eius iussa contempsit: nec
tamen deus superbientem deseruit
qui legem ad reuocandum hominem de-
dit: et hortantes angelos misit: in
carne nostre mortalitatis apparuit
Ergo post tergum stans nos admo-
nit: qui ad recuperationem nos gra-
tie et contemptus vocauit. Quid igitur
generaliter simul potuit dici de
cunctis: hoc necesse est specialiter se-
tari de singulis. Quasi enim coram
deo positus quisque eius verba mo-
nitionis percipit: cum priusquam peccata
perpetret: voluntatis eius precepta
cognoscit. Ad hec enim animi eius fa-
ciem stare est nec dum peccando eius

Tertia pars pastoralis

contempnere. Cum vero iam dere-
lictio bono innocentie: iniquitate eli-
gens appetit terga iam i eius facie
mittit. Sed ecce adhuc et post tergum
dus subsequens monet: qui est post cul-
pam ad se redire persuadet. Aversum
reuocat: commissam non respicit: reuer-
tenti sinum sue pietatis expandit.
Uocez igitur post tergum monentis
audimus: si ad inuitantem nos do-
minum saltem post peccata reuer-
mur. Debemus igitur ad pietatem vo-
cantis erubescere: si iusticiam nolu-
mus formidare. Quia tanto graui-
ori improbitate contempnit: quanto et
contemptus ad hec vocare non dedi-
gnatur. At contra admonendi sunt
peccata carnis ignorantes ut tanto sol-
licitius precipite ruinam metuant: qua-
to altius stant. Admonendi sunt ut co-
siderent: quia quo magis in loco premi-
nenti consistunt: eo crebrioribus sagit-
tis insidiatoris impetunt: qui tanto
ardentius solet erigi quanto se robu-
stius conspiciat vinci. Tantoque itollera-
bilis dedignatur vinci: quanto contra
se videt per integra infirme carnis
castra pugnari: admonendi sunt ut in-
cessanter premia suspiciant: et liben-
ter pauldubio temptationum quas
tollerant labores calcabunt. Si namque
tenda felicitas: que sine transitu atti-
git: leue sit quod transeundo labora-
tur: audiant quod per prophetam di-
cit. Hec dicit dominus. Eunuchi
qui custodierunt sabbata mea: et ele-

gerent que volui et tenuerunt meum fe-
dus: dabo eis in domo mea et in mu-
ris meis locum et nomen meum a filiis
et filiabus. Eunuchi quippe sunt qui
compressis motibus carnis: affectum
in se prauis operibus abscondunt. Quo autem
apud patrem loco habent ostendit: qui in
domo patris videlicet mansionem eter-
nam et filijs preferunt: audiant quod
per iohannem dicitur. Ibi sunt qui cum muli-
eribus non sunt cohabitantes virgines
enim sunt. Ibi sequuntur agnum quo-
cumque ierit. Et quod canticum cantant:
quod nemo possit dicere: nisi illa ce-
ntum quadraginta quattuor milia. Sin-
gulariter quippe agno canticum canta-
re: cum eo imperpetuum pre cunctis
etiam de incorruptioe carnis gaude-
re. Quia tamen electi ceteri canticorum au-
dire possunt: licet dicere nequeant: quia
per caritatem quidem in illorum cel-
situdine leti sunt: quibus ad eorum pre-
mia non assurgant. Audiant precorum
carnis ignari: quod per semetipsam de
hac integritate veritas dicit. Non omnes
capiunt verbum hoc: quod eo innotuit
suum: quod denegauit esse omnium. Et dicit
predicari quod difficile capitur: audien-
tibus innotuit ceptum cum qua cautela te-
neatur. Admonendi itaque sunt peccata
carnis ignorantes: ut et premere
virginitatem coniugijs sciant: et tamen
super coniuges se non extollant. Qui-
nus dum et virginitatem preferunt
et se postponunt: et illud non deserant
quod esse melius extimant: et se custodi-

ant q̄ se inaniter non exaltent: Ad
monendi sunt vt considerent quod
plerūq; actione secularium: vita cō
funditur continentium: cum ⁊ illi vl
tra habitū assumūt opera: ⁊ isti iu
sta ordinem pprium nō excitāt cor
da: vnde per pphetam dī. Erube
sce sidon ait mare. Quasi enim per
vocem maris ad verecūdiam sidō
adducitur quādo per comparatio
nem secularium vite: atq; i hoc mū
do fluctuantium: eius qui munitus
⁊ quasi stabilis cernitur vita repro
batur. Sepe. n. nōnulli ad dominū
post carnis pctā redeuntēs: tāto se
ardentius in bonis operibus exhi
bent: quanto se damnabiliores de
malis vident: ⁊ sepe quidam in car
nis integritate perdurātes: cum mi
nus se respiciunt hōc q̄ defleāt: ple
ne sibi sufficere vite sue inocētā pu
tant: atq; ad feruorem spūs nullis
se ardoris stimulis inflāmant. Et fit
plerūq; deo gratioz: amore ardēs
vita post culpam: q̄ securitate tor
pens inocētā: vnde ⁊ voce iudicis
dicīt. Remittuntur ei pctā multa:
quoniam dilexit multas. Et gaudi
um erit angelis dei in celo sup vno
pcōre penitente: q̄ super nonagin
nouem iustis: quibus nō est opus
pnia. Q̄ citius ex ipso vsu colligim⁹
si nostre iudicia mentis pensemus.
Plus nāq; terrā diligimus q̄ post
spinas fruct⁹ vberes pducit: quam
que nullas spias habuit: sed tamē

ex culta sterilem segetē gignit. Ad
monēdi sunt pctā carnis ignoran
tes: ne superioris ordinis celsitudi
ne se ceteris preferant: cum ab infe
rioribus quāta se meli⁹ agant igno
rant. In examine autem recti iudi
cis: mutat merita ordinis qualitas
actionum. Quis enī considerans
ipsis rerum imaginibus nesciat q̄ i
natura gēmarum carbūculus prefe
ratur iacinto? Sed tamē cerulei co
loris iacintus preferē pallēti carbū
culo: q̄ ⁊ illi quod nature ordo sub
trahit: spēs dcoris adiūgit. Et hūc
quem naturalis ordo pretulerat co
loris qualitas sedat. Sic ergo i hu
mano genere ⁊ quidam in meliori
ordine deteriores sunt: ⁊ quidam i
deteriore meliores. Quia ⁊ isti sor
tē extremi habitus: bñ viuendo trā
scendunt: ⁊ illi superioris loci meri
tum moribus nō erequēdo dimiū
unt. Q̄ aliter admonēdi sunt q̄
peccata deplozant operum: aliter q̄
cogitationum. Ca. liij.

Alter admonendi sunt qui
peccata deplozant operum:
aliter qui cogitationum. Admonē
di quippe sunt qui peccata d̄plozāt
operum: vt consumata mala perfe
cta diluant lamentatione: ne plus
astringantur i debito ppetrati ope
ris: ⁊ minus soluant in fletibus sa
tisfactionis. Scriptum quippe est
Donū dedit nobis i lacrimis i mēsu
rā. Ut videt⁹ vnūscuiusq; mēs tm̄

Tertia pars pastoralis.

penitendo conpunctionis, sue bi-
bat lacrimas: quantum se a deo me-
minit aruisse per culpas. Admonē-
di sunt vt incessanter admissa aī o-
culos reducant: atq; viuendo agant:
vt a districto iudice videri nō debe-
ant: vnde dauid cum peteret dicēs
auerte oculos tuos a peccis meis:
paulo superius intulit. Delictus me-
um coram me ē semp. Ac si diceret.
Peccatum meū ne respicias postu-
lo: q; hoc ipse respicere nō cesso: vn-
de per pphetaz domin⁹ dīc. Et pec-
catoꝝ tuorum memor nō ero: tu at
memor esto. Admonendi sūt vt sin-
gula queq; admissa considerent: 7
dum per vnū quodq; erroris sui in-
quinationem deflent: simul se acto-
tos lachrimis mundēt: vnde p hie-
remiā dīc. Cum iudee singula dicta
pensarent: diuisiones aquarū de-
duxit oculus me⁹. Diuisas quippe
ex oculis aquas deducim⁹: quādo
peccis singulis dispartitas lachrias
dam⁹. Neq; n. vno eodēq; tēpore
equē mēs dolet de omnibus: s; dū
nūc huius: nūc illius culpe memo-
ria acrius tangit: simul de omnib⁹
in singulis cōmota purgatur. Ad-
monēdi sunt vt misericordia quam
postulant presumāt ne vi imodera-
te afflictionis intercant. Neq; enī
pīe domin⁹ ante delinquētium o-
culos flenda peccā opponeret: si per se
metipsus ea districte ferire voluiss;
Constat enī q; a suo iudicio absco-
dere voluit: quos miserando pūci-

ens semetipfos iudices fecit. Hinc
enī scriptū est. Preueniamus faci-
em ei⁹ in confessione. Hinc per pau-
lum dīc. Si nos metipfos diiudica-
remus: non vtiq; diiudicaremur.
Iursumq; admonendi sunt vt sic dī-
spe fiduciam habeant: ne tamē incau-
ta securitate torpescāt. Plerūq; nā-
q; hostis calidus mētem quaz pccō
supplantat: cū deruina sua afflictā
respicit: securitatis pestifere blādi-
tijs seducit. Quod figurate expri-
mitur: cum scī dīne memoratur.
Scriptum quippe est. Egressa ē dī-
na vt videret mulieres regionis il-
lius. Quam cum vidiss; sichem fili-
us emor enei princeps terre illi⁹ ad-
amauit: 7 rapuit: 7 dormiuit cum il-
la: vī opprimens virginem: 7 aglu-
tinata est anima eius: cuz illa: tristē
q; blanditijs delinuit. Dīna quip-
pe vt mulieres videat ex rance regi-
onis egreditur: quando vnaqueq;
mēs sua studia negligēs: actiones
alienas curans: extra habitum at-
q; extra ordinem ppiū vagatur.
Quam sichem princeps terre opp-
mit: quia videlic; inuentaz in curis
exterioribus diabolus corrumpit.
Et conglutinata est anima eius cū
ea: q; vnitam sibi per iniquitatem
respicit: 7 quia cum mēs a culpa re-
resipiscit: ad se reducit atq; ad-
missum flere conatur. Corruptor
autem spes: ac securitates vacu-
as: ante oculos renocat: quati-
nus vtilitatem tristitie: subtrabat

subtrahat: recte illic adiungit. Tri-
stēq; blanditijs delinuit: modo n.
aliorum scā grauiora: modo nil esse
quod perpetratum est: modo mise-
ricordem deum loquitur: modo ad
huc tēpus subsequens ad penitenti-
am pollicetur: vt dum per hec mēs
decepta ducitur: ab intēione peni-
tentie suspendatur: quatin' tūc bo-
na nulla pēpiat: quānūc mala nul-
la contristant: z tūc plenius obrua-
tur supplicijs que nūc ēt gaudet de-
linijs. At contra admonēdi sunt
qui peccata cogitationum deffēt: vt
sollicite considerēt intra mentis ar-
chana: vtrum delectatōe tantū mo-
do: an ēt consensu deliquerint. Pie-
rūq; enim tēptatuz cor: z ex carnis
nequitia delectatur: z tamē eidē ne-
quitie ex rōne renitit: vt in secreto
cogitationis z contristet quod libz
z libeat quod contristat. Nōnūq;
vero ita mēs baratro temptatiōis
absorbetur vt nullatenus renitatur
sed ex deliberatione hoc sequitur:
vnde ex deliberatōe pulsatur: z fa-
cultas si exterior sapperit rez: mor-
effectibus interiora vota consumat
q; vidēz si iusta aīaduersio districti
iudicis respicit: non ē cogitationis
culpa: s; operis. Quia z si reruz tar-
ditas foras peccatum distulit: int'
et consensionis opere voluntas im-
pleuit. In primo autem parente di-
dicimus quia tribus modis omnis
culpe nequitiaz per petram. Sug-
gestionē. s. delectationē: z consensu

primuz itaq; per hostes: s; vero p
carnem: tertium per spiritum ppe-
trat. Insidiator enim praua sugge-
rit: caro se delectationi subdit: atq;
ad extremum spūs victus delecta-
tioni consentit: vnde z illic serpens
praua suggestit: eua autem qualica-
ro delectationem se subdidit: adam
vero velut spūs suggestionē ac de-
lectationē superatus assensit. Sug-
gestionē itaq; peccatuz agnoscim'
delectationē vincimur: consensu z
ligamur. Admonēdi sunt igit' qui
nequitias cogitationis flent: vt sol-
licite considerēt: in qua peccati men-
sura ceciderūt: quatinus iuxta rui-
ne modum quam in semetipsis in-
trosum sentiunt: ēt mensura lamē-
tationis erigatur: ne si cogitata ma-
la minus cruciant: vsq; ad ppetran-
da opa perducant. S; inter hec ita
terrendi sunt: vt tamen minime frā-
gantur. Sepe enim misericors de'
eo cit' pctā cordis diluit: quo hoc
exire ad opera nō pmittit: z cogita-
ta nequitia q̄torius soluitur: q; effe-
ctu operis districtius non ligatur:
vnde recte per psalmistam dī. Dixi
pnūciabo aduersus me iniusticias
meas domino: z tu remisisti impieta-
tem cordis mei. Qui enim impietatez
cordis subdidit: qā cogitationū in
iusticias pnūciare veller indicauit:
dūq; ait: dixi pnūciabo: atq; illico
adiūxit: z tu remisisti: q̄ super hoc
sit facilis venia ostendit: qui dūz se
ad hec promittit petere: hoc quod

Tertia pars pasto ralis

se petere. pmittebat optinuit: quatenus quia vsq; ad opus nō venerat culpa: vsq; ad cruciamentum nō pueniret pnia. Sed cogitata afflictō mētem tergeret: quam nimirū tantūmodo cogitata iniquitas inquinasset. **Q**ualiter admonēdi sunt q̄ admissa plangūt: nec tamē deserūt. nec tamē plangūt. *Ca. liiij.*

Alter admonēdi sunt q̄ admissa plangūt: nec tamē deserūt: atq; aliter q̄ deserūt: nec tamē plangūt. Admonēdi sunt q̄ admissa plangūt: nec tamē deserūt: vt solliciti sciāt q̄ flēdo inaniter mūdant qui viuēdo se nequiter in q̄nāt: cūz iccirco se lachrimis lauer: vt mundi ad sordes redeant. *Hic. n. scriptum est. Canis reuersus ad vomitum suum: et sus lota in volubro luti. Canis quippe cum vomit. pfecto cibū q̄ pectus dep̄imebat. p̄icit: s; cum ad vomitum reuertit: vnde leuigatus fuerat rursus oneratur. Et q̄ admissa plangūt: pfecto nequitia d̄ q̄ male faciat fuerāt: et que mētis intima dep̄imebat: cōfitendo p̄iciūt: quā post confessionē dum repetūt resumūt. Sus vero cum in volubro luti lauat: sordidior redditur. Et qui admissum plangit: nec tamē d̄serit: pene gravioris culpe se subiicit: qui et ipsam quā flēdo impetare potuit veniā contēpnit: et quasi in lutosa aqua semetipsū inuoluit: qz dū flētibz suis vite mūditiā subtrahit: an dī oculos sordidas ipas*

lachrimas facit. *Hic rursus scriptū ē. Nō iteres verbum in ozone tua: verbum igit in ozone iterare ē: post flētum cōmittere: q̄ rursus necesse sit flere. Hinc enī per esaiam dicitur. Lauamini mundi estote. Post lauacrum enim mundus esse negligit quisq; post lachrimas vite inocētiā non custodit. Et lauant ergo et nequaquā mūdī sunt: qui cōmissa flere non desinunt: sed rursus flēda cōmittunt. Hic per quēdam sapientē dī. Qui baptizatur a mortuo et iterum t̄git illum: qd̄ pficit lauatio eius. Baptizatur quippe a mortuo: qui mūdatur flētibz a peccato. Sed post baptismum mortuum t̄git: q̄ culpam post lachrimas repetit. Admonēdi sunt qui admissa plangunt nec tamē deserunt: vt ante districti iudicis oculos: eis se esse similes agnoscant: q̄ veniētes ad faciem quorūdam hoīum magna eis submissione blādiunt: recedētes at inimicitias ac damna q̄ valēt atrociter iferunt. Quid est eim culpam flere: nisi humilitatem deo sue deuotionis ostēdere? Et quid est post flētum praua agere: nisi superbas i cū quem rogauerat inimicitias exercere: iacobo attestāte qui ait. Quicūq; voluerit amicus eē huius seculi: inimicus dei constituitur. Admonēdi sunt qui admissa plangunt: nec tamen deserunt: vt solliciti considerent: quia plerūq; ita mali inutiliter compunguntur ad iusticiā:*

sicut plerumque innoxie boni temptantur ad culpam. Fit quippe mira erigentibus meritis dispositionis: interne mensura ut et illi dum de bono aliquid agunt: quod tamen non perficiunt: superbe inter ipsa: que etiam plenissime perpetrant mala confidunt: et isti dum de malo temptantur: aut nequaquam consentiunt: quo per infirmitatem titubant: eo gressus cordis ad iusticiam per humilitatem veri figant. Balaam quippe iustorum tabernacula respiciens ait. *Adoratur anima mea morte iustorum: et fiant novissima mea horum similia.* Sed cum compunctionis tempus abscissit contra eorum vitam quorum se similem fieri etiam moriendo poposcera prebuit. Et cum occasione de avaritia reperit: illico oblitus est quicquid sibi de innocentia optavit. Paulus quoque ait: video aliam legem in membris meis repugnare legi mentis mee: et captivum me ducere in lege peccati que est in membris meis. Qui profecto ideo temptatur: ut in bono robustus ex ipsa sue infirmitatis cognitione solidetur. Quid est ergo quod ille compungitur et tamen iusticie non appropinquat: iste temptatur: et tamen eum culpa non inquinat: nisi hoc quod aperte ostenditur: quia nec malos bona imperfecta adjuvant: nec bonos mala in consummata condemnant. At contra admonendi sunt qui admissa deserunt: nec tamen plangunt: ne iam relaxatas

estiment culpas: quas et si agendo non multiplicat: nullis tamen flectibus purgant. Neque enim scriptor sua scriptio cessaverit: quia alia non addidit: et illa que scripserat deleuit: nec quod contumelias irrogat si solito modo tacuerit satisfecit: cum profecto necesse sit: ut verba premisse superbie: verbis subiuncte humilitatis impugnet. Nec debitor absolutus est: quod alia non multiplicat: nisi et illa que ligaverat soluat. Ita et cum deo delinquimus: nequaquam satisfecimus si ab iniquitate cessamus: nisi voluptates queque quas dileximus contrario lamen appositum in sequamur. Si enim in hac vita nulla operum culpa maculassent: nequaquam hic nobis de gentibus ipsa ad securitatem innocentie nostra sufficeret: quia illicita animi multa pulsarent. Quia igitur mente securus est qui perpetratis iniquitatibus: ipse sibi testis est quod innocens non est. Neque enim deus nostris cruciatibus pascit: sed delictorum morbos mendicamentis contrariis medet: ut qui voluptatibus delectati discessimus: fletibus amaricati redeamus: et qui per illicita defluendo cecidimus: et a licitis nosmet ipsos restringendo surgamus. Et cor quod in sana leticia effuderat salubris tristitia exurat. Et quod vulneraverat elatio superbie: curet abieccio humilis vite. Hinc enim scriptum est. Dixi iniquis nolite inique agere: et delinquentibus: nolite exalta

re cornu. Cornu quippe delinquentes exaltant: si nequaquam se ad penitentiam ex cogitatione sue iniquitatis humiliant. Hinc rursum dicitur. Cor contritum et humiliatum deus non spernit. Quisquis enim peccata plangit nec tamen deserit cor quidem coterit: sed humiliare contrahit. Quisquis vero peccata iam deserit: nec tamen plangit: iam quidem humiliat: sed tamen conterere cor recusat. hinc paulus ait. Et hic quidem fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis. Quia nimirum illos emendatio: vita sanctificat quos per penitentiam abluti afflicto fletuum mundat: hinc petrus cum quosdam terribiles malorum suorum consideratione conspiceret: admonuit dicens. Penitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum. Diciturus enim baptisma promissit penitentiae lamenta: ut prius se aqua sue afflictionis infunderent: et postmodum sacramento baptismatis lauarent. Quia igitur mente qui transactas culpas flere negligunt: vivunt securi de venia: quando ipse sumus pastor ecclesie huic: etiam sacramento ad dandam penitentiam credidit: quod peccata precipaliter extinguit. Quod aliter admonendi sunt qui illicita que faciunt et laudant: atque aliter qui accusant prava: nec tamen deuitant. Cap. lv.

Alter admonendi sunt qui illi citra que faciunt etiam laudant atque aliter qui accusant prava: nec

tamen deuitant. Admonendi sunt qui illicita que faciunt etiam laudant ut considerent quod plerumque plus ore: quam opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos prava penetrant: ore autem per tot personas iniquitatem exhibent: quot audientium mentes iniqua laudantes docent. Admonendi sunt ergo ut si eradicare mala dissimulant: saltem seminare permiscant. Admonendi sunt ut eis proditio prava sufficiat. Rursumque admonendi sunt ut si mali esse non metuant saltem timeant et erubescant videri quod sunt. Plerumque enim dum culpa absconditur effugatur: quod dum mens erubescit videri: quod tamen esse non metuit: erubescit quandoque esse quod fugit videri. Cum vero pravi quisque impudenter inotescit: quo liberior omne facinus perpetrat: eo etiam licitum putat. Et quod licitum suspicatur in hoc proculdubio multipliciter mergitur: unde scriptum est. Peccatum suum sicut sodoma predicauerunt nec absconderunt. Peccatum enim suum si sodoma absconderet: adhuc sub timore peccaret. Sed funditus frena timoris amiserat: que ad culpas nec tenebras requirebat unde scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Peccatus quippe in voce est: culpa in actione. Peccatum vero est cum da more est: culpa cum libertate. At contra admonendi sunt qui accusant prava nec tamen deuitant: ut pro-

uide provideat: qd in districto dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt: qui de reatu suorum criminum: et semetipsis iudicibus non excusant. Ibi itaqz qd aliud q preceses sui sunt: voces protra culpam proferunt et semetipsos opibus reos trahunt. Admonendi sunt ut videant quia de occulta iam retributio iudicii est qd eorum mens: malum qd perpetrat illuminatur ut videat. s; non conat ut vincat: ut q melius videt: eo deterius pereat: quia intelligentie lumine percipit: et actionis prave tenebras non relinquit. Nam cum accepta in adiutorium scientia negligunt: hac protra se in testimonium vertunt: et delumine intelligentie augent supplicia: qd profecto accipiant ut possent delere peccata. Quorum nimirum nequitia cum malum agit qd diiudicat: venturum iam iudicium hic degustat: ut cum eternis suppliciis servat obnoxia: suo hic iterum examine non sit absoluta: tanto qz illis graviora tormeta percipiat: quanto hic malum non deserit etiam qd ipsa condemat. Hic enim veritas dicit. Servus sciens voluntatem domini sui et non faciens: plagis multis vapulabit. Hinc psalmista ait. Descendant in infernum viuentes: vivi quippe que circa illos aguntur sciunt et sentiunt. Mortui autem sentire nihil possunt. Mortui enim in infernum descenderent: si mala nesciendo perpetrarent. Cum vero sciunt mala et faciunt: ad iniquitatis infernum miseri

viuentes sentientesqz descendunt.

Qualiter admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur: atqz aliter qui culpa ex consilio ligantur. Capitulum. lvi.

Aliter admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur: atqz aliter qui culpa ex consilio ligantur. Admonendi sunt quos repentina concupiscentia superat: ut in bello vite presentis quotidie sepositos intendant: et cor qd previdere vulnera non potest scuto solliciti timoris tegat: ut occulta insidiantis hostis iacula perhorrescat: et in tunc caliginoso certamine intentione continua intra mentis castra se munit. Nam si a circumspectiois sollicitudine cor destituit: vulneribus aperitur. Quia hostis callidus tanto liberius corpus percutit: quanto nudum a providentia lozica deprehendit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur: ut curare terrena nimis desuescant: quia intentionem suam dum rebus transitoriis immoderatus implicat: quibus culparum iaculis transfigantur ignorant. unde et per salomonem vox percussit et dormientis exprimitur qd ait: verberaverunt me sed non dolui. Traxerunt me et ego non sensi. Quando cuigilabo et rursum vana reperia: Adens quippe a cura sue sollicitudinis dormiens verberatur et non dolet: quia sicut imminetia mala non prospicit: sic nec q perpetraverit agnoscit. Tra

S

Tertia pars pastoralis

bitur et nequaquam sentit: quia per illi
est vitiorum ducitur: nec tamen ad
custodiam sui suscitatur. Que qui-
dem euigilare optat: ut rursus vina
reperiat: quia quis somno torpo-
ris a sui custodia prematur: vigila-
re tamen ad curas seculi nititur: ut se
per voluptatibus ebrietur. Et cum
ad illud dormiat: in quo solerter vigi-
lare debuerat: ad illud vigilare ap-
petit: ad quod laudabiliter dormi-
re potuisset. Hinc superius scriptum
est. Et eris quasi dormiens in me-
dio mari: et quasi sopitus guberna-
tor amisso clauo. In medio enim
mari dormit: qui in huius mundi te-
ptationibus positus providere mo-
tus irruentium vitiorum quasi imi-
nentes undarum cumulos negligit.
quasi gubernator clauum amittit:
quando mens ad regendam nauem
corporis: studium sollicitudinis perdi-
dit. Clauum quippe in mari perde-
re: est intentionem providam iter per-
cellas huius seculi non tenere. Si
enim clauum gubernator sollicitate stri-
git: modo in fluctibus ex aduerso
nauez dirigit: modo undas calcat:
modo alia providens decinat: mo-
do ventorum impetus per obliquum
fundit. Ita mens cum vigilaret: ani-
mam regit: modo alia superans cal-
cat: modo alia providens decinat
ut et presentia laborando subijci-
at: et contra futura certamina pro-
spiciendo conualescat: hinc de forti-
bus superne patrie bellatoribus di-

citur unus cuiusque ensis super femur
suum propter timores nocturnos.
Esis enim super femur ponitur: quoniam
acumine sancte predicationis pra-
via suggestio carnis edomat. Per
noctem vero cecitas nostre infirmi-
tatis exprimitur: quia quicquid ad
uersitatis in nocte iminet non vide-
tur: unus cuiusque ensis super femur
suum propter timores nocturnos po-
nitur: quia videlicet sancti viri dum ea que
non vident metuunt: ad intentionem
certaminis parati semper assistunt:
hinc rursus sponse dei. Nasus tuus
sicut turris que est in libano. Rem-
nanque quam oculis non videmus: ple-
rumque odore presentimus. Per nasum
quoque odoris fetoresque discernimus.
Quid enim per nasum ecclesie: nisi
sanctorum provida discretio designa-
tur? Qui etiam turri que in libano
est similis dicitur: quia discreta eorum
providentia ita in alto sita est: ut te-
ptationum certamina et prius quam ve-
niant videat: et contra ea dum vene-
rint munita subsistat. Que enim fu-
tura provident cum presentia fue-
rint minoris virtutis sunt: quod dum
contra ictum quisque paratior red-
ditur: hostis qui se inopinatus cre-
didit: eo ipso quo percussus est enerva-
tur. Et contra admonendi sunt
qui in culpa ex consilio ligantur: qui
tinus consideratione provida per-
pendant: quia dum mala ex iudi-
cio faciunt: districtius contra se iu-
dictum accendunt: ut tanto eos du-

rior inia feriat: quanto illos in culpa artius vincu a deliberationis ligant. Citius fortasse delicta abluerent: si in his sola precipitatione cecidissent. Nam tardius peccatum soluitur qd̄ et per consilium solidat. Nisi enim mēs omnimodo eterna despiceret in culpam ex iudicio non periret. Hoc ergo la precipitatioe lapsis: per consilium pereuntes: differunt: qd̄ cum a statu iusticie peccado concidunt: plerūq; simul et in laqueus damnationis cadunt. Hic est enim qd̄ per prophetam dominus non tam precipitationum praua: q̄ delictorum studia reprehendit dicens. Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succedatur: et nō sit qui extinguat propter maliciam studiorum vestrorum. Hinc iratus iterum dominus dicit: visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum. Quia igitur a peccatis alijs differunt: peccata que per consilium perpetrantur: non tam praua facta dominus: q̄ studia prauitatis insequitur. In factis enim sepe infirmitate: sepe negligentia: in studijs vero maliciosa sepe intentione peccatur. Quo contra recte beati viri expressione per prophetam dicitur. Et in cathedra pestilentie non sedit. Cathedra quippe iudicis vel presidentis esse solet. In cathedra enim pestilentie sedere: est ex iudicio praua committere. In cathedra pestilentie sedere: est ex ratione ma-

la discernere: et tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in peruersi consilij sedet cathedra: qui tanta iniquitatis elatione attollit: ut implere malum etiam per consilia conetur: et sicut assistentibus turbis prolati sunt: qui cathedre honore fulciunt: ita delicta eorum qui precipitatione corruunt: exquisita per studium peccata transcendunt. Admonendi sunt ergo ut hinc colligant qd̄ in culpa per consilia se etiam ligant: quanta quandoq; ultione feriendi sunt qui nunc prauorum non solus socij: sed principes fiunt. Quod aliter admonendi sunt qui licet minima crebro tamen illicita faciunt: atq; aliter qui se a parvis custodiunt: sed aliquando in grauib; demergunt.

A tur. Capitulum. lviij.
L iter admonendi sūt q̄ lz minima crebro tñ illicita faciūt: atq; aliter q̄ se a parvis custodiūt: sed aliquā in grauib; demergunt. Admonendi sūt q̄ q̄uis i minimis: tñ frequēter excedūt: ut nequa q̄ p̄siderēt q̄lia sed quāta p̄mittūt: scā. n. sua si d̄piciūt tūnere cū p̄sant: debēt formidare cū numerāt. Altos q̄ppe gurgites fluminum parue s̄z innumere replēt gutte et pluuiæ. Et hoc agit sentina latenter crescēs: qd̄ patenter procella seuiens. Et minuta sunt que erūpant i membrīs per scabiē vulnera: sed cum multitudo eorum innume rabili ter occupat: sic vitam corporis sicut vnus graue ictus pectori

S

Tertia pars pastoralis.

vulnus necat. Hinc videlz scriptum est. Qui modica spirit paulatim decedit. Qui enim minima peccata flere ac deuitare negligit: a statu iusticie si qd ē repete s; pñb⁹ tot⁹ cadit. Admonēdi sunt qui in minimis frequēter cadunt: vt sollicitē cōsiderēt q̄ nonnūq̄ in parua deterius q̄ in maiori culpa peccatur. Maior enī quo citius quia sit culpa agnoscitur eo etiāz celerius emendat. Minor vero dū quasi nulla creditur: eo perius quo z securius in vsu retinetur vnde sit plerūq; vt mēs assueta malis leuib⁹ nec grauiā perhorrescat atq; ad quandā auctoritatē nequitie per culpas nutrita perueniat: tāto in maioribus contēnat pertimescere: quāto in minimis didicit non timēdo peccare. At cōtra admonēdi sunt qui se a paruis custodiūt: s; aliquādo in grauib⁹ demergunt vt sollicitē seipos deprehēdāt: quia dum cor eorum de custoditis minimis extollitur: ad perpetranda grauiora ipso elatōis sue baratro deuorat: z dum foris sibi parua subiiciunt: s; per ianez gloriā intus itumescunt: lāguore superbie itrisecus vitam mētez ēt foris per maiora prosternūt. Admonēdi sunt ergo q̄ se a paruis custodiūt: s; aliquādo in grauib⁹ demergunt: ne vbi se stare extrisecus estimāt: ibi itrisec⁹ cadant: z iuxta districti iudicis retributionē elatio minoris iusticie fiat via ad foueaz grauioris culpe. Qui

enim vane elati minimi boni custodiam suis virib⁹ tribuūt: iuste delicti culpis maioribus obruūtur: z cadēdo discūt nō fuisse pprium qd steterunt: vt mala imēsa cor reprimant: qd bōa minima exaltāt. Admonēdi sunt vt cōsiderēt q̄ in culpis grauib⁹ alto reatu se obligāt: z tamē plerūq; i paruis q̄ custodiunt deterius peccāt: qz z in illis iniqua faciunt: z per ista se hoibus qz iniqui sūt tegūt: vnde sit vt cū maiora mala perpetrant coram deo iniquitatis sint aperte: z cū parua bona custodiāt coram hoibus simula te scitatis. Hic est enim q̄ phariseis dī. Liquātes culicem: camelū autem glutiētes. Ac si apte diceretur. Minima mala discernitis: maiora tolleratis z deuoratis. Hic ē. n. q̄ rursū ore veritatis increpātur euz audiunt. Decimatis mētā z animum z cūminuz: z que grauiora sūt legis relinquitis: iudiciū: misericordiā z fidē. Neq; n. negligēter audiēdum ē: q̄ cum decimari minima diceret: extrema qdem de oleribus maluit: s; tñ bene olētia memorare: vt profecto ostenderet quia simulators cum parua custodiunt: odorem de se ostendere scē operationis querūt: z q̄uis marina implere pretermittant: ea tamen minima obseruāt: que humano iudicio longe lateq; redoleant. Qualiter admonēdi sunt qui bona non inchoant: atq; aliter qui inchoata

Aminime consumant. La. lviij
 Alter admonedi sunt qui bo-
 na non inchoant: atque aliter quam incho-
 ata minime consumant. Qui enim
 bona non inchoant: non sunt eis pri-
 us edificanda quam salubriter diligant
 sed destruenda ea in quibus semet-
 ipsos nequit versant. Neque enim
 sequuntur quam in experta audiunt nisi
 prius quam perniciosa sint ea quam sibi sunt ex-
 perta deprehendant: quia nec leuari
 appetit: qui et hoc ipsum quod cecidit
 nescit et quod dolor vulneris non sentit
 salutis remedia non requirit. Prius
 ergo ostendenda sunt quam sint vana
 quam diligunt: et tunc demum vigilanter
 intimanda quam sint vtilia quam permittunt
 Prius videant fugienda quam amant:
 et sine difficultate postmodum cogno-
 scant amanda esse quam fugiunt. Alie-
 rius enim in experta recipiunt: si de
 expertis quicquid disputatiōis au-
 diunt veraciter recognoscunt. Tunc
 ergo pleno voto discunt bona vere
 querere: cum certo iudicio deprehen-
 derint falsa se vacue tenuisse. Audi-
 ant ergo quam bona presētia et a delecta-
 tione citius transitura sint: et tamen
 eorum causa ad visionem sine transi-
 tu permansura: quia et nunc quod libet iui-
 tis subtrahitur et tunc quod dolet inui-
 tis in supplicium reservatur. Itaque
 eisdem rebus terreant: ut dum percus-
 sa mens alta ruine sue damna conspi-
 cit: sese in preceps venisse deprehen-
 dat: gressum post tergum reuocet:

et peritescens quam amauerat: discat o-
 ligere que contemnebat. Hinc est
 enim quod hieremie misso ab predica-
 tione dicit. Ecce constituit te hodie su-
 per gentes et regna: ut euellas et de-
 struas: et dissipas: et dissipēs: et e-
 difices: et plantes. Quia nisi prius
 peruersa destrueret: edificare vtili-
 ter recta non posset: nisi ab audito-
 rum suorum cordibus spiras vani
 amoris euelleret: nimirum frustra
 in eis sancte predicationis verba pla-
 taret. Hinc est quod petrus prius euertit ut
 postmodum construat: cum nequaquam
 in deos monebat quid iam facerent:
 sed de his que fecerant increpabat
 dicens. Iesum nazarenum virum
 approbatum a deo in vobis virtutibus
 et prodigiis et signis: que deus per illum
 fecit in medio vestri sicut vos scitis:
 hunc deffinito consilio et prescientia
 dei traditum per manus iniquorum af-
 fligentes interemistis: que deus
 suscitauit solutis doloribus inferni.
 Ut videlicet crudelitatis sue cogitavi-
 one destructi: edificatione sancte pre-
 dicationis quanto anxie quererent: ta-
 to vtiliter audirent. Unde et illico
 responderunt. Quid ergo faciemus
 viri fratres. Quibus mox dicitur.
 Agite penitentiam et baptizetur vnus
 quisque vestrum. Que edificationis
 verba profecto contemnerent nisi prius
 salubriter ruinas sue destructionis
 inuenissent. Hinc est quod saulus cum
 super eum lux diuina celitus emissa

Tertia pars pastoralis

resplenduit: nō iam quid recte dbe-
ret facere; s; quid prauē feciss; audi-
uit. Nam cum pstratus req̄reret di-
cens: q̄s es de?; p̄tinus respōde-
tur. Ego sum Iesus naçaren⁹ quez
tu perlequeris. Ec cum repēte sub-
iungeret; domine quid me vis face-
re? ilico adiungit. Surge ⁊ ingre-
dere ciuitatem: ⁊ ibi tibi dicet qd
te oporteat facere. Ecce domin⁹ de
celo loquens p̄secutoris sui scā cor-
ripiens: nec tamē ilico que cēt fa-
cienda monstrauit. Ecce elationis
ei⁹ fabrica iaz tota corruerat: ⁊ post
ruinam suam humilis edificari req̄-
rebat. Et cum superbia destruitur:
edificationis tamē verba retinent;
videlic; vt persecutor immanis diu
destructus faceret: ⁊ tanto post in
bonis solidius surgeret: quāto pri-
us funditus euersus a p̄stio erro-
re cecidiss;. Qui ergo adhuc nulla
bona agere ceperūt: a rigiditate an-
tea sue prauitatis correptionis ma-
nueuertendi sunt: vt ad statū post-
modum recte operationis erigant.
Quia ⁊ iccirco altum silue lignum
succidimus: vt hoc in edificiū teg-
mine subleuemus. S; tamē nō re-
pente in fabrica ponit: vt nimirum
p̄i⁹ cuius vitiosa viriditas exsicce-
t. Cuius quo plus in istius humor
excoquit: eo ad summa solidi⁹ leua-
tur. At contra admonēdi sunt q̄
inchoata bona minime consumant;
vt caute considerēt: quia dum ppo-

sita non perficiunt etia; que fuerāt
cepta cōuellunt. Si eni; qd videt
gerendum sollicita itēione nō cre-
scit: ⁊ quod fuerat bñ gestum dēre
scit. In hoc quippe mūdo humana
anima quasi moze nauis cōtra ictū
fluminis cōscendentis: vno in loco
nequa q̄ stare permittit: q̄ ad ima
relabit: nisi ad summa conet. Si
enim ielboata bona fortis operātis
man⁹ ad perfectionem nō subleuat
ipsa operādi remissio: s; hoc quod
operatum ē pugnat. Ihinc est enim
q̄ per salomonez dī. Qui mollis ⁊
dissolutus est in opere suo: frater ē
sua opera dissipantis. Quia videlic;
qui cepta bona districte non exeq̄t
dissolutione negligēte manu destru-
entis mutatur. Ihinc sardis ecclesie
dicit. Esto vigilans ⁊ confirma ce-
tera que moritura erāt: nō enim in-
uēio opera tua plena corā dō meo.
Quia igit plena coram deo ei⁹ ope-
ra iuenta nō fuerant: moritura reli-
qua etiam que erant gesta predica-
bat. Si eni; qd mortuum in nobis
est ad vitam non accēditur: hoc eti-
a; extinguitur: qd quasi adhuc viuū
tenet. Admonēdi sūt vt p̄pēdāt q̄
tollerabāi⁹ eē potuiss; rectam viam
nō arripe: q̄ arrepta; post tergū re-
dire. Nisi. n. retro respicerēt: erga
ceptū studium nullo torpore lāgue-
rent. Audiant ergo quod scriptum
est. Melius erat eis nā cognoscere
viam iusticie: q̄ post cognitionem

venire retrosum. Audiant quod scriptum est: utinam frigidus es aut calidus. Sed quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo. Calidus quippe est: qui bona studia et arripit et consummat. Frigidus vero est qui sumenda nec incipiat. Et sicut a frigore per teporem transitur ad calorem: ita a calore per teporem redit ad frigus. Quisquis ergo amissio fidelitatis frigore vivit: si nequaquam tepore superato excrescit ut ferueat. Pculdubio calore temperato: dum noxio in tempore dimoratur agit ut frigescat. Sed sicut ante teporem frigus sub spe est: ita post frigus tepor in desperatoe. Qui enim in peccatis est conversionis fiducia non amittit. Qui vero post conversionem tepuit: et spe que esse potuit de peccatore subtrahit. Aut calidus quisque esse aut frigidus querit: ne tepidus euomat: ut videlicet aut necdum conversus adhuc de se conversionis spe prebeat: aut iam conversus in virtutibus tarde sciat: ne euomat tepidus: qui a calore quem proposuit tepore ad noxium frigus redit. Qualiter admonendi sunt qui mala occulte agunt atque aliter qui bona que faciunt abscondunt: et tamen quibusdam factis publice de se mala opinari permittunt. Capitulum. lix.

Aliter admonendi sunt qui mala occulte agunt: et bona publice: atque aliter qui bona que faci-

unt abscondunt: et tamen quibusdam factis publice de se mala opinari permittunt. Admonendi sunt enim qui mala occulte agunt et bona publice: ut present humana iudicia quam velocitate evolar: divina autem quam immobilitate perdurat. Admonendi sunt enim ut in fine rerum: mentis oculos figant: quia humane laudis attestatio preterit: et superna sententia que et abscondita penetrat ad retributionem perpetuam conualescit. Dum igitur occulta sua mala divinis iudiciis: recta autem sua humanis oculis anteponunt: et sine teste est bonum quod publice faciunt: et non sine eterno teste est quod latenter deliquit. Eulpas itaque suas occultando hominibus virtutesque padendo et unde puniri debeant abscondendo detegunt: et unde remunerari poterant detegentes abscondunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius: sed mortuorum ossibus plena veritas vocat: quia vitiorum mala intus contegunt: humanis vero oculis quorumdam demonstratio operum desole foris iusticie colore blandiunt. Admonendi itaque sunt ne qui agunt recta despiciant: sed ea meriti melioris credant: valde namque male bona sua diiudicant: qui ad eorum mercedem sufficere humana nos fautores putant. Cum enim pro recto opere: laus transitoria queritur: eterna retributione res digna vili pretio vendatur. De quo

Tertia pars pastoralis.

videt3 percepto precio veritas dicit
Amen dico vobis receperunt mer-
cedem suam. Admonēdi sunt vt cō-
siderent q2 dum se in occultis exhi-
bent: sed tamē exempla de se publi-
ce in bonis operibus prebēt: osten-
dunt sequēda que fugiunt: clamāt
amāda que oderāt: viuūt postreō
alijs: 7 sibi moriuntur. Admonēdi
sunt qui bona occulte faciunt: 7 ta-
men quibusdam factis publice d se
mala opinari permittūt: ne cum se
metipfos actionis recte virtute vi-
uificiant: in se alios per exemplum
prauae estimationis occidant: ne mi-
nus q̄ se proximos diligant: 7 cum
ipsi salubrē potū vini sorbeāt: itēnis
in sui consideratione mentib3 pesti-
ferū venēi poculū fūdāt. Hī nimirū
i vno primorū vitā min3 adiuuāt
in altero multū grauāt: tū3 studēt
7 recta occulte agere: 7 quibusdam
scis ad exemplum de se praua semi-
nare. Quisquis enī laudis concu-
piscētiā calcare iam sufficit: edifi-
cationis fraudem perpetrāt: si bo-
na que agit occultat: 7 quasi tacta-
to semine radices germinandi sub-
trahit: quī opus qd imitandū ē nō
ostendit. Hīnc nāq; in euangelio ve-
ritas dicit: videant opera vestra bo-
na: 7 glorificent p̄m vestrum q̄ in
celis est: vbi illa quoq; snia premit-
tit: que longe aliud precepisse vide-
tur dicens. Attendite ne iusticiā ve-
stram faciatis corā hominibus vt

videamini ab eis. Quid ē ergo q̄
opus nostrum ē ita faciēdu3 est ne
videatur: 7 tamen vt debeat videri
precipitur: nisi q̄ ea q̄ agimus 7 oc-
cultanda sunt ne ipi laudemur: 7 ta-
men ostēdenda sunt: vt laude3 eter-
ni p̄is augeamus. Nā3 cum nos
iusticiā nostrā corā hominibus
facere prohiberet: ilico adiun-
xit: vt videamini ab eis. Et cū3 rur-
sus videnda ab hominibus bona
opera nostra preciperet: p̄m3 sub-
didit: vt glorificent p̄m vestrum
qui i celis est. Qualiter igitur vidē-
da cēt vel qualiter nō videnda: ex
sniarum sine mōstrauit: quatinus
operantis mens opus suum 7 pro-
pter se videri non quereret: 7 tamē
hoc propter celestis p̄is gloriā nō
celaret: vnde fit plerūq; vt bonum
opus ē in occulto sit cum sit publi-
ce. Et rursus i publico cum agit i
occulto. Qui. n. i publico bono ope-
re nō suam sed superni patris glo-
riā q̄rit: qd fecit abscondit: q2 illū so-
lum testem habuit cui placere cura-
uit. Et qui i secreto suo bono opere
deprehendi ac laudari cupiscit: 7
null3 fortasse vidit quod exhibuit:
7 tū3 hoc corā hoīb3 facit: q2 tot te-
stes secū i ope bono duxit quot hu-
manas laudes i corde req̄ sūit. Cū
vero praua estimatio in quātum si-
ne pctō valet ab intuentium mente
nō tergit: cūctis mala credentib3
per exēplum culpa propinatur: vñ

Sancti gregorii pape.

de 7 plerūq; contingit: vt qui de se negligēter mala opinari permittūt per semetipſos quideꝫ nulla iniqua faciāt: ſ; tamē per eos qui ſe imitari fuerint multipliciꝫ delinquātur. Hinc eſt qꝫ paulus inūda quedā ſine pollutione comedentibus: ſed i perfectis temptationis ſcādalum ſua hac comeſtione mouētibus: dicit: videte ne forte hec veſtra leticia offendiculum fiat infirmis. Et rurſum. Et peribit infirmus in tua conſcientia frater: propter quem xp̄s mortuus eſt. Sic autem peccantes in fratres 7 percutientes, cōſcientiam eorum infirmam in xp̄s peccatis. Hinc cum moyses diceret nō maledices ſurdo protinus adiunxit. Nec coram ceco pones offendiculum. Surdo quippe maledicere eſt aſſenti ac nō audiēti derogare. Coram ceco vero offendiculum ponere: eſt diſcretam qꝫ rem agere ſed tamen ei qui lumen diſcretiōis non habz: ſcandali occasionem prebere. De exhortatiōe multis adhibenda: vt ſic ſingulorū virtutes adiuuet quatinus per hanc contraria virtutibꝫ nō excreſcant. Ep̄. lx.

Ecſunt que preſul animarū in predicationis diuerſitate cuſtodiat: vt ſollicitus congrua ſingulorum vulneribus medicamina opponat. Sed cum magni ſit ſtudij vt exhortandis ſingulis ſeruiatur ad ſingula: cum laborioſum ſit

vnūquēq; d. p̄p̄ijs ſub diſpenſatione debite conſiderationis inſtruire: longe laborioſius eſt tamē auditores innumeros: ac diuerſis paſſionibus laborantes: vno eodēq; tempore voce vnus 7 cōmunis exhortatiōis admonere. Ibi quippe vox tanta arte tempanda eſt: vt cum diuerſa ſint auditorum vitia: 7 ſingulis inueniatur congrua: 7 tamen ſibi metipſi non ſit diuerſa: vt inter paſſiones medias vno quidem ductu tranſeat: ſed more bicipitis gladij tumores carnalium cogitationū ex diuerſo latere incidat: quatinus ſic ſuperbis predicetur humilitas: vt tamen timidis non augeatur metus. Sic timidis infundat auctoritatem: vt tamē ſuperbis nō creſcat eſtrefrenatio. Sic ocioſis ac torpēbus predicetur ſollicitudo boni operis vt tamen inquietis non augeatur imoderate licentia actionis. Sic inquietis ponatur modus: vt tamen ocioſis non fiat torpor ſecur⁹. Sic ab impatientibus extinguat ira: vt tamen remiſſis ac lenibus non creſcat negligētia. Sic lenes accēdantur ad celum: vt tñ iracūdis nō addat incēdiū. Sic tenacibꝫ infundatur largiēdi largitas: vt tñ pdigis effuſiōis frena mīme relaxet. Sic pdigis pdicet pcitas: vt tñ tenacibus peritura rex cuſtodia nō augeatur. Sic cōtinētibꝫ laudet cōiūgiū: vt tñ iā cōtinētes nō reuocet

Quarta pars pastoralis.

ad luxum. Sic p̄tinentibus laudet
v̄t: ginitas corporis: vt tamē i con
iugio positus nō fiat despecta fecū
ditas carnis. Sic p̄dicāda sunt bo
na: ne ex latere iuuēt z mala. Sic
laudāda sūt bona sūma: ne despici
ant vltima. Sic nutrienda sunt vl
tima: ne dum credunt sufficere: ne
quaq̄ tēdat ad sūma. De exhor
tatōe que vni adhibēda ē p̄r̄us pas
sionibus laborātū. Ca. lxi.

Et grauis quidēz predicator
ri labor ē in cōi z predicatione
nis voce ad occultos singulorū mo
tus: cāq̄ vigilare z palestritarum
more in diuersi lateris arte se verte
re: multo tamē acriori labore fatiga
tur: quādo vni z trarijs vitijs ser
uienti predicare cōpellitur. Plerūq̄
enim quis lēte nimis complexiōis
existit: s̄z tamē cū repente aborta tri
sticia immaniter dep̄imit. Curādus
itaq̄ est predicatori quatū sic ter
gat tristitia q̄ venit ex tēpore: vt nō
augeat leticia q̄ suppetit ex cōple
xione: z sic frenetur tristitia que ex
complexione ē: vt tamē non crescat
tristitia q̄ vēit ex tpe. Iste grauāt
vsu imo derate p̄cipitatōis: z aliqñ
tamē ab eo qd̄ festine agēdū ē: cum
vis p̄pedit subito nate formidinis.
Ille grauāt vsu imoderate formidi
nis: z aliqñ tamē i eo qd̄ appetit te
meritate ipellit p̄cipitatōis. sic ita
q̄ i isto rep̄imat subito aborta for
mido: vt tamen nō crescat cūtrita

diu p̄cipitatio. Sic in illo rep̄ima
tur rep̄ete aborta p̄cipitatio: vt ta
mē nō p̄ualescat ip̄ressa ex comple
xione formido. Quid mirū si mētū
um medici ista custodiūt: dū tāta di
scretiōis arte se tēpāt q̄ nō corda s̄z
corpa medēt? Plerūq̄. n. obile cor
pus opp̄mit lāguor imanis: cui lā
guori. s. obuiari adiutorijs fortib⁹ os
s̄z corp⁹ debile adiutorij forte nō su
stinet. Studet igit q̄ medet: qua
tin⁹ sic superistentē morbū subtra
hat: vt nequaq̄ supposita corporis
debilitas crescat: ne fortasse lāguor
cum vita deficiat. Tāta ergo adiu
torij discretōcōponit: vt vno eo
dēq̄ tpe: z lāguori obuiet z obilita
ti: si ergo medicina corporis indiui
se adhibita: seruire dissiliter p̄t:
tunc enim vere medicina ē: quādo sic
p̄ eā vitio superistenti succurrit: vt
et suppositē cōplexiōi seruiat: cur
medicia n̄ ētis vna eadēq̄ p̄dica
tōe apposita: mox morbis ordine
diuerso obuiare nō valeat: q̄ tanto
subtilior agit: quāto de inuisibilib⁹
tractat? Q̄ aliquādo leuioza vi
tia relinquēda sūt: vt grauioza sub
trahant. Capitulu. lxiij.

Ed q̄z plerūq̄ dū duorū vi
tiorū lāguor irruit: hoc le
uius illud grauius fortasse p̄mit: ei
nimis vitio recti⁹ sub celeritate sub
uenit: p̄ qd̄ festine ad iterū um ten
ditur. Et si hoc a vicina morte re
stringi non potest: nisi illud etiā qd̄

existit prius crescat: tolerandum p̄di-
catori ē: vt p̄ exhortatione suam ar-
tificioſo moderamie vnū patiat
crescere: quatinus possit aliud a vici-
na morte retinere qđ cū agit nō mor-
bū exagerat: sed vulneratū cui medi-
camētū adhibeat vitā suat: vt ex q̄
rende salutē cōgruū tēpus inueniat.
Sepe enī quis a ciboꝝ ingluuie se
minimē tēperās: iam iāq; pene su-
pātis luxurie stimulis p̄mit d̄ hui⁹
pugne metu territ: dū se p̄ abstinē-
tiā restringere nititur: inanis glorie
temptatōe fatigat: in quo nimirū
vnū vitium nullatenus extinguit:
nisi aliud nutriat. Que igit̄ pestis
ardētius īsequēda est: nisi que pe-
riculosius p̄mit: Tolerandum qđ
pe ē vt per virtutē abstinētie inter
arrrogātiā p̄tra viuentē crescat:
ne cū per ingluuiem fundit̄ luxuria
a vita extinguat. Hinc est qđ paul⁹
cū infirmū auditorē suū perpēde-
ret: aut praua adhuc velle agere aut
de actōe recta humane laudis retri-
butōe gaudere ait: vis non timere
potestatem: fac bonum ⁊ habebis
laudem ex illa. Neq; enī ideo bo-
na agenda sunt: vt potestas hui⁹
mūdi nulla tūneatur: aut p̄ hoc glo-
ria trāsitorie laudis sūmatur. Sed
cum infirmā mētē ad tātum robur
ascēdere nō posse p̄saret vt ⁊ prau-
tatem simul vitaret ⁊ laudem predi-
cator egregius ei admonendo ali-
quid obtulit: ⁊ aliquid tulit. Con-

cedendo enim leuia subtrahit acri-
ora: vt quia ad deserenda cuncta si-
mul non assurgeret: dum i quodaz
suo iudicio aius familiariter relin-
quit: a quodam suo sine dolore to-
leretur. **Q** infirmis mentibus:
non obēt oīo alta p̄dicari. La. lxiij.
Sciendū vero est predicatori:
vt auditoris sit animusyl
tra vires non trahat: ne vt ita dicā-
dū plus qđ valet tēditur chorda mē-
tis rumpat. Alta etenim queq; de-
bent multis audientibus contēgi ⁊
vix paucis aperiri. Hinc nanq; per
semetipsam veritas dicit. Quis
putas est fidelis seruus ⁊ prudēs:
quē cōstituit domin⁹ super familiā
suam vt det illis in tēpore tritici mē-
surā. Per mensuraz qđpe tritici ex-
primitur modus verbi: ne cum an-
gusto cordi in capabile aliquid tri-
buit: extra fundatur: Hic paulus
ait. Non potui vobis loqui quasi
spiritualibus sed quasi carnalibus:
tanq̄ paruulis in chrīsto lac vobis
potum dedi non escam. Hinc moy-
ses a secreto dei exiens corruscan-
tem coram populo faciem velat:
quia nimirum turbis claritatis in-
time archana non indicat. Hinc
per cum voce diuina p̄cipitur: vt
is qui cisternam foderit: si operire
neglexerit: corruentis in eaz bonis
vel asini p̄cēum reddat. Quia ad
alta scientie fluentia perueniens cū
bec apud bruta audientium corda

Quarta pars pastoralis

non cōtegit pene reus adiicitur: si per verba eius in scādālū siue mūda seu mēs immūda capiatur. Hic ad beatum iacobum dicitur. Quis dedit gallo intelligētīā. Predicator etenim sanctus: dū caliginoso hoc clamat i tempore: quasi gallus cantat cum dicit. Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum. Euigilate iusti et nolite peccare. Gallus aut in profundioribus noctis horis alios edere cātus solet: cum vero matutinū iam tempus in proximo est: minutas ac tenues voces format: quia nimirum qui recte predicat ob securis ad hec cordibus aperta clamat: nūc occultis misterijs iudicat ut tunc subtiliora queq; de celestib; audiant euz luci veritatis appropinquant. De ope predicatoris et voce.

Capitulum. lxiij.

Hec de voce galli dicimus: s; inter hec ad ea que iam superius dixim; charitatis studio retorqueamur: ut predicator quisq; plus actibus q̄ vocibus insonet: et bene vivendo vestigia sequacibus imprimat: priusq; loquendo quo gradiatur ostendat: quia et gallus iste quē pro exprimenda boni predicatoris specie in locutione sua dominus assumit: cum iam edere cantus parat: prius alas excutit: et semetipsuz feriens vigilantiorē reddit: quia nimirum necesse est: ut q̄ bona verba sancte predicationis monēt: prius

studio bone actionis euigilēt: ne in semetipsis torpentes opere: alios excitēt voce. Prius se per sublimia facta excutiant: et tunc ad bene vivēdum alios sollicitos reddāt. Prius cogitationū alis semetipsos feriant et quicquid in se inutiliter torpet: sollicita inuestigatione reprehendant: districta animadversione corrigant et tunc demum aliorum virā loquendo cōponant. Prius punire propria veris fletibus curent: et tunc que aliorum sunt punienda denuncient: et anteq; verba exhortationis insonent: omne quod locuturi sunt opib; clamēt. *Explicit tertia pars huius opis. Incipit quarta pars: qualiter pactis rite omnibus predicator ad semetipsuz redeat.*

Capitulum. lxxv.

Sed quia sepe dū predicator modis congruentibus vbertiz fundit: apud semetipm de ostensione sui oculca leticia loquētis animus subleuatur: magna cura necesse est timoris laceratione se mordeat: ne qui aliorum vulnera medēdo ad salutem reuocat: ipse negligentia sue salutis intumescat: ne proximis inuadendo se deferat: ne alios erigens cadat. Nam quibusdā sepe magnitudo virtutis: occasio perditionis fuit: ut cū de confidentia virium inordinate securi essent: per negligentia iopiate morerētur: virtusq; dū virijs remittit: quadam

Sancti gregoriꝝ pape.

delectatione ei⁹: si bimetipsi anim⁹
blandit. Fitq; vt bene agētis mēs
metum sue circūspectiōis abiciat:
atq; in sui confidentia secura quie
scat: cui iaz torpēti seductor callid⁹
omne quod bene gessit enumerat:
cāq; quasi preceteris prepollētem i
tumore cogitatiōis exaltat: vñ agi
tur vt ante iusti iudicis oculos: fo
uea mētis sit memoria virtutis: q̄a
remiscendo qd̄ gessit: dum se apud
se erigit: apud humilitatis auctore
cadit. Hinc nāq; superbiēti aīe dō.
Quo pulchrior es descende. Ac si
aperte diceret. Quia ex virtutū d
core te eleuas: ipsa tua pulchritudi
ne impelleris vt cadas. Hic sub hie
rusalem spē virtute superbiens aīa
reprobat cum dō. Perfecta eras in
decore meo quem posueram super
te: dicit dominus: et habēs fiducia
in pulchritudine tua fornicata es i
nomine tuo. Fiducia quippe ani
ma sue pulchritudinis attolitur cū
de virtutum meritis leta apud se se
curitate gloriat. Sed p̄ hanc eādē
fiduciam ad fornicationem ducitur
quia cū interceptam mentem cogi
tationes sue decipiunt: hanc mali
gni spiritus p̄ innumera vitiā sedu
cendo corrūpunt. Notandū vero
qd̄ dicitur. Fornicata es in nomine
tuo. Quia cum respectum superni
rectoris mens deserit: laudem pro
tūsus puatā querit et sibi incipit ar
rogare omne bonum: qd̄ vt largito
ris p̄conio seruiret accepit. Opinio

nis sue gloriā dilatare q̄rit et satagit
vt mirabilis cunctis īmotescat. In
suo ergo nomine fornicatur: q̄ lega
lis thori comubium deserēs: corru
ptori spiritui i laudis appetitū sub
sternitur. Hinc dauid ait. Tradi
dit in captiuitatē virtutem eorum:
et pulchritudinem eorum i manus
inimici. In captiuitatem enim et vir
tus et pulchritudo i manus inimici
tradit: cum decepte mētē antiqu⁹
hostis ex boni opis elatōe domina
tur. Que virtutis elatio q̄uis ple
ne nō superat: vtcūq; tamē et electo
rum aīum sepe temptat. Sed cum
subleuatur destituitur: destituit⁹ ad
formidinem reuocat. Hinc enī da
uid iterum dicit. Ego dixi in abun
dantia mea non moueboz in eter
num. Sed quia de confidentia vir
tutis intumuit: paulopost quid p
tulit adiunxit. Auertisti faciem tu
am a me: et factus sum conturbat⁹.
Ac si aperte dicat. Fortem me iter
virtutes credidi: sed quāte infirmi
tatis sū derelictus agnouī. Hinc
rursum dicit. Iuravi et statui custo
dire iudicia iusticie tue. Sed quia
eius virium non erat manere in as
todia: quam iurabat: debilitatem
suam protinus turbatus īuenit:
vnde et ad precis opem repente se
contulit dicens. Humiliatus sum
vsq; quaq; domine viuifica me s;
verbum tuum. Nonnumq̄ vero su
perna moderatiō prius q̄ per mu
nera puebat: infirmitatis memoriā

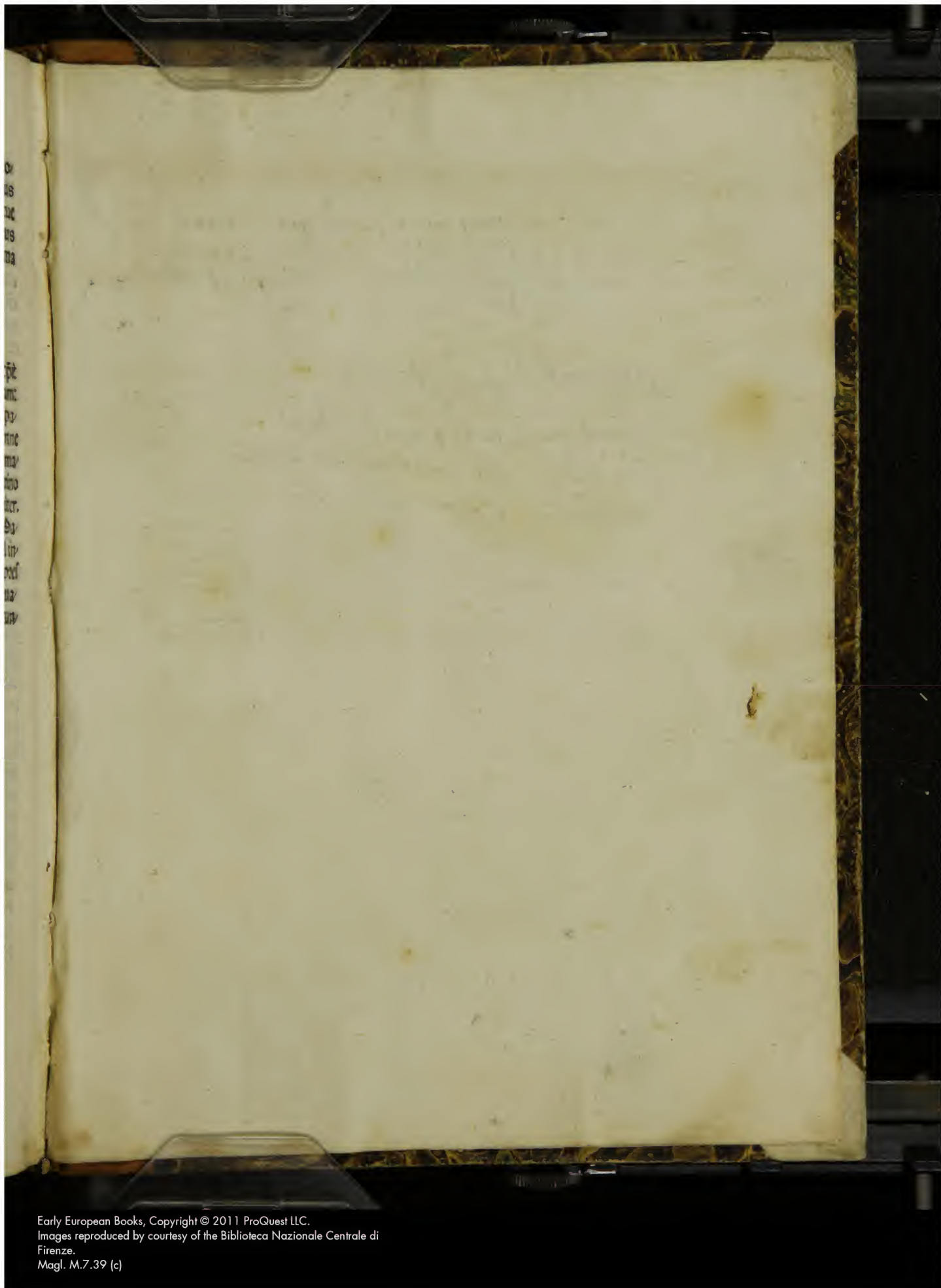
ad mentem reuocat: ne de acceptis
virtutibus intumescat. Unde et
chiel propheta quoniam ad prela-
da celestia ducitur prius filius ho-
minis vocat. Ac si hunc dominum a-
perite admoneat dicens: Ne de his
que vides in elatione subleues cor:
carnis perpende quod es: ut cum summa
penetras: esse te hominem recogno-
scas: quatinus dum ultra te rape-
ris: ad temetipsum sollicitus infirmi-
tatis tue freno reuoceria. Unde ne-
cesse est ut cum virtutum nobis co-
pia blanditur: ad infirma sua ocu-
lus mentis redeat: seseque salubri-
ter deorsum premat: ne recta que e-
git: sed que agere neglexit aspiciat:
ut dum cor ex memoria infirmitatis
atteritur: apud humilitatis auctorem
robustius in virtute solidetur. Quia
et plerumque omnipotens deus in
circo rectorum metes: quous ex ma-
gna parte perficiat: imperfectas ta-
men ex parua aliqua parte derelin-
quit: ut cum minus virtutibus rui-
lant: imperfectionis sue tedio tabe-
scant: et nequaquam se de magnis eri-
gant: cum adhuc contra minima in-
nitentes laborent. Sed quia extre-
ma non valent vincere: de precipu-
is actibus non audeant superbire.

Ecce bone vir reprehensiois
mee necessitate compellus dum
monstrare qualis debeat esse pastor
innigilo: pulchrum depinxit hominem
pictor sedus. Aliosque ad perfectionis

latus dirigo: qui adhuc in delictor-
um fluctibus versor. Sed in huius
queso vite naufragio: orationis tue
metabula sustine: ut que pondus
proprium deprimit: tui meriti ma-
nus leuet. Amen.

Ad laudem domini nostri Iesu christi
et omnium sanctorum et sanctarum:
Liber pastoralis sancti Gregorii pa-
pe: quem ad Joannem Rauennae
archiepiscopum conscripsit: et ma-
gnus Anastasius postea de latino
in grecum transtulit explicit feliciter.
Venetijs per Hieronymum de Pa-
ganinis Britienses solliciti et ad in-
star emendatissimi exemplaris impres-
sus. Anno domini millesimo qua-
dringentesimo nonagesimo secun-
do: Idibus decembris.

Men men memmy noy pome quia faber
mesic se sabere bene. Recany nomem
memmy pontecy aiam si tunc nomem
Rae vade emy in domum

Johannos foretana
omni filius suus de
fit in la valle in tunc
refu dominio nostra emy

herodes tunc

